СВЕТИ ИСИДОР ПЕЛУСИОТ

КЊИГА II

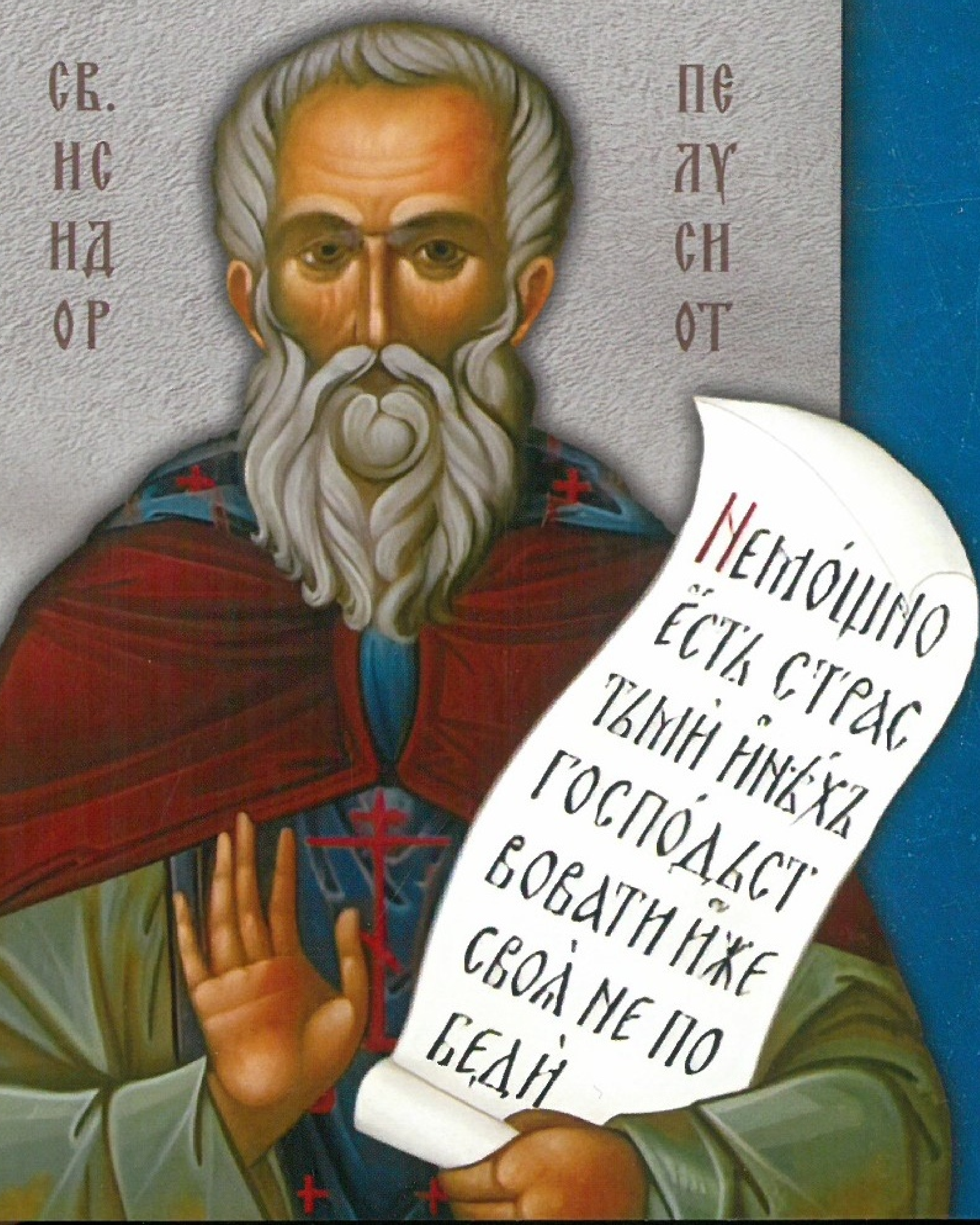

800

ЕДИЦИЈА СВЕТИ ОЦИ

КЊИГА II

Излази са благословом
Његовог Преосвештенства
Епископа зворничко-тузланског г. Фотија

Наслов оригинала:
ΙΣΙΔΩΡΟΣ
ΠΗΛΟΥΙΩΤΗΣ
ΑΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΡΓΑ

Превод са грчког језика:
Ђорђе Рафаиловић

Рецезент и лектор:
Др Дарко Крстић

Издавач:
Издавачка кућа
Епархије зворничко-тузланске „Синај”

Штампа:
Атлантик бб, Бања Лука

Тираж:
500

Бијељина, 2023. година

ОД СВЕТОГ ИСИДОРА ПЕЛУСИОТА

ПЕТ КЊИГА ПОСЛАНИЦА И ТУМАЧЕЊЕ СВЕТОГ ПИСМА

КЊИГА ДРУГА
(PG.78, 456-728)

Бијељина
2023.

1. – Посланица презвитеру Теогносту

Шта значи стих: „Свештеници, говорите срцу Јерусалима”

Васпитачи који теже животу који приличи учитељима, не треба само да се чувају од сваке оптужбе, већ да су богати и у Божанским благодатима. Зато што прво може да се сретне код многих, а друго имају само они који се налазе на највишим степенима врлине, који и да не кажу ништа, уче своје ученике ћутањем, које је продорније од говора, јер не удовољавају њиховим ушима, већ просветљују њихове душе. Јер они који сматрају да учитељ нема ништа више да каже, и уши им онда сметају, и сви им се смеју, а они који севају као муње својим делима, још и кад се подвизавају у ћутању, уче душе оних који их гледају. Сигурно је ово оно што тражиш да сазнаш: „Свештеници говорите срцу Јерусалима”[1]. Јер је много оних који својим речима ометају друге, а мало је оних који подучавају делима, којима нарочито приличи да врше свештеничку службу.

2. – Посланица презвитеру Евстатију

Тежња према врлини се даје од Божије силе, али и ми треба да принесемо труд.

Иако је од давнина људска природа имала у себи семење племенитости (зато и они који су их гајили, су се истицали, а они који су их умртвили, су кажњени),

[1] Ис 40, 2.

сада када би украшена до крајњих граница и овенчала се са безброј благодати, и постала је послушна врлини, не мислиш ли да оно семење које је остало нетакнуто у људској природи, требају они у којима се налази да их користе? Јер не треба мислити да је наша природа, по прихватању вишег степена благостања, лишена претходних добара. Јер је штавише логично да се од садашње већ присутне благодати развије и оно што је претходно недостајало, а не да се сада укида оно што је постојало раније. Али сматрам да многи страдају од онога од чега страдају лењи морнари, који уместо да искористе када дува повољан ветар, бораве у лукама и проводе сво време у тавернама, а онда осуђују време, да им не даје ветрове потребне за пловидбу. Њима би са правом неко могао да каже: Најнерадникији мореплоовци, природа је задржала своје устаљене периоде, али ви нисте искористили згодне тренутке за пловидбу. Део Божије промисли је да помогне онима који плове, али се захтевају дела од сваког понаособ. А ми знајући да је људској природи дата од Бога тежња према врлини, принесимо наш труд, јер ће тако следити срећан крај.

3. - Посланица чтецу Тимотеју

Како је Премудрост помешала свој сасуд вина са водом.

Као сасуд речи, о, љубитељу учења, је Премудрост Божија помешала Божанске списе, сасуд пун не са медом, нити са млеком, нити са вином, већ сасуд испуњен образовањем и философијом, и овенчан са Божијим благодатима, који оне који га користе подстиче на врлину и побожност, припремајући их да

занемарују земаљаске ствари и да напредују ка небеским. Сасуд који не садржи методе ни софизме, нити бескорисна и бесконачна истраживања природних феномена најчувенијих и најславнијих људи, које ако будеш опонашао и делима и речима, ћеш стећи украс врлине. Али премудрост није прећутала ни животе грешника и њихове заслужене казне, тако да би, сазнавши све то, с једне стране имао добре примере, и ако желиш, стремио ка њима, а са друге стране избегавао зло. Све оно што је корисно за наше учење од ванхришћанског образовања да сакупљаш као пчела, јер ако ћемо да кажемо истину, рекли су много мудрих ствари о врлини, а све друго остави, посебно када их видиш да су били покренули сурове ратове између себе. (Јер је Аристотел устао против Платона, а стоици су побијали Аристотела). Целог живота предај себе Божанским речима. Зато имајући корист на овај начин и од ванхришћанског образовања и од хришћанске мудрости, бићеш користан себи и свима другима. Пошто желиш да сазнаш шта значи: „Помешала је Премудрост своје вино са водом"[2], и из ког разлога га није понудила непомешано, спознај кроз малобројне примере многе ситуације. Премудрост је Божанску и натприродну науку помешала са телесним речима и примерима. Јер нам није било могуће да разумемо на други начин. Зато дакле, јединство Божијих значења и земаљских речи није случајно названо мешавином вина и воде.

[2] Пр 9, 2.

4. - Посланица истом

Како треба да тумачимо стих: „Ово благо имамо у земљаним судовима"[3].

Могао бих много тога да ти напишем о овој речи апостола, да ниси написао више од тога што се односи на похавле у вези мене, које су ме замало приморале да заћутим. Престани да хвалиш на овакав начин, јер ћеш безумнике да подстакнеш на разметање а мудре да црвене од срамоте. Али пошто сам те довољно посаветовао, рекао бих ти нешто мало за ову апостолску реч. Чини ми се да стих: „Ово благо имамо у земљаним судовима", има двоструко значење. Или да имамо ово благо, то јест небеско богатство и натприродне дарове који превазилазе нашу вредност, у овом смртном телу, које је праведно названо земаљско, јер је постало од земље, или да имамо богатство Божије мудрости садржано у Светом Писму у једноставним и заједничким речима и примерима. А да би показао да ово и мисли навео је и разлог, „да преизобиље силе буде од Бога а не од нас"[4]. Дакле, они који су гледали проповеднике речи, који су били неписмени и прости, и слаби, зато што су свугде били тучени и прогоњени, а ипак како су надмоћни и побеђују, и тиме су прослављали Бога. Јер се Божија сила више показивала и више је сијала кроз слабост апостола, јер и ако бејаху слаби, надјачавали су моћнике, и бејаху сиромашни, а надвладавали су богаташе, бејаху прости људи, а побеђивали су мудраце.

---

[3] 2 Кор 4, 7.

[4] Исто

5. - Посланица истом

О истој теми.

Изгледаш као да не познајеш стање у Цркви током претходних година. Јер да си га познавао не би се чудио овоме. А ја плачући горко, јер и ако имамо ћупове са богатством, ово смо богатство изгубили због наше лењости, барем што се тиче мог дела богатства, па ћу да наставим са објашњавањем овог што сам већ рекао. Апостоли, иако су имали смртно тело и слабије од сваког блата, бијени и прогоњени, васкрсавали су мртве, чинили су непокретне да ходају, исцељивали су болесне, изгонили су демоне, прорицали су будуће догађаје, проузроковали су присуство Духа Светога. Или можда ниси чуо Симона који им је рекао: „Дајте и мени ову власт да на кога год положим руке, прими Духа Светога"[5]? Шта је једнако са овим богатством? Шта је скупоценије? А ја, ако би неко сакупио сва царства целе земље, дакле, царство Асираца, Персијанаца, Македонаца и Римљана, и речју бих их учинио једним царством, и када би га поставили наспрам овог богатства, осудио бих онога који би изабрао ова царства као безумно дериште које не зна да разликује природу ствари. Ако дакле замислиш и веће ствари од ових, видећеш веће богатство. Постали су сустанари и званице за трпезом Владике свих, удостојени да разговарају са Богом, дато им је да учествују у натприродном знању, усиновљењу и пријатељством са Богом. Зато што су били као нека властела око Цара, звезде које се окрећу заједно са Сунцем праведности, и примају декрете о постављању, не од слоноваче, који можда садрже људску награду, већ на такву власт коју нема нико међу

[5] Дап 8, 19.

царевима. Јер им је речено: „Шта свежете на земљи биће свезано на небесима, и шта разрешите на земљи биће разрешено на небесима"[6]. Ако дакле размислиш и о добрима која им је обећао тамо, тада ћеш још више да се изненадиш. Ако неко не верује у будуће ствари, нека узме као доказ садашње. Јер онај који царује над земљом и морем, силази у гробницу да загрли кости рибара.

Видео си чисто благо да се налази у земљаним судовима? Види и мудрост Божију помешану са једноставним речима и примерима. Јер да је Бог мислио само о свом достојанству, а не о користи оних који проучавају реч Божију, користио би небеске и Божанске речи и примере, али пошто је донео закон за људе, који су слаби и имају потребу за људским речима (јер само су тако могли да разумеју оно што је било изнад њихових мисаоних снага), помешао је Божанска учења са једноставним речима, да би и жена и дете и најнеписменији од свих људи могли да стекну корист и од самог слушања. Јер реч Божија постаравши се за спасење многих и обичних људи, и помешана са толиком јасношћу ради човекољубља Законодавца, не ускраћује ником корист сразмерну његовој снази. Али ни мудре није занемарио. Јер тако неизрециве речи бораве у толикој јасности као неко благо у ћуповима, да би се најмудријим и најобразованијим међу људима завртело у глави и често би устукнули пред непојмљивом мудрости.

---

[6] Мт 16, 19.

6. – Посланица презвитеру Евстатију

О трпљењу.

Онај који жели да се овенча сјајном победом, треба не само да подноси са храброшћу када га вређају и када му чине неправду, него да дâ оном који му чини неправду и више од онога што жели да узме, и да превазиђе границе његове зле жеље са обиљем сопствене дарежљивости. Међутим, ако ти се ово чини чудним, донећемо са неба одлуку и прочитаћемо одатле овај закон. Јер Спаситељ није рекао: Ако те неко удари у десни образ истрпи са храброшћу и остани смирен, зато што су ово постигли и без подстицања они који су се истицали у филозофији и живели у складу са урођеним законом, већ је Спаситељ додао и рекао, да окренемо оном који нас удара и други образ спреман за ударац[7]. Јер само је ово светла победа. Прво је филозофија, а друго надприродно и небеско.

7. – Посланица Атанасију

О разборитости.

Свако ко, гледајући славну и предивну лепоту разборитости, не би укроћен њеним чарима, он по мом суду, не осећа љубав према добру.

[7] Мт 5, 39.

8. – Посланица Јунију

О девственицима.

Божанствени Павле одређује девственост, мудри мој, не само као телесну чистоћу, већ као и небригу за светске ствари.

9. – Посланица презвитеру Јосифу

О врлини.

Свом силом, најбољи мој, приличи да се подвизавамо у врлини, и да не сматрамо довољним то да само изгледамо као да је увежбавамо.

10. – Посланица Херимону, Анатолију, Готију и Марону

Подвижницима.

Пошто је за светитеље ваш живот постао повод за вечне сузе, зато што размишљају из ког разлога, тврдећи да сте хришћани, водите епикурејски живот, јер ниједну изопаченост нисте оставили неостварену, ниједну простачку реч а да је нисте изговорили, и зато сам вам писао саветујући вас, не бисте ли променили мишљење и избегли стид и срамоту и будући неподмитљиви суд, светитељима одузели повод за њихову тугу, а Цркву ослободили мрље коју је тешко опрати.

11. – Посланица Стратигију који је недавно постао Епископ.

Да је неприлично, да онај који жели да заповеда потчињенима, не може да влада самим собом.

Знај, најчеститији, да у целом животу, а посебно сада када си се винуо у висине за које се сматра да су власт, а она је у ствари служба, и да треба да будеш праведан тако што ћеш да одсецаш своје жеље и да не будеш гори ни од једног од твојих покварених потчињених. Јер је најсрамотније да желећи да наређујеш својим потчињенима, будеш ухваћен на делу да не можеш да владаш ни над самим собом.

12. – Посланица Гају

Да свако треба да избегава зло, и да чврсто следује врлини.

Да зло има као уживање оно што води у пропаст, а врлина оно што захтева труд, најславнији, и напредак (јер напредак се залива са задовољством од зноја), то већ знаш. Дакле, треба да избегаваш зло, и да чврсто следујеш врлини.

13. – Посланица Ђакону Евтонију

О онима који живе у врлини.

Они који живе заједно са врлином разликују се толико много од оних који немају удела у њој, колико се разликују људи од зверова, и анђели од људи. Јер заиста, када пролазе тргом изгледају као светиљке које се

појављују изненада у мраку, и привлаче ка себи погледе других. Наиме, пошто си ти један од њих, држи чврсто оно што си стекао.

14. - Посланица Јерију

Да је славан живот истинских љубитеља врлине и у овом животу, као и после њега.

Истински љубитељи врлине све док живе у телу зидају градове, и кад то одбаце, то напуштају као средиште жудње. Зато су њихове гробнице изузетно поштоване, нараштаји им одају почасти и сећање на њих је трајно. И с правом, јер су стекли врлину, која по својој природи нема крај. Дакле, ако си се сложио са нама што се тиче наше вере у Бога, сећајући се будуће славе, могао бих још више да те охрабрим у љубави према врлини.

15. - Посланица васпитачу Серапиону

О доброј употреби власти.

Ништа не може неко да учини тако славно међу људима и прихваћено од Бога, као када може да оствари све што жели да учини, а да увек жели и чини човекољубиве ствари. Даље, пошто моћ иде уз власт, нека се са моћи помеша човекољубље, да би после силаска са власти био достојан сећања. Међутим, ако попустиш гневу и чиниш злоупотребу власти, изгубићеш и своју славу, и колаће глас о твојој нечовечности. Јер то да прашташ онима који греше је дело Божије, а то да одмах и безусловно кажњаваш је нешто што приличи зверовима и змијама. Међутим, ко би, остављајући

опонашање Бога, желео да се поистовети са гмизавцима? Нико, изузев онога који би презирао и страх Божији и славу људи.

16. – Посланица Марону

Подстицај ка уздржавању од зла.

Лекар Хипократ саветовао је да не започињемо лечење оних који су надвладани од страсти. Саглашавајући се са њиме неки од оних који те спречавају, као веома немилосрдног, или још боље безосећајног, па су чак и нас који те молимо да се покајеш, извргли подсмеху, као да покушавам да Етиопљанину сперем боју коже. Међутим, ја који сам чуо да су се десиле многе промене у људима, и видим да су се десиле, и исто тако се надам да ће се дешавати у будућности, сматрао сам праведним да те пробудим и да те руководим, гајећи добру наду. Међутим, ако можда и грешим, што наравно не желим да се деси, стећи ћу корист да осуђујем самога себе, и нећу бити суровији од оних који плове морем, када виде неког да је пао са брода, попуштају једра, и покушавају да га извуку напоље. Међутим, ако онај не жели да се спасе, нико неће осудити морнаре, да нису желели да га спасу. Наиме, изађи из бездана зла, прекини са развратом, схвати да је овај живот трулежан, и да ће да постоји неизбежна казна у другом животу. Зашто трошиш узалуд, или још боље речено, на зло твоје време? Схвати да имаш само једну душу, и да си је потпуно испрљао са свим бестидним страстима. Ослободи самога себе од зла и срамоте и ругања и пакла, Цркву од прљавштине, жртвеник од мрље, оног који те је рукоположио од осуда, нас од жалости, а светитеље од вечних суза.

17. – Посланица ђакону Пампрепију

Да је нада у Бога чврста тврђава.

Нада у Бога је чврста тврђава, која не само да обећава ослобођење од патњи, већ и када нас оне снађу не дозвољава да нас узнемиравају. Јер онај човек који је ослобођен од људских ствари и учврстио је самога себе у небеској нади, не постиже само брзо ослобођење од страдања, него кад и оно постоји се не узнемирава, нити се узбуђује, зато што остаје усправан очекујући свето сидро. Искористи га, и бићеш изнад сваке жалости.

18. – Посланица презвитеру Исидору

Посредовање за окончавање случаја.

Учини да се стави тачка на случај везан за најпобожнијег Исихија, да би ти постао чувен, а да бих ја био презадовољан, и он ће опет да разглашава сва твоја добра дела, јер је човек који зна да памти добра дела.

19. – Посланица ђакону Евтокију

О бризи о души, телу и спољашњим стварима.

Да се немање потребе за многим стварима признаје од свих за највеће добро, је сасвим очигледно, а такође се признаје да је бити изнад и бити јачи од потребе за постојећим стварима показатељ много већег благостања. Зато се старајмо највише о души, за тело колико је неопходно, а за све ствари ван ово двоје ни толико. Јер би тако и у овом животу доспели у највеће блажен-

ство, које рађа Царство Небеско. Међутим, ако неки који ово слушају, мисле да то није истина, ја пак тако мислим. Јер ме не занима да ово што говорим изгледа истинито онима који слушају, осим ако то није случајно, него мени самом.

20. - Посланица Марону

О великој радости живота без брига.

Изгледаш као да не знаш колику велику радост има живот без брига. Вероватно не само ти, већ и они који су изабрали исти живот као ти, јер га никада нису искусили како доликује. Престани дакле, не само да се бавиш туђим стварима, и да клевећеш, али и да аплаудираш клеветницима, зато што си у опасности да паднеш у безосећајност, и да се стараш о злу, а да осуђујеш врлину.

21. - Посланица Епископу Ермогену

О неизлечивој безосећајности
Епископа Евсевија.

Као што сам обавештен, твоја богобојажљивост је изразила огромно негодовање против мене код неких пријатеља, да сам тобоже требао да се умешам са још оштријим писмима јер добронамерни савети нису донели никакав резултат, која су могла да исправе Епископа Евсевија, чак и ако он то не жели. Дакле, знај света главо, зато што треба да се одбраним од оптужбе, да сам покушао колико сам могао сваки начин лечења, и са великом благошћу и са великом строгошћу, и нисам

изоставио ништа што је требало да спречи болест, и нисам могао јер се страст показала јачом од помоћи и он је пао у безосећајност. Не треба да износим у јавност оно што је достојно заборава и дубоког ћутања. Ипак наводим неке ствари од оних које сам написао специјално за њега, да би знао да је и то презрео и да би престао да сваљујеш кривицу на мене. Јер сам му написао много ствари које је требало, ипак наводим само мали део тога у сузама. Скратићу већину, избегавајући да изгледам као да говорим опширно. Цео град говори о трагичности твојих преступа: Из ког разлога продајеш свештенство? Из ког разлога поклањаш свештенство? Зашто тргујеш са Божијим стварима? Зашто скрнавиш палату (храм) Божију? Зашто узимаш новац присвајајући незаконито оно што припада сиромашнима? Зашто, и ако се налазиш на прагу своје старости, се понашаш као младић у безакоњима? Зашто ниси остао господар, већ си ухваћен на делу да си надвладан од зла? Знај да ћеш примити већу казну, зато што си сам чинио оно за које си рукоположен да спречаваш друге.

22. – Посланица Марону

Прекорна.

Из ког разлога чиниш тотални и необјављен рат према врлини, радо бих желео да сазнам. Јер ако се дивиш Епикуру и гледајући на његов пример уређујеш свој живот, зашто се претвараш да си хришћанин? Ако пак желиш да будеш хришћанин, из ког разлога живиш са епикурејским учењима?

23. – Посланица ђакону Евтокију

О слободи коју људи могу да постигну.

Права и непогрешива слобода је то да немамо никакву потребу, ствар која је виша од људске природе, и припада само Богу. Следећи степен после ове слободе је да имамо потребу за мало ствари, што је људима постало могуће и оствариво. Дакле, старајмо се о овој слободи, зато што нам је прву за сада немогуће остварити.

24. – Посланица ђакону Олимпију

О стиху: „У свету ћете имати невољу"[8].

Добро знаш да труд и борбе проузрокују бескрајну и неописиву радост и да напори нису ништа пред величином славе коју рађа врлина. Како си дакле, познавајући све ово, тражио да научиш шта значи стих: „У свету ћете имати невољу?" Зато што је очигледно да је садашњи живот стадион борби и надметања, док је будући живот место венаца и награда.

25. – Посланица васпитачу Авсонију кориктору Лисонију

Молбена.

Сазнавши да је цео град преклињао твоју великодушност, сматрао сам да је неприкладно да не учествујем и ја у овој молби, коју сам први учинио и можда

[8] Јн 16, 33.

једини дужан да се стара о њој како би била испуњена. Зато што смо стигли касно до ове молбе, јер треба да се извиним у вези ње, разлог је политика градских власти, који нису претерано убеђени у њену вредност. Јер због оних који управљају сурово и нечовечно, и не спајају чистоћу са човекољубљем, и град се олењио да стално подноси молбе господарима који не владају на промишљен начин, законски и човекољубиво, који не чине добре ствари за град, иако их на то обавезује закон. Оволико о овоме. Колико за молбу народа, покушај да је оствариш. Јер као што знамо да се прихвата тешких ствари, држећи их инспирисан твојом величанственошћу, тако знамо, да може овај народ да доживи добро, ако прихвати и твоју помоћ.

26. – Посланица ђакону Ориону

О љубави према учитељима.

Ученици треба и да воле своје праве учитеље као своје очеве, и да их се боје као од господара, и нити да због љубави укину страх, нити због страха да засене љубав.

27. – Посланица ђакону Паладију

Да онај који жели спасење, треба да чини све оно што га води ка њему.

Ако волиш спасење, чини све оно што води ка њему. Јер онај који жели да постане нешто, само то постајање га не спречава да буде то, већ све чини са циљем како би то постао.

28. - Посланица презвитеру Зосими, и ђаконима Анатолију и Марону.

О надмености.

Ако онима који воле врлину одговара умереност, јер она украшава и друга преимућства и чини да сијају, очигледно је да грешницима користи да се смиравају. Јер на основу чега би могли да имају високо мишљење о себи, када овде доживљавају подсмех и срамоту, а тамо очекују осуду и казну? Јер праведници имају повод да се поносе због њихових подвига, а због каквих дела би грешници могли икада да се узвисе? Које од ваших дела није довољно да вас унизи и да спусти ваше високо мишљење о себи? Толико је велики, како кажу, број преступа за које вас оптужују, да ни ви сами нисте свесни многих од њих. Толико се много исмевају у целом граду и свугде су познати. Међутим, ако чините те ствари, размећете се и припремате се против оних који су ревносни, довијајући се на сваки начин да их зауставите на путу њихове врлине, пазите како се завршава зло. Јер ако је Фарисеју, који се хвалио због своје врлине[9] (јер Свето Писмо га не спомиње као лажова, него као гордог), шкодило то што има високо мишљење о себи због његових подвига, вама који нисте равни ни царинику, већ сте много гори од њега, као што кажу, како вам неће шкодити ваша уображеност због ваших грехова, и како неће да вас стрмоглави у крајњу пропаст?

Дакле, отрезните се од ове опијености, и првенствено се постарајте да не чините преступе. Јер ћете тако напредујући стићи до пута врлине. Међутим, ако сте одлучили да се ваљате до краја у својим греховима,

[9] Лк 18, 11-12.

ствар у коју не верујем, немојте да лечите зло са злом, наоружани против оних против којих то није праведно, и уображени пред онима пред којима не треба бити уопште.

29. – Посланица истима

Да мудри треба да изаберу оно од чега у сваком случају морају да страдају, да од тога пострадају од Бога.

Они који се суда не боје, нити Царство Небеско желе, већ се припремају за окрутност и нечовечност, од којих се неки од вас увршћују међу прве, имајући овакву репутацију због онога што чините очигледно, биће исправно да мисле ако желе да буду праведни боље да размишљају ствари које су и исправне и доследне, барем по мом мишљењу. Међутим, нека донесу одлуку на основу мишљења оних са којима се друже, да ако због Бога не изаберу да страдају од нечег, неопходност је да од тога на неки други начин страдају. Наиме, ако умру за Бога, биће бесмртни и неукаљани. И ако не би због Бога дали новац онима који имају потребу, напустиће овај свет као људи који су стекли новац. Бог захтева овде од њих оне ствари које и да им се не траже ће их свакако напустити, јер су смртни и пропадљиви. Бог жели да они чине сами својом вољом оно што неизбежно треба да чине. Наиме, захтевао бих само да се дода, да то буде ради Њега. Јер ће то свакако да се деси и десиће се по природи ствари. Према томе, мудри треба да изаберу оно од чега у сваком случају морају да страдају, да од тога пострадају ради Бога. Јер ако би се само ово додало, било би довољно послушање, и превазишло би напоре са платом по делима.

30. – Посланица Атанасију

Која охрабрује презирање људских ствари и стремљење ка Божијим.

Ако волиш Царство, зашто не презиреш новац? И ако прижељкујеш Божију награду, зашто не престанеш да ловиш људску награду?

31. – Посланица Епископу Аполонију

О одмору у коме уживамо читајући посланице.

Сада са писмима као са неким уводом славимо жудњу, која скакуће од Божије радости и жури да стигне на виђење, и немоћна је да се смири чекајући будуће време, ако не нађе неку утеху овом посланицом, од које ће да изгледа како јој се нуди сигурна нада, наиме ишчекивање будуће светковине. Зато пожури што брже можеш, да нам учиниш празник твојим присуством.

32. – Посланица Епископу Ираклију

Да Епископ треба да бди и да треба да буде оштроуман.

Што су веће и значајније ствари због којих си рукоположен да служиш, толико више треба да бдиш и да будеш оштроуман, да се не би десило да, избегавајући Божије дужности које су ти поверене, добијеш већу оптужбу. Јер је неопходно да оптужба буде толико велика ако не успеш у твојим највишим дужностима, колика би била и награда, ако одржиш своју службу беспрекорном.

33. – Посланица презвитеру Исхириону

Похвална.

Веома сам похвалио твоју побожност, која је испоштовала оца и ономе коме је пало у дужност да предводи, пошто је размишљао веома исправно, и био му је удељен твој глас.

34. – Посланица Дионисију

О забораву.

Заборавност није нешто што се дешава ван људске страсти, већ се дешава слично и осталим болестима. Јер следује душама оних чије се сећање одвојило. Она одлази и нестаје тада, када јој се неко супростављa оружјем сећања. Пошто си, када си био са нама, имао сећање које није заборавило врлину, а када си отишао, као што смо сазнали, предао си самог себе забораву, сматрали смо неопходним да тај заборав преплавимо писмима, да би обновили сећање које је нестало. Дакле, нека нестане заборав и нека се стрмоглави низ литицу, да би засијала поново благодат сећања.

35. – Посланица Макарију

О љубави према бављењу туђим стварима.

Свако од оних који страдају је достојан сажаљења и сећања, када оплакује његове тешке несреће. Међутим, ако се окрене да клевеће друге и да их вређа, губи, као што знаш, саосећање за његове тешке несреће. Јер се не сматра више достојним сажаљења, већ мржње,

чинећи злоупотребу његових несрећа и мењајући је у бављење туђим стварима. Пошто треба да семење бављења туђим ставрима исечемо пре него што никне и постане неиздрживо и изазове опасност оном који их је започео, јер се онај који је оклеветан похваљује од свих због племенитости, буди вољан да позовеш онога који је опијен великом несрећом, и убеди га да се удаљи од значајног човека.

36. – Посланица Петру

Шта значи ово: „Прековаће своје мачеве у раонике".

Пошто си ми писао питајући ме, шта значи ово? „Прековаће своје мачеве у раонике"[10], сматрам, и штавише потпуно сам уверен, да је јасно проречено следеће: Да ће раоник мира, наиме Божија проповед о Христу, да припитоми ратоборне земље, чије ће оружје, којим бране насилни поредак, бити преображено у корисна оруђа за обраду земље.

37. – Посланица племићу Ермију

Да, ако свештеник не живи исправно, крштени неће нимало бити оштећен у погледу спасоносних символичких радњи.

Наиме, као што си написао, саблажњаваш се животом презвитера Зосиме и мислиш да они који су крштени од њега бивају опасно и неизбежно оштећени, тако да

[10] Мих 4, 3.

сам сматрао исправним да ти веома брзо одговорим, да онај који се крштава не може да буде оштећен у погледу спасоносних символичких радњи, иако свештеник не живи исправно, већ ће он у сваком случају, јер то треба да буде потврђено, уживати сва она Божија, и виша од сваке речи доброчинства, док ће свештеник да положи несноснији рачун за поступке у свом животу, и биће кажњен утолико више, колико је већа и част које је удостојен. Јер онај који није постао добар ни са тиме што је био удостојен свештеничког позива, оправдано ће бити достојан веће казне. Због тога нико од оних који је посвећен у Божански обред крштења, који крштенима отвара небеса, да се не брине да је у овом обреду оштећен у погледу символа сапасења, нити када буде сагрешио после крштења да не мисли да ће имати за оправдање порочан живот свештеника који га је крстио. Ово говорим, не јер су сви свештеници такви, не дао Бог, јер ако код неких и постоје ови греховi, код других недостају. Иако код неких не постоје врлине, ипак није случај да их нема ни код кога, него желећи да покажем, ако би чак и свештеници били такви, да онај који се просвећује крштењем не трпи никакву штету. Међутим, ако мислиш да су ово само људска размишљања, покушаћу да те уверим са Божијим речима. Дакле, шта је гадније постојало од Валаама? Међутим, Господ је користио његов језик за благослове[11]. Такође шта је црње од Кајафе? Међутим, пророковао је[12], и благодат се Божија дотакла његовог језика, међутим, није се дотакла његовог начина живота. Ако желиш да сазнаш још нешто парадоксалније, са гавраном, том нечистом птицом, хранио је Илију који се узнео на небеса[13]. Дакле, немој да сумњаш,

[11] Бр 23, 24.

[12] Јн 11, 49-50.

[13] 1 Цар 17, 6.

када се Божанске и натприродне благодати дају кроз неке грешне свештенике, мада не треба да их осуђујемо све заједно, као да су сви такви, јер то није ни праведно.

38. - Посланица Зосими

О истој теми.

Много се чудим, нити си приморан неким примером, нити имајући неког да опонашаш, јер не дао Бог никоме да падне у тако дубоку провалију, и дај Боже да се повратиш из ове смртоносне опијености, како осуђујеш свештенике који се истичу врлинима и богати су у духовним подвизима, мислећи да исмевањем других оправдаваш своја злодела. Али то није тако, вољени мој, није тако, већ и од људи биваш исмеван и презрен, и од Бога ћеш поднети многе казне, јер си пригрлио зло, а обешчастио си врлину, и осудио си оне који су васпитаници врлине, и пошто си се понео као пијанац, извређао си свештенство, са исходом да се већина људи, да не кажем сви, саблазнила тобом, помисливши да су претрпели штету у односу на свете символе спасења. Наиме, да би био ослобођен од свог овога зла, јер се томе надам, спознај самог себе.

39. - Посланица Епископу Аравијану

О томе ко треба да буде најбољи свештеник.

Немој да мислиш да треба само да будеш изнад сваке оптужбе, него и пун похвала. Јер ово прво имају и случајни пролазници, а друго само они који су достигли врх у врлини.

40. - Посланица Евдемону

О уздржању.

Пошто наша природа има веома много потреба, највећа јој је потреба желудац, јер нам много заповеда а уопште не жели да се покори разуму, са размишљањем ограничимо његову тиранску власт, и пронађимо начин да савладамо његову необуздану снагу. И ово ће се десити, ако задовољимо потребу са оним што је корисно, и казнимо претеривање уздржањем.

41. - Посланица Зосими

О суду.

Не то да не будеш кажњен, пријатељу мој, него то да будеш још строжије кажњен, ако се не покајеш и не почнеш поново да се бориш после свих твојих пораза, постићи ћеш то да уствари не будеш кажњен.

42. - Посланица писару Офелију

О речитости Св. Јована Златоустог.

То да су били изненађени, не кажем за друге, зато што је ово за многе вероватно мало, него и сам Ливаније, познат свима због своје речитости, језиком славног Светог Јована и лепотом појмова и густином реторских силогизама, доказ је посланица, у којој не само да га Ливаније назива блаженим што може да говори тако, већ блаженим назива и оне цареве које је Јован хвалио у говорима, јер су били те среће да их хвали такав човек. Посланица је следећа:

„Ливаније, Јовану

Примивши твој дугачак и добар говор, прочитао сам га људима који се баве говорима, па и самим састављачима говора, међу којима не беше никога ко није поскакивао и викао и чинио све оно што чине они који су одушевљени. Дакле био сам задовољан, јер си показао вештину у судовима, чему си додао и доказе, и називам те блаженим јер можеш овако да састављаш похвалне говоре, али називам блажене и оне који су имали срећу да их хвали такав говорник, наиме оца који је предао царство, и синове који су преузели власт".

Наравно, ово је написао Ливаније. Међутим, Плутарх сматра да јасноћа и правилност речи чини изворни атицизам. Зато каже: „Тако су говорили реторичари. Горгија из Леонтина је први увео ову болест у политичке говоре, усвајајући високи и типичан стил, и уништавајући јасноћу. Наравно, каже да је ова болест пренета и чудесном Платону". Дакле, ако треба (а треба), по овом питању веровати Плутарху, чувени Јован надмашује све њих, који и у језику негује атички стил, и истовремено је писао са јасноћом као нико други кога ја знам.

43. - Посланица презвитеру Евстатију

Филонов одељак о Васкрсењу.

Рекао си, да проповед о васкрсењу тела исмевају Грци јер сматрају да је то немогуће, сходно томе, пошто одбацују Света Писма, неопходно је да саставимо проповед са силогизмима и аподиктичким поретком, помажући нам да разумемо оно што је јасно. Ако су мудри, нека мисле оно што говоре филозофи. Јер они, говорећи да

се суштина тела састоји из четири елемента, њу узимају као промењиву, јер се елементи лако претварају један у други. Јер када се ватра згусне и падне доле, настаје ваздух, и ваздух постаје вода, и вода земља. И обрнуто, кад се земља разреди, постаје вода, вода постаје ваздух и ваздух ватра. Наиме, шта то невероватно кажемо, ако ово тело, које се сада у већем његовом делу састоји од земље, када се истањи, кажемо да постаје етарско и духовно? Зато кажемо да се васкрсава, не такво какво је сада, већ преображено у више, претапајући сваку трулеж и страст, као да је постављено у ливничку пећ. Ако су мудри они који о овоме овако размишљају, нека престану са неверицом. И опет ако су неписмени и неискусни у дијалектичким вежбама и питају, шта значи ово или оно, проповед ће се наставити са примерима, да и необразованима покаже истину. Дакле, кажемо да би користили још материјалнији пример ради јасноће онога о чему говоримо, да као што земља која садржи злато, када пада киша постаје глина, а када дође у додир са огњем постаје злато, и не трпи оно што је трпело пре, тако и тело, када дође у контакт са бесмртношћу и нетрулежношћу, постаће нетрулежно и неприступачно свим страстима, којима сада постаје лак плен. Ако опет размисле са благодарношћу и силом Оног који је све створио, неће им требати ни такви силогизми. Јер ако се то десило док још тело још није постојало, много лакше може већ створено тело да буде васкрснуто.

44. – Посланица презвитеру Зосиму

О милостињи.

Наравно, ако би било могуће да понесеш са собом свој новац после смрти, ни тада не би имао велику

вредност, зато што би тамо био засењен са још скупоценијим стварима, мада би ти свакако донео барем неку сенку утехе. Наиме, ако је ово немогуће, могуће је да тргујеш новцем трошећи га на милостињу, и наравно он може да буде више од пуког избора, нити да постоји одговарајући лажни изговор деце, ствар која је неопходна. Међутим, ако не желиш да даш милостињу, зашто онда не црвениш од срамоте када отимаш оно што имају сиромашни?

45. – Посланица Александру

Подвижницима који посте много. Подвижницима који посте веома много

Нека труд буде сразмеран врлини, да не би начин промене постао неумерен.

46. – Посланица презвитеру Атанасију

Против Грка.

Кажи оном који се свађао са тобом и заступа учења Грка, и рекао ти је, да је Јеванђеље увело један нови начин живота, другачији од древног, што си, најмудрији, у опасности да не знаш, да лош обичај може само једна новина да прекине. Зато је и дошао овде Владика Јеванђеља и увео је начин живота који одговара небу. Наравно, да је саветовао да истрајемо у већ утврђеним стварима, не би било потребе за увођењем новина. Пошто је дошао да искритикује оно што се није налазило у исправном стању, биле су потребне нове ствари, да би се уништило зло које је преовладало. Јер није било

могуће, све док је владао овај неред, да се деси исправка, већ је потребно да онај који жели да премести и уништи зло, донесе одредбе које се још нису уобичајиле и да их постави на место оних које су претходно биле преовладале доносећи штету. Тако да би управо супротно било достојно чуђења да дошавши овде ради промене стања, није дао ништа ново законима. Зато што Законодавац и саветник, говорећи оно што користи, уопште не треба да разматра да ли постоји нешто ново у његовим саветима. Као што онај који уверава људе у оно што није корисно заслужује да га мрзе, иако одаје утисак да следи обичаје, тако и оног који учи најбољим стварима је праведно да му тапшу, иако саветује другачије од већ утврђених ствари. Ако приметиш да постоји нека грешка у заповестима, покажи је, и ако се покаже да си у праву, устукнућу. Наиме, ако не можеш да кажеш ово, и поред тога остајеш јако привржен обичају, зар не грешиш, када због лепоте обичаја одустајеш од онога што је корист? Зато што није страшно да неко примењује нове методе, ако се користан део налази у новом. Јер се штетне и корисне ствари не просуђују на основу времена настанка, већ ако се у старим стварима нађе неко зло, и супротно, ако се у новим нађе врлина. Ти изгледаш као да мислиш, да оном који је од младог доба проводио време по борделима, не треба да буде упућена реч о целомудрености, нити убици реч о благости. Јер ако свако појединачно од њих и поред проповеди изабере стару навику у односу на добро, пробада самога себе са безброј зала.

47. – Посланица чтецу Тимотеју

Која права прворођеног детета је Исав уступио Јакову.

Исав није само уступио Јакову изузетно право да се назива прворођеним, као што мислиш, најдражи мој, него и патријаршијско достојанство које је Јаков дуговао пре свега врлини, а не првенству рођења. Јер пошто је достојанство цара и свештенства и патријарха давано прворођеном или најстаријем, и закон прворођеног је на почетку био на страни Исава, али он беше лишен врлине, нашао се у таквој нужди, да је својевољно продао оно што да му је и било одузето против његове воље би било праведно да се десило.

48. – Посланица истом

Зашто Рувим, иако је био прворођени, није био удостојен да постане ни свештеник ни цар.

И све ово што си рекао, мој пријатељу, показује да је и оно претходно што сам ти написао било истинито. Јер пошто је Рувим испрљао брачну постељу оца свог[14], зато није био удостојен да постане ни цар, ни свештеник, иако је био прворођени. Али зато Леви, и ако је био трећи по рођењу, не само јер је отац обећао да ће остали да му дају десетак (зато што избројан од доле ка горе је био десети, а ако би бројање почело од горе, био би један од синова који је рођен од младе робиње), већ и због светости и јер је ради поштовања Бога умочио своје руке у крв својих безбожних сродника[15], и

[14] Пост 49, 4.

[15] Изл 32, 25-29.

би удостојен да прими свештенство. Њему се дивећи, Мојсије је кроз своје благослове, рекао: „Који каже оцу свом и матери својој: не гледам на вас; и који не познаје браћу своју и сачува речи Господње."[16]. И Јуда који је био четврти, због његовог непристрасног суда и због исправне одлуке, би удостојен да постане цар. Јер пошто многи, кријући сопствене грехове, осуђују друге, он је за разлику од тога, сам себе оптужио, док је ону која је сматрана да се била предала блудничењу, ослободио казне, те је зато оправдано удостојен царства[17]. Тако су постали свештеници потомци Левијеви, а владали су потомци Јудини, не по реду наслеђивања, већ примивши награду за врлину. Када су били у пустињи, неки који су водили порекло од Рувима, и који су мислили да су достојни свештенства, јер су били потомци прворођеног, побунили су се против свештеника, јер су мислили да је Мојсије доделио од почетка свештенство његовом брату и синовима његовог брата, и тада беху погођени муњама и грмљавинама са неба[18], чиме је ова казна потврдила да дар свештенства припада не по првородству, већ по врлини[19].

49. – Посланица истом

О Јосифовим врлинама.

Ни Јосиф, пријатељу мој, није удостојен да буде цар по благодати. Јер је поседовао многе врлине, иако је још био младић. Зато га је његов отац волео више

---

[16] Пнз 33, 9.

[17] Пост 38, 14.

[18] Бр 16, 1.

[19] Пост 37, 28-36.

од осталих синова. Пошто је видео да му браћа завиде, да би излечио њихову завист, рекао је да његова љубав не произилази због Јосифове врлине детета, него зато што се он родио последњи. Међутим, да је ово био очев изговор, који је на тај начин хтео да угаси завист која се била разбуктала против Јосифа, јер су подстакнути завишћу, браћа саставила покварену оптужбу против њега[20], очигледно је из следећег: Јер ако га је волео због тога што је био последњи рођен, иако је најкасније рођен Венијамин, имао би право да буде вољен. Међутим, као што сам рекао, Мојсије помиње најмудрији очев изговор. Јер да је поседовао изванредне врлине док је још био младић, то је показала и његова младост, али и остатак његовог живота, јер није изгубио врлине које је имао на почетку, већ их је увећао, и учинио је да сазревају заједно са њим. Заиста, са којом врлином није био овенчан? Продат је двапут у робље, али није изгубио племенитост[21]. Био је вољен од свог господара због пристојних манира, и ово га није одвело у охолост. Његова господарица се заљубила у њега, али није изневерио своју целомудреност. Би оклеветан од господарице, али је то храбро поднео. Постао је затвореник, али није изгубио своју веру[22]. Проглашен је мудрим јер се испунило тумачење снова, и када је био презрен од стране царевих слугу није негодовао. Понео се царски и са умереношћу, а да није тражио да се казни она која га је оклеветала. Имао је браћу у својој власти, и не само да се није суочио са њима као са непријатељима, иако га нису препознали, већ их је наградио као своје доброчинитеље. Руководио је влашћу Египта, прослављен је због своје

[20] Пост 37, 28, 36.

[21] Пост 39, 4.

[22] Пост 39, 7.

мудрости и човекољубља, и у сваком животном добу је додавао тријумф за тријумфом. Дакле, ниједан од оних који се налази у тешким несрећама да не пропадне, већ да храни у самом себи семе племенитости, и у сваком случају ће овде или на другом свету да засија.

50. - Посланица ђакону Јовану

О пороцима Епископа Евсевија.

Они који се поносе да су слуге и ученици благог Владике и мудрог учитеља, и горде се да су примили као наследство Епископску службу, неки од њих користе своју службу на тирански начин, други ради стицања новца, а неки ради уживања, неки да би занемарили себе и своје пријатеље, а други да би ратовали против својих непријатеља. Постоје они који прогоне оне који живе пристојно, а оне које су ухваћени на делу да чине најсрамотније ствари, њих удостојавају и вишег чина. Ако је Евсевије, као што си написао, обрисао грехове свима заједно и одобравајући им оно што не треба, и узима новац и ужива у изобиљу и занемарује и себе и пријатеље, води рат против непријатеља и користи се Епископством да би спровео тиранску власт, иако као такав није украшен ниједном врлином, немој да се чудиш, јер и они који чине све ово што смо споменули, у сваком случају су украшени неким врлинама, јер то да ни сам није у стању да види оно што треба да чини, нити да истрпи неког ко га саветује, показује да се насукао на такво зло, и да оне који су украшени сваком врлином и живе сагласно са апостолским животом и држе особине Спаситељевих ученика, зато што они постоје, и ако неки бесне безброј пута, тврдећи да су сви пали у зло, не само да их не прихвата, нити им за-

види, него их грди и истерује. Јер сматра њихово понашање као прекор свог порочног живота, и са тиме што их осуђује, мисли да прикрива своје зло. Наиме, немој да очајаваш због овога, јер ће да поднесе казну сразмерну својим греховима.

51. – Посланица Епископу Ермогену

О истинским пријатељима.

Без истинских пријатеља, који воле пријатељства због своје велике врлине, нећеш остати, све док будеш такав какав јеси. Јер си изузетан ловац пријатељства, имајући уместо мреже своје манире. Наиме, искористи их, и сви који се занимају за врлину ће хтети да те имају за пријатеља.

52. – Посланица Епископу Теодосију

О свештенству, које се обешчашћује од оних који га злоупотребљавају.

Свештенство је Божанска ствар и најскупоценије од свега, међутим, оно се обешчашћује од свих оних који га злоупотребљавају, који ни у ком случају нису требали да буду рукоположени, да се безумници не би усудили да сва непочинства у којима учествују они који злоупотребљавају свештенство, управо њему не би приписали одговорност. Јер остављајући оне који га обешчашћују, окрећу се њему са оптужбама, што би требало да се заврши са осудом, као да се понаша бестидно са лошим људима, који не треба да буду прибројани свештенству. Јер ако је код светских власти

једно високи положај, а друго је онај који није у стању да га врши како треба, власт имајући свој поредак и вредност, оног који се недолично понаша кажњава са најтежом казном, из ког разлога се у вези свештенства меша сама институција са греховима оних који га злоупотребљавају и покушавају да грехове припишу свештеничкој служби? Наиме, нека престану они који због Евсевија и Зосиме и Паладија и Марона омаловажавају свештенство, и нека не оштре мач казне против себе самих, него против оних који не подносе да живе са побожношћу, њих нека осуде као уништитеље и непријатеље побожности и врлине, а свештенство нека славе и нека га овенчају, јер управља свима са оним што треба. Јер само кроз свештенство смо се њиме препородили и учествујемо у светим тајнама, без којих није могуће да учествујемо у небеским наградама, сагласно са неоспорним речима истине, која је једном рекла: „Ако се ко не роди водом и Духом, не може ући у Царство Божије"[23]. А други пут: „Ако неко не једе тело Моје и не пије Моју крв, нема удео са мном."[24]. Ако без овога није могуће да будемо удостојени свршетка у Богу, и ово се не врши ниоткога другог, већ само свештенством, како је могуће да неко ко га ниподаштава, да не обешчашћује Божије и не презире своју душу? Према томе, да се не би дешавале овакве ствари, свештенство треба да прослављамо, а да оплакујемо оне који га врше недостојно и да не приписујемо његове грехове свештенству које има обавезу да их казни.

[23] Јн 3, 5.

[24] Јн 6, 53.

53. – Посланица презвитеру Јераку

О украшавању жена.

Међу женама, једне не подносе да крију женске слабости, па ако су лепе и богате, шепуре се сјајем најдрагоценијег камења помешаног са златом. Опет, ако су ружне и сиромашне, бојењем и сенчењем очију успевају да покажу лепоту коју су придодали. Опет оне које желе да имају изглед скромности, довољна им је њихова физичка лепота, међутим, не престају да је негују ради бољег изгледа. Међутим, оне које су заиста целомудрене, имајући сву пажњу на бригу о души, не престају да умерено негују тело као орган душе, али га не сматрају достојним да га украшавају и да се размећу због тога, да се не би као оно које је по природи слуга, дрзнуло против вођства које је поверено души, већ да га васпитавају да има познање о природном поретку људских сила, и да га не користе за подгревање и изазивање блуда, постављајући га као својеврстан мамац мушкарцима, већ да одузимају, колико је могуће, материјал за потпалу овог огња. Чуо сам од једног истинољубивог човека причу, која заслужује да буде испричана и запамћена, коју ти дајем право да испричаш својој жени: Некад је један младић, склон насладама и роб женама, видео прелепу девицу, потпуно је био побеђен њеном лепотом и почео је са сваком преваром да би задовољио своју жељу. Она је у почетку одбила јер је била племенита и целомудрена и обећала је, да ће одржати и душу и тело нетакнуто за Христа, међутим, када је она чула да он чини оно што раде бесни, пронашла је трик, који ће да сачува своју чистоту и да угаси ватру пожуде тог младића. Јер се ошишала, или још боље обријала је своју косу, лишивши је њене лепоте, и помешавши пепео са водом намазала је своје

лице, и тада је позвала младића да уђе унутра. Када је ушао, рекла је: Овакву ружноћу желиш? Тада младић, као да се повратио од лудила, не само да је угасио ватру помаме, него је постао ватрени љубитељ целомудрености. Дакле, јер и он саветује, јер је боље наћи начин избегавања будућег зла, него бити кажњен за оно што је већ учинио да се не користе туђи украси, нити да се урођеном огњу страсти додају дрва за потпалу, која су украшавање, да не би постали разлози за постојање мрских лешева.

54. – Посланица Аполонију

Да је блажено када нас вређају због Христа.

Апостоли су, ограђени са храброшћу и великодушношћу, и ојачани савезом са Богом, учествовали у толиким ратовима и имали су довољну утеху у смислу борби јер нису пострадали ради своје, него ради Господње славе. Зато им ни завист, која увек растужује добре, није шкодила, па тако и ми, када страдамо не због наше злобе, већ због вере и праведности, не треба да се узнемирујемо. Нама је смисао борби довољан као својеврстан накит, и пре будућих венаца.

55. – Посланица граматику Офелију

О човекољубљу.

Треба, пријатељу, и због наших непријатеља, када нас моле да се жртвујемо. Јер онај који се не жртвује, већ кажњава људе који траже помоћ, вапијући гласом преке потребе, и не ратује са нама више равноправно, и

ако такав човек нити милосрђем посрамљује гнев, нити трчи ка оном које је по природи сродно и пријатељско, он ће да упропасти добро победе, и од свих ће бити осуђен као дивља звер, и неће избећи Божију казну.

56. – Посланица ипођакону Алфеју

Зашто је Павле рекао:
„А сада знамо само делимично"[25].

Свети апостол је рекао: „А сада знамо само делимично", знајући да је Бог и овде могао да покаже богатство своје мудрости, ако је оно што је требало да га прими сада било способно да прихвати несместиво знање, међутим, биће смештено у будућем веку, колико то буде могуће.

57. – Посланица Паладију

О умерености хране.

Тело, пријатељу мој, има потребу за храном, а не за уживањем, за задовољењем са мало хране а не за презасићеношћу, за умереношћу а не за раскалашношћу. Зато што ове прве ствари користе и души и телу, рађајући здравље и снагу и благостање, а друге озбиљно штете и једном и другом, не изазивајући само губитак здравља, него рађајући и неподношљиве болести. И јасан је доказ, да су подвижници са само најнеопходнијом исхраном мудрији и целомудренији и здравији од оних који више воле живот уз обиље хране.

[25] 1 Кор 13, 9.

58. – Посланица Исхириону

Да треба радити за спасење других.

Показујеш, због скромног и злог размишљања, да не прихваташ ни великодушност, која се налази изнад сваког дивљења, нити новину и парадоксалност апостолске љубави, која превазилази сва небеса. Јер ако ти ово што је сада речено и изгледа исправно, знам добро да ово што ћу да ти кажем још јасније, ће опет тада да ти изгледа невероватно, ово што ти је раније изгледало исправно, а све то јер се налазиш у тако лошем стању. Јер би апостол Павле рекао са задовољством, да је било могуће, и да буде отуђен од Христа, да би се прославио сам Христос од свих[26], док се ти усуђујеш да стрмоглавиш до такве нискости апостолску надмоћ, и да говориш неке ствари, којих се стидим и да их помислим. Јер се није молио, као што кажеш, да постане скупоцени сасуд. Па ко то и међу најлењима не би желео? Нити је телесну смрт тражио онај који је умирао сваки дан[27]. Нити би потврђивао тако много, да је требало да му се не верује, као да је оно што је мислио било нешто без вредности и зло. Али пошто је било изнад сваке силе и снаге, привео је многе сведоке да потврде да не лаже и да се не размеће. Зато каже: „Јер и истину говорим у Христу, не лажем, то ми сведочи савест моја у Духу Светом"[28]. Дакле, ако је истину и Христа и то да не говори лаж и савест и Духа Светог привео за сведоке оних ствари које ће бити речене, ко би могао да поверује, да је изнео тако претеране доказе имајући на уму тако нешто јадно и безна-

---

[26] Рим 9, 3.

[27] 1 Кор 15, 31.

[28] Рим 9, 1.

чајно? Међутим, ако још увек ситничаво размишљаш и ваљаш се по земљи, и не желиш да разумеш ништа што је велико и пуно снаге, остављајући Богољубивог Мојсија, који се молио да буде избрисан из Божанских књига[29], ако потпуно буду уништени они који се налазе под његовом командом, јер је узвишеније оно што говори апостол, пошто се Мојсије молио да пропадне заједно са другима, а апостол да он пропадне да би се спасили други, покушаћу ово да докажем помоћу храбре жене, да би неко могао да закључује од мањег ка већем. Ревека, имајући, могао би неко да каже, апостолску великодушност, више је волела да поднесе проклетство, да би њено дете наследило благослов. Наравно, сва добра је препустила њему, јер није било могуће да заједно са њим и она задобије благослов, док је сва зла била спремна да прихвати само на себе. Са таквим предлогом је припремила игроказ, и са бригом да ће бити тешко да се оствари, и да се радује брзини изведеног игроказа, и да притисне дете да пожури, док је у свему овоме постојала велика опасност. Јер је изоставила да каже: „Отац ти је дошао до дубоке старости, изгубио снагу чула вида, и неће приметити лукавство", и све ово скративши, рекла је детету које је одбијало да прихвати и бојало се: „Нека проклетство твоје, сине, падне на мене"[30], добро је да не покквариш игроказ који сам изрежирала, нити да изгубиш ловину која је брза, нити да унапред предаш благо. Дакле, ако је жена која није имала нити храброст, нити великодушност врсне жене из Прича Соломонових, више волела да на њу падне клетва, да би био благословен други, зар се тако велики и тако важан апостол не би помолио да пострада на тај начин да би поверовали

[29] Изл 32, 32.

[30] Пост 27, 13.

Јудејци, и да не би изгледало као да сам Бог чини светогрђе, са помислима, да је једнима дао обећања, а да је друге уздигао у тако високу почаст? Пре би ово рекао, не као да је заиста подбацило Божије обећање зато што је рекао, није могуће да слаже реч Божија, реч која је била код отаца, зато што се обећање испунило на онима који су поверовали, и на онима међу незнабошцима који су се родили у крштењу на начин сличан Исаковом рођењу. И то потврђује и врховни међу апостолима, Петар, говорећи: „Ово је обећање испунио Бог деци својој, када нам је васкрсао Исуса"[31]. Није то рекао јер је пропало обећање, већ да покаже своју неуздрживу жудњу за Христом. И ако прочиташ пажљиво стих од апостола, наћи ћеш да ово заиста и чини.

59. – Посланица презвитеру Зосими

Охрабрујућа за избегавање зла.

Обавештени смо да си се опростио од оних, који ти дају најбоље савете, и да прекинувши све ланце који су те везивали за осећај стида, идеш вођен ка нечасном и проклетом злу. Наравно, волео бих да ово није истина, међутим, ако јесте, пожури да се повратиш себи, пре него што превише будеш савладан опијеношћу ове врсте, да се у овом животу не осрамотиш, а да у будућем животу не будеш кажњен.

[31] Дап 13, 33.

60. – Посланица Паладију и Марону

Охрабрујућа да се заустави њихов рат против законодавца који заповеда нестицање имовине.

Много се говори и то се потврђује и од поверљивих лица, да познајући са веома великом прецизношћу, што се потврђује многим доказима, тај коме је запало да буде ваш духовни вођа ради ваше користи, није вас заволео за вашу добробит, нити размишља о оном што је општа корист за Цркву, већ вас је рукополжио да будете сарадници његове похлепе. Дакле, ако је ово тако, престаните да напињете ваше лукове ка небу и да ратујете са законодавцем који заповеда нестицање имовине, чиме изазивате велике несреће другим људима.

61. – Посланица монаху Афродисију

Да од Христа произилази и спасење и наше оправдање.

Да смо сами себе одвели у пропаст, и да смо се спасили кроз Христа, то је очигледно свима. Јер када смо били осуђени, са крштењем нас је оправдао и украсио нас је са небеским даровима. Међутим, да ако не буду следила и наша дела, нећемо стећи ништа од овога стања и благодети, већ ћемо поднети још и већи казну, јер се ни са тако великим Божијим доброчинством нисмо побољшали, и то је очигледно.

62. – Посланица презвитеру Павлу

Да треба да избегавамо сталнa дружења са женама.

Ја наравно верујем да је побожно то да неко верује у Свето Писмо и да му следи са ревношћу, а да не воли више незлобиво славољубље владичанске сигурности. Међутим, ако неко може да посведочи о самом себи да има тако велику целомудреност, као да му не причињава духовну штету то што непрекидно гледа, нека се научи слабости људске природе и сигурности Божанских учења. Оне које је савладала слабост људске природе, ја ћу да изоставим, да не би изгледао да претерано узнемиравам, јер су сва Света Писма, и грчке трагедије, и свакодневне драме пуне таквих примера, а оне који су учинили одређени покушај и победили страст, зато што није могуће нечињењем достићи целомудреност, њих ћу покушати да представим. Ако представим неке од неверујућих који су ово постигли помоћу неког предзнања и сигурности, а да се нису бацили у ватру, можда бих могао да их избришем, јер нису учинили нешто велико, међутим, ако бих позвао мученика и Богонадахнутог Павла, који каже: „Него морим тело своје и понашам се према њему као према слузи, да не би, проповедавши другима, сам постао одбачен”[32], тада би за њих било искључено свако оправдање. Међутим, можда могу да се постиде и да се постарају за своју безбедност. Требало би да ми буде довољно апостолско сведочанство. Међутим, пошто и подвизи нехришћана подстичу на целомудреност, нити ћу њих заборавити да споменем.

[32] 1 Кор 9, 27.

Наиме, читао сам, да је неки краљ, када је видео једну Ефеску свештеницу, коме се учинила веома лепа, одмах одјахао из Ефеса, уплашен да не буде помишљу натеран да учини нешто што није морално. Али и Кир Персијски није се усудио чак ни да погледа Пантију, која је, као што се сведочи, имала чудесну лепоту којој није било могуће одупрети се. Ако дакле, ове ствари посведочавају као исправне и непогрешиве и оне којима је страна реч Божија, зато што је непрекидно гледање пут који води делању, а чак ако се дело и не оствари прља мисли и чини прељубником оног који је савладан страшћу, ко је онда толико дрзак, да уживајући непрестано у туђој лепоти, каже да му то нимало не штети? Иако је ово тешко, треба да у сваком случају избегавамо стална дружења са женама. Међутим, ако постоји неопходност, треба да зауздамо очи.

63. – Посланица чтецу Тимотеју

О Божијим предсказањима.

Божанска и чиста сила, извор мудрости, почетак и узрок и корен разборитости и сваке врлине, желећи да утка пророчанства о будућим догађајима у старије рукописе, то је спровела мудро и изнад сваке речи и похвале. Дакле, кад се неки догађај подударао и могао да садржи икону будућих добара, тада је са овим догађајем неке будуће ствари осенчио, друге је опет показао у бојама, и показао је сјајан и жив облик иконе. Јер су из овога настале две велике користи, према старијима да се не изненаде, нити да исмевају ствари које су речене, јер од реченог неки могу да уживају корисни плод, док ће потоњи нараштаји тражити неоспоривост пророчанства, због чега треба да се клањамо Божијој благодати и да

јој се дивимо, где је једну толико тешку ствар уредила са таквом лакоћом. Треба да они који тумаче пророчанства, наравно ако је могуће да их неусиљено тумаче, то да чине драговољно, међутим, ако не, тада нека не извлаче на силу из текста оно што не постоји у њему, да се не би створила сумња у извртање смисла и онога што се налази у тексту, са једне стране дајући повод за оптужбу Јудејцима, Грцима и јеретицима, а са друге приписујући Христу неке приземне ствари недостојне Његове величине. Али нека само прођу поред тих приземних ствари везаних за оваплоћење, ако прихватају на исправан начин његов карактер, док се допушта да се говори о вишњим стварима само због њихове вредности. Међутим, ако је нешто речено због ствари које су се десиле, тада се то дозвољава да због њих буде речено, и да се не претвара на насилан начин у непристојност.

64. - Посланица Теофилу

О онима који исповедају да познају Бога, али Га се својим делима одричу.

Постоје они који исповедају да познају Бога, али Га се својим делима одричу[33], који са једне стране уживају у лепоти хришћанских догмата, а са друге стране се њихов живот показује да не иде у корак са вером, па што се њих тиче они немају поштовања према Богу. Јер са тиме да пљују на оне ствари које су наређене од Њега, и са тиме да чине и друге људе да богохуле на Онога кога не могу сви да благосиљају, већ само они који су достиги врхунац врлине, тиме се доказују да су лажни хришћани.

[33] Тит 1, 16.

65. – Посланица презвитеру Зосими

Саветодавна.

Не могу да трпим гласно негодовање које бива од свих због твог живота. Зато што кажу, упућујући ти питање као стрелу у мету: Како освећујеш друге ти који си под проклетством? Како очишћујеш ти који си нечист? Како припремаш синове Божије ти који си улагивач? Треба прво да се очистиш ти, и тада ћеш очишћавати. Да не крадеш црквени новац, и тада ћеш да свештенослужиш. Слушајући све ове ствари, душа ме боли, пошто говоре о теби те ствари, и пошто мисле да се они који приступају светим тајнама оштећују богослужењем таквог човека. Престани, дакле да давиш не само своју душу, већ и многе друге за које је умро Христос. Дакле, размисли где распростиреш зло, када оне које је Он искупио, за које је дао не злато, већ своју скупоцену крв, због живота какав водиш, водиш у пропаст.

66. – Посланица ђакону Епифанију

Шта значи ово: „Ти си исушио реке Итамске"[34].

Пошто си ми писао, питајући шта значи оно што је написано у седамдесет трећем псалму: „Ти си исушио реке Итамске", што постоји у старим псалтирима, међутим у неким новим се, можда као нешто неразумљиво, не налази, и због овога неки мисле да су у Светим Писмима написане неке сувишне и неприхваћене ствари, мислио сам да је исправно да ти одговорим. Постојао је простор у Палестини натопљен рекама, а био је богат дрвећем и плодовима, и са обилним уловом

[34] Пс 74, 15.

животиња и риба. Међутим, Божански миг га је тако богатог водама и дрвећем и ловином исушио због преовлађујуће безбожности његових становника, и ово, заједно са другим чудима, објављује Псалмопојац. И пошто не треба да изражавамо своја мишљења, већ да покажемо доказе, навешћемо Јосифа Флавија, који је у „Јеврејским старинама" написао следеће: „Постојало је једно место, које је било удаљено два схинија[35] од Јерусалима, које се назива Итам, које је било изузетно пријатно, и обилато парковима и воденим токовима, у које је често одлазио Соломон да вежба и да лови". То да је постојало такво место, наводим за сведоке Јосифа Флавија и Псалмопојца, који се чудио да је било исушено то место (зато што га не би убројао у чуда да није било место са изобилном водом), тако да је сведок његовог исушења сам Псалмопојац. Јер развијајући као један кружни плес, и настављајући речју унутар видљиве творевине, дошао је до овога места, тумачећи Јеврејима, (зато што је тамо саставио његове химне), од онога што већ знају, непобедиву силу Божију.

67. - Посланица Теофилу

Да је боље не бранити се после претрпљене неправде.

Да одбрана није неправедно дело, сложићу се, међутим, да није мудра, сложио би се и ти ако си праведан. Ако би одбрана била једноставна и без великих перипетија, била би оправдана твоја реч, међутим ако се неко кажњава пре будућег суда, онај који то тражи наваљује на себе безброј великих несрећа, воли тако да је боље,

[35] Јединица километарске удаљености.

да после неправде коју је претрпео, не доживи и друга зла. Међутим, ако ти ово речено изгледа као загонетка, покушаћу то да ти учиним јаснијим. Јер размисли, ако неко жели да се брани, колика додатна зла трпи. Прво испуњен је бесом, друго страда од гнева. Јер прво кипти због нанесеног зла, а после се гневи и жели да се брани. Треће, подстиче безброј таласа беса. Четврто, ствара безброј помисли. Пето, следи страх, дрхтање и агонија, јер га обузима гнев, а страх га потреса, како да успе, како ће да се заврши. Дакле, зар ти не изгледа да овај човек који се брани сам себе кажњава, пре оног који треба да буде кажњен? Насупрот томе, онај који је мудар ослободио се од овога. И то врло логично. Зато што је господар ситуације и све се ту завршило. А онај још не, већ су му потребни и време, и место, и лукавство, и злочин, и оружје, и трикови, и ласкање и ропство страстима, и дволичност. Зар не видиш да је зло тешко, а врлина лака? Да је зло пуно узнемирености, а врлина сталожености? Јер као што злочинац толико страда, тако и љубитељ врлине ужива у миру. И наравно онај који се брани изазива непрестано непријатељство, а онај који одговори на неправду са мудрошћу, одмах даје крај свему томе. Зато што и неразумног смирава и подстиче на пријатељство.

68. – Посланица чтецу Тимотеју

Саветодавна.

Приредићеш самом себи и мени велику радост, ако можеш да постанеш бољи него што јеси, и да се са пролазних ствари, која нису чак никаква добра, уздигнеш на сам врх врлине, напредујући ка стварима које и јесу и остају занавек.

69. – Посланица Атанасију

О игуманима који су развратни, и намећу велике казне онима који чине грехове.

Познајем неке игумане, можда их и ви знате, који воде блудан и раскошан живот, док њихове подређене, који падају у грехове, уразумљују са тиме да им одређују велике казне, а други игумани који имају умерен и пристојан живот, испуњавају своје подређене са страстима од којих се сами уздржавају, јер их не кажњавају, већ показују већу благост него што треба. А исход је, они први игумани терају на грех своје потчињене чинећи их горима од себе, а ови други чине горим дисциплиноване монахе који су им потчињени. Зато што их уче да чине оно што сами не захтевају од себе, да се потпуно удаљавају од уживања у животу, и када то проузрокује велике несреће код других, онда их они сами исправљају. Дакле, треба оне прве да саветују да истрају у спровођењу њихове речи и да не чине супротно, а онима другима, да им не дозволе све оно што желе, и да предупреде њихове грехе, јер треба да опросте онима који имају користи од доброте, а да се казне они којима превелика доброта шкоди.

70. – Посланица чтецу Епимаху

Да се благодатни дарови не дају случајно, већ ради припреме разума оних који их примају.

Мислим да се благодатни дарови не дају тек тако, већ ради припреме разума оних који их примају. И ако се слажеш, да погледамо оно што се односи на великог познаваоца свештене науке Мојсија. Јер је он, пошто је са једне стране одбранио Јеврејина од Египћанина

који му је нанео неправду, а са друге је помирио своје сународнике који су се свађали, постављен од Бога да са једне стране Египћанима буде извршилац казне, а са друге као законодавац својим сународницима.

71. – Посланица Епископу Лампетију

Да свако треба да препозна своје грехове, и да се не сматра немогућим покајати се.

Пошто си ми написао, да Епископ Евсевије не мења мишљење и не одступа од великих грехова који превазилазе опроштај, али са тобож оправдањем поступа бестидно, говорећи: „Од чега сам ја имао нужду и продао сам рукоположења? Зато што оно што жели свако, ако не и више од жеље, у томе уживам у слави и у части", и ово је рекао неки пријатељ који је био присутан, који је свима познат по мржњи према лукавству. Да је служба епископска, у којој ужива без да заврeђује положај који сви људи желе да га узму, то знам и слажем се, међутим за оне који нагињу ка злу, и савладани су стицањем прихода, ништа није довољно. Ни ако неки од владара постану изопачени и злочинци, ако им је довољна њихова имовина, знали би да утврде границе благостања. Али мислим да много пута постају и више од ових, него од подређених. Јер колико су умишљенији од других, и горе од уображености, и имају захтев да је њихово мишљење вредније од мишљења многих, и сматрају увредом то да добијају савете, тако је много велика њихова дрскост и жеља за стицањем све више и више богатства, и безобразлук да не прихватају да им се суди када су ухваћени на делу. Наиме, нека препозна своје грехове, и да не сматра немогућим покајати се. Јер се тако не ослобађа од оптужби, већ се постаје предмет подсмеха.

72. – Посланица монаху Стратигију

О стиху: „Може ли Етиопљанин да промени кожу своју или леопард шаре своје? И како ви можете чинити добро када сте научили да чините зло[36]?"

Наравно нити природу, нити суштину са суштином, него квалитет са квалитетом – који сагласно са речима философа, настаје и дешава се и нестаје, јер они дефинишу, да је суштина средство квалитета, тако да ако она не постоји, онда је кажу, непостојећи и квалитет – је упоредило Свето Писмо говорећи: „Може ли Етиопљанин да промени кожу своју или леопард шаре своје? И како ви можете чинити добро када сте научили да чините зло?", Међутим, да не би говорили о овоме подробније, покушаћу да докажем, да овај стих који приносе као доказ твоје тезе, обара оно што они тврде. Зато што говорећи: „Када сте научили да чините зло", обарају учење за које мисле да је неоспорно. Јер како, ако по природи имаху познање злих ствари, би рекао: „Када сте научили да чините зло?". Међутим, ако су научили да чине зло, могу да се и одуче. Тако ће се срушити и све друго, које изгледа да иде у прилог необразованима. Јер ако и душеван човек не може сада да прихвати дарове Духа Светога[37], ипак ће моћи у будућности. И ако једно зло дрво не може сада да да добар род[38], међутим, моћи ће некада. Зато што није исто то да не може, са тиме да неће моћи, јер ово прво показује садашње време, према коме је лењивац лењивац, а ово друго показује друго време, према коме је могуће да некадашњи зликовац може да постане

[36] Изл 2, 11-12.

[37] 1 Кор 2,14.

[38] Мт 7, 17.

озбиљан. Наравно, ово гласно говоре ствари, које се мењају сваког дана, а то потврђује и Свето Писмо. Јер како је Псалмопојац Давид, који је учинио грех, се ослободио од њега? Како се Павле, који је био гонитељ, преобратио и постао проповедник оног што је гонио? Такође, како је и Петар, који се одрекао Христа, избрисао мрљу? Како се дивља маслина накалемила на питому? Како су се спасили Ниневљани? Како је разбојник послат у рај?

Сазнавши дакле, да са тежњом ка небеским стварима, која претходи, онај који жели и покушава да чини све, зато што није довољна само жеља, и учи и доноси плод и спашава се, тако и ти учини све оно што зависи од тебе, које ће тежити исправљању оних који су сагрешили.

73. – Посланица презвитеру Павлу

Да је читање Светих Писама средство спасења.

Читање Светих Писама да сматраш средством спасења, које храни са добрим примерима љубав према добру, и храбар морал оних који то слушају са пажњом.

74. – Посланица Епископу Ираклиду

О неумереној радости и њеним последицама.

Када је владао Језекија, варварин је, водећи цео Персијски народ, напао Јерусалим[39], и постигнута је победа чудесна и Божанска, значајнија него било која

[39] Ради се о цару Серахериму. Ис 36, 1.

до тада, и пошто се Језекија правио важан и због своје радости се узнео више него што приличи човеку, Бог му је ставио узду болести, ограничавајући његову дрскост, и лечећи болест која је изазвана у његовој души прекомерном радошћу. То да се од радости душе горде, то су показали Јудејци. Јер када су се ослободили од Египћана и видели су дубину мора како постаје гроб Египћанима[40], тада су се окренули идолатрији. Јер су прешли море а да нису претрпели никакву опасност, а када су стигли на копно доживели су бродолом[41]. Управо ово је познавао веома добро војсковођа Тебанаца Епаминонда, када је победио Лакедемонце и извојевао тријумф против њих, сутрадан се појавио обореног погледа и нерасположен, и када су га они упитали, да му се није десило нешто лоше, рекао је: „Не, али јуче сам осетио да сам се узвисио више него што треба. Зато данас кажњавам своју неумерену радост". Ни ти немој да бринеш, ако си се узвисио због добара своје душе, обуздаваш се болестима тела, већ схвати да ти ово или рађа венце, или смирује твоју гордост.

75. - Посланица презвитеру Зосими

Саветодавна.

Велики су као што кажеш, грехови твоје младости, јер како не би били? Међутим, нису превазишли грехове твоје старости. Јер то да у старости засениш младе који су познати по свом блуду, превазилази сваку непристојност. Очигледно је да патиш од Епикурове болести, и не могавши званично да прихватиш његово-

[40] Изл 14, 21.

[41] Изл 32, 1-29.

ву философију, ипак својим делима потврђујеш своја учења. Дакле удаљи, удаљи самога себе од Божанског жртвеника, да те не би некад ударио гром у главу.

76. – Посланица ђакону Пампрепију

О стиху: „Бдите и молите се Богу да не уђете у искушења"[42].

Није могуће, вољени мој, да се нађе трик са којим би неко могао да се ослободи од великих несрећа, већ би било лакше да се сачува у великој бури без капетана и кормила, него да избегне буру овог живота, и да не падне у искушење. Јер ако је човеков живот средство искушења на земљи[43], како је могуће, док се налазимо на месту искушења, да не будемо кушани? Дакле, ово што је рекао Спаситељ: „Бдите и молите се Богу да не уђете у искушења", наговестио је тиме да нас не прогута искушење. Јер да је Спаситељ рекао оно што су многи мислили, то да не паднемо уопште у искушење, не може да има смисла, јер су и пророци и апостоли, и подвижници који су се веома истакли у врлини, пали у многа и веома велика искушења. Али то да не паднемо у искушење, можда и није могуће, али је зато могуће да не будемо побеђени. Дакле, већина људи, погружени у незнање, имају неутешне душе у својим великим несрећама, а они који се управљају мудрим размишљањем, одбијају несреће, и не само да их храбро подносе, већ кроз несреће сањају о победничким венцима.

[42] Мт 26, 41.

[43] Јов 7, 1.

77. – Посланица чтецу Евлогију

Да оно што је неопходно да се деси, није могуће да то избегне нико, чак иако је унапред најављено.

Последица онога што се десило у вези смрти краља Ахава[44], јесте да се зачуди неко, да оно што је неопходно да се деси, то није могуће да избегне нико, чак иако је унапред најављено. Јер улази у људске душе, и подилазећи им са добрим надама, води их тамо где ће да их засигурно надвлада и постаће њихов господар.

78. – Посланица најсветлијем Хрисису

Похвална.

Ако је и твоја величанственост показала и према твојим рођацима ову великодушност, не би било ни тада мало, то да постану заједничка добра у људском роду, и да би могао можда неко да одузме нешто од дарежљивости, са мишљу да постоји потреба за добрима по природи. Међутим, сада овај узорак више не постоји, јер синови мртвог, којима су чињена добра дела, не би ти били уопште познати, да ти их није препоручила велика несрећа, тако да се твоја добра намера јасно истиче.

79. – Посланица Епископу Ламипетију

Саветодавна.

Урачунавам ти осуду за надменост, зато што сусрећући, као што сазнајем, презвитера Зосиму, не

[44] 1 Цар 22.

очишћујеш његове страсти, већ верујући у Хипократа, не одсецаш оно од чега је савладан. Јер ако је у вези тела ово некима изгледало истинито, мада је наравно много пута било достојно прекора, иако су многи лекари који су оперисали болеснике успели да излече оне који су били савладани болестима, али што се тиче лечења душа се показује више проблематично. Јер познајемо неке који су се из дубине зла попели на врх врлине. Зато што су тела повезана са потребом природе, међутим душе су почаствоване са влашћу слободног избора. Дакле, колико је лакша слобода воље од потребе природе, толико је лакше да неко уздигне своју душу. Немој да се разочараваш, покушај да усмериш Зосиму на прави пут. Зато што ти неће бити мала слава од стране Бога, било да то постигнеш, било не, јер ћеш да испуниш све што зависи од тебе. Да се понашаш тако, са мишљу да ћеш у сваком случају имати успеха, ако му дозволиш да дође себи, нити дању нити ноћу да ти не недостаје ова брига. Можда ће и он некад да се спасе, и они који се саблажњавају да се исправе, и они који га исмевају ће да запуше уста, и ти ћеш да достигнеш бесмртну славу.

80. - Посланица презвитеру Зосими

О суду.

Писао сам ти раније, надајући се да ћеш да се ослободиш од зла, и да ћеш се повратити ка чистом здрављу, а сада се усуђујем да ти пошаљем ову реч да се не сурвају у провалију зла због тебе и други. Ако не желиш да спасиш самога себе, зашто уништаваш и друге? Зашто привлачиш на своју несрећну главу и казне других, тиме што не зауздаваш жеље које се као

коњи пропињу и ржу, све док им не окрвавиш уста, већ их пушташ да насрћу где год желе? Дакле, зауздај их, да не би доживео оно супротно од Ниневљана. Јер као што су они, уплашивши се претњи, избегли казну својих дела, тако ћеш и ти, омаловажавајући претњу речима, поднети казну својих дела.

81. – Посланица презвитеру Атанасију

О губавцу и оном који има гонореју, којима је забрањен улазак у света места.

Пошто не знам како да оптужим оне, који изналазе разна тумачења и који мењају слово у духу, иако много пута говоре и неке корисне ствари онима који их слушају, јер си ме топло замолио да ти објасним ове догађаје и питао си ме из ког разлога су губавац и онај који има сперматореју[45], и они који страдају од других невољних болести[46], удаљени из светих места, волео бих о томе да не говорим (зато што није лако, нити да је и лако, треба да јавно откривамо тајне природе), али пошто си ме притиснуо и са другим писмом, колико могу, објаснићу ти са опрезношћу. Наиме, пошто је донет закон, и због пристојности мушкараца, и због части жена, али и због саме ове ствари, зато што ова ствар одише светошћу, „К жени док се чисти од нечистоте своје не иди”[47], међутим многи, док им се жене налазе у месечном циклусу и периоду очишћења, или док су трудне, због успаљености и разврата, или вероватно због њихове маније, долазе у општење са њима, и

[45] Болест изазвана неизбацивањем семена.

[46] Лев 13; Лев 22; Бр 5, 1.

[47] Лев 18, 19.

оне не знам како то трпе, иако бесловесне животиње не долазе у општење после зачећа, зато неки кажу да је боље да се жена назива женком, у поређењу са животињама женског рода, јер оне прихватају општење због продужавања врсте, док жене пристају на општење вероватно због успаљености и разврата, и ако се и тада гаси женска жеља, зато што се природа бави или са уобличавањем животиња или са очишћењем, дешавало се пуно пута да се семе мушкарца, помеша са нечистом крвљу жене, и да се тако формира тело нити чисто, нити добрих телесних карактеристика, већ склоно ка различитим болестима. А Законодавац, желећи да предупреди ова зла, оне који су се родили од ових општења је одбио са овом заповешћу и искључио их је са светих окупљања, да се не би усудили икад више да учине тако нешто.

Да је ово разлог, очигледно је од онога што је записано у књизи пророка Језекиља[48]. Зато што тамо Бог, проглашавајући праведника и одбацујући грешника, рекао је да први не прилази жени која има месечено чишћење, а други да прилази. Међутим, ако кажеш, да је требало онима који то чине да одреди казну, рекао бих: Која би казна била страшнија од ове? Јер када би видели децу рођену од њих, коју су желели да виде много успешнију од њих самих, да не буду прихваћена ни на заједничким молитвама, ни на празницима, ни у градовма, ни на светим окупљањима, размисли колику су муку осећали. Зато сматрам, да је донет закон и за ово: „И биће свака душа, која се не обреже у осми дан, истребљена из народа овога"[49], неки су то избрисали као неразумно, сматрајући да овај стих го-

48 Јез 18, 6.

49 Пост 17, 14.

вори о обрезању душе. Зато што је требало, рекли су, да буде заповеђено да се истреби онај који не обреже своје дете, а не незрела беба. Међутим ја, иако се реч у главном односи на душу, ни слово те заповести нећу да занемарим. Зато што се у овом случају чува исто значење. Јер за очеве је ова казна неподношљивија, када се деца истребљују. Зато што, она ако умру и пре него што стигну у животно доба да разликују добро од зла, неће знати да су била кажњена. Међутим, ако дођу у животно доба способни да разликују добро од зла, неће много лоше да поднесу казну, зато што навика олакшава казну, посебно када грех није намеран, док ће родитељи поднети неподношљиву казну.

Међутим, ако ти је постало јасно ово што је речено за невољна страдања, зато што за намерна страдања не мислим да ћеш да тражиш објашњење, пошто знаш да Озија који је насилно преотео свештенство које није требало, иако је био краљ, био је изложен лепри[50], захвали се Богу. Ако опет не, разумно је да нађем разумевање од оних који размишљају исправно, да сам овде више волео оно што треба, и што је побожно од јасноће самога проблема, а да притом нисам јавно откривао тајне природе.

82. – Посланица схоластику Јовану

Да онај који има мужеван начин размишљања не може да буде савладан од погледа на феминизиране.

Нико, као што мислим, ко има мужеван начин размишљања и достојан је да га зову мушкарцем, не може

[50] 2 Дн 26, 19.

да буде савладан од погледа на феминизиране, који проводе живот као жене које плешу, и наравно тада то успевају, када се веома много успаљују.

83. – Посланица ђаконима Емилијану и Пелагију

Охрабрујућа у циљу гашења личне расправе.

Наравно, да једна блага и премудра, мирна и свемудра реч може као помоћно средство да угаси бес који кључа у срцу, то знам веома добро. И ако је у нашим речима могуће да нађете лек који може да умири вашу свађу, то не знам веома добро, то још не разазнајем јасно. Али ако то постигнем још више ћу да инсистирам на томе, међутим ако не успем, наравно да ћу се растужити, али ћу мање себи пребацивати. Међутим, пошто се ваша љубав према свађи, као што кажу, протеже до неба, повредила је не само вас, већ је смртно ранила и многе друге, па бих желео да је угасите и да учините да нестане, и да је претворите поново у пријатељство. Ако ово за сада пак није могуће, онда вашим ћутањем да ослабите вашу претерану љубав према свађи и да је не увећавате са изговореним и неизговореним речима. Јер ако престанете да говорите један другоме оно што није дозвољено, полако и мало по мало ће да се угаси ваша љубав према свађи и да спласне, и припремиће се ваше пријатељство поново да оживи. Јер као што онима који болују, то да им није горе би могао да буде почетак оздрављења, зато што се стаблино стање код најгорих болести оправдано сматра бољитком, тако и вама који сте веома болесни, јер немојте да мислите да сте здрави, када чините такве ствари један другоме као да сте опијени, то да не изазивате страст може да

буде почетак исправљања. И све док вам изгледа добро да не учините да потпуно нестане ваше пријатељство, или док га не продубљујте још више, нећу лишти самога себе значајне наде, јер ћу за своје речи бити осуђен.

84. – Посланица Епископу Теону

Саветодавна.

Ако верујеш мени, или ако уопште не, него се ослањаш на самога себе, како год било немој много да притискаш своје непријатеље у нужди, да не би – имајући нужду за саветника у тешким околностима, која је страшна у чињењу безумних дела, када је надражује очајање – они теби чинили такве ствари које намераваш ти да учиниш њима. Јер праведност надзире све што се дешава, и много пута због похлепе победника преобраћује ствари у супротно.

85. – Посланица презвитеру Евлогију

Да није могуће да се демон супростави праведном човеку.

Мислим да демон не може да се супростави ни светом човеку. Ово је очигледно из тога да су апостоли изгонили демоне[51], такође је очигледно из тога како је Павле речју избацио погађачког духа[52], који је мешао разна учења Грка. Али их мучи и благодат која остаје у телима светих мученика. Дакле, ако је ово овако, као

[51] Дап 5, 15-16.

[52] Дап 16, 16.

што показује искуство ових догађаја, како би могао да се супроставии анђелу? Дакле, мислим, не тврдим, него једноставно изражавам мишљење, да пошто сагласно са Мојсијем, сваком народу је одређен један анђео, зато каже: „Када вишњи раздели народе, када расеја синове Адамове, постави међе народима по броју анђела Божијих"[53]. Међутим ако кажеш: Зашто није устукнуо један од другог? Рекао бих, да је веома устукнуо, али обоје су се позивали на закон Божији. Зато што је један показао заповест Божију, која је одредила да се ослободе из ропства Јудејци, чак и ако не желе, чак и ако се нису покајали, док је други на основу дела Јудејаца, тврдио да је правдено да и даље живе у изгнанству. Пошто је Бог обећао њихов повратак, ако буду побожни и ако ће поступати праведно, рекао је да треба да важи ова заповест, јер су били непокајани и нису се окренули чак ни да замоле Бога за опроштај.

Јер да Бог похваљује оног који мрзи зло, то сведоче догађаји везани за Финеса. Зато што је учинивши два убиства[54] у трен ока, управо њега је Бог почаствовао са свештенством, што никако не би учинио, само да је установио закон доброте. Пошто је закон јасно одредио да се Јеврејин који је био роб седме године ослободи, а ако то не жели, да се одведе на улаз од шатора, да му се пробуши уво, и да остане вечни роб[55], и када је дошла година њиховог ослобођења, Јевреји робовласници нису показивали никакву заинересованост за њу (можда зато јер су живели заједно са варварима, па су им завидели на њиховој непобожности и начину живота). А анђео Персијанаца је тврдио, да им не треба слобода, јер закон ос-

[53] Пнз 32, 8.

[54] Бр 25, 7.

[55] Изл 21, 1.

лобађа оне који то желе, и насупрот онима који желе да остану робови, потврђује одлуку својине, без да побеђује нечовечност, већ само да се спроводи право. Насупрот томе други анђео, стављајући доброту испред правде, мислио је да треба да победи Божија благодат, која жели да ослободи и оне који су недостојни. Оба анђела су се надметала у закону Божијем, иако је један мрзео зло, док је други био добар. Зато што Бог одобрава обоје, али је победила благодат, изабирајући доброту уместо правде. Јер је узалудна свака реч после одлуке Божије. Много пута када војници имају међу собом разлике и свака страна износи оно што она мисли да је правда, размирице решава одлука краља. Наравно, ово се говори и дешава ради користи, па је Данило знао да је био услишен, а народ чувши да иако је недостојан Бог га спашава, због Његовог самог обећања и посредовања праведника, да треба да постане више уздржљивији, и да пожели повратак у обећану земљу, и постигне много великих добара, ако поново заслужи да се врати у отаџбину.

86. – Посланица схоластику Евдемону

Из ког разлога су многи много пута, учинили исте грехове, а нису били кажњени исто.

Пошто си ми написао, из ког разлога многи, пошто су учинили исте грехове, нису кажњени истом казном, одговарам ти: Јер је велика прецизност Судије. Јер у преступима се не испитује само врста греха, већ и расположење оног који је сагрешио, и његов друштвени положај, и време, и место, и порекло, и да ли му је било жао после греха, да ли му је било драго, да ли је поступио са безосећајношћу, да ли је био упоран у греху, да ли се покајао, да ли се радило о сплету околности, да

ли је то учинио из љубави, да ли је то учинио са намером. Постоји и много тога, кроз шта се наставља ово испитивање. Истражује се разлика епоха, и стање начина живота. Зато што неће подлећи истој казни, ако је учинио исти грех пре Мојсијевог закона, или после закона, или после Христове благодати, већ ће први бити кажњен блаже, други строжије, а трећи обавезно. Јер се све ово веома јасно проповеда у Светим Писмима.

87. – Посланица ђакону Писту

Како треба да живи неко.

Да говориш и да чиниш такве ствари због којих ћеш бити и сматраћеш се, не само веома побожним, већ и веома праведним.

88. – Посланица Епископу Асклипију

Из ког разлога је Господ прекoрео Своје ученике који су критиковали жену која није престала да излива скупоцено уље.

Пошто си ми написао, да се чудиш, како је Христос прекорео своје ученике који су критиковали жену која није престала да излива скупоцено миро, иако су мислили да говоре у корист сиромашних, ја ти кажем да: Онај који увек и свугде говори о милостињи и дража му је од жртве, не би било могуће сада, као што мислиш, да је одбаци. Зато што онај каже: „Милост хоћу а не жртвоприношење”[56], и, „благо милостивима јер

[56] Ос 6, 6; Мт 9, 13.

ће бити помиловани"[57], и, „кад учинисте једном од ове Моје најмање браће, мени учинисте"[58], није било могуће да то оповргне и прихвати супротно. Али пошто је жена која му је пришла стигла да излије миро, мудрост Божија је сматрала да би било најнеумесније да се сасече њена вера. Зато је подржао њено дело и рекао: „Она учини добро дело"[59]. Погледај неизрециву мудрост. Није рекао: „Учињено је добро дело", него, „Она учини". Јер не испитује дело само по себи, већ повезано са личношћу жене, где као да је рекао: Пошто је то учинила једанпут, достојна је прихватања.

Не тражимо од ње прецизност, него да јој исплетемо венац, због онога што се десило. Јер да није прихватио жену са овим ставом, требао је да установи закон да је сви опонашају. А ако ништа тако није заповедио, показао је да је прихватио њен чин због снисходљивости. Јер ако је то жена учинила пошто је он тако наредио, онда нека буде закон, и ако није био изненађен када је то учинила, да не узводимо снисходљивост на ниво закона. Јер ако је у Старом Завету дозволио жртве, а касније их је одбацио, како их је онда овде, иако их није дозволио, установио као закон? Јер да Га је питала пре него што га је излила, наредио би да се прода и да сиромашнима, а пошто се излило, било би бесмислено да са Његовим прекором угаси веру жене. Тако и сада чине призната свештена лица. Зато, ако неко каже: Желим да принесем нешто, препоручују ми да то дам сиромашнима, а ако их он предухитри и да прилог Цркви, не само да му неће пребацити, већ ће мирно прихватити његово дело, а не желећи више ово

57 Мт 5, 7.

58 Мт 25, 40.

59 Мт 26, 10.

уместо милостиње потребитима. Јер Христос није дошао због тога, да напуни цркве са златом и сребром, већ да не буде доведен у тежак положај онај који је то принео.

89. – Посланица песнику Александру

Да не постоји ништа равно врлини.

Ништа није равно врлини, не само зато што се врлина разликује од свега другог са неупоредивим преимућством, већ што и неправилне ствари доводи у ред, а неравне поравњава. Зато што се ни у сиромаштву не унижава, нити у ропству прихвата неслободно служење, нити се стиди када недостаје слава. Нити се у богатству размеће, нити је у власти надмена, него свему овом намеће своју науку и уређује ствари и доводи их у ред, и то не да врлина следује овим стварима, већ их убеђује да следују њену вештину. Јер ако треба прецизније да објаснимо Хомеров еп, кога можда савладан телесном лепотом, као што кажу, стално носиш на својим уснама, „Лепа и велика и племенита дела познаје", вероватно ће изгледати да је речено о врлини, или за њу о којој је речено. Јер шта постоји веће од ње, и шта је лепше? И ко познаје светлија дела од ње, која и неправилности ствари уређује против своје философије, и држи исти став према неједнаким стварима и себи свугде ствара непролазну славу, и теши оне који падну у велике несреће, а уразумљује оне који се горде због благостања? Дакле, ка њој окрени очи своје душе, и њену лепоту да са пажњом посматраш, да би поставши њен страствени љубавник био хваљен и слављен од свих.

90. – Посланица Епископу Аполонију

О јересима.

Ђаво је родио многе јереси и код Грка, иако их је имао у својој власти и водио их је тамо и овамо, како је желео, и код Јудејаца, иако их је учинио да полуде према идолопоклонству и да се помаме према убиствима. Међутим, ако се роди и код Хришћана још много више јереси, нико нека се не чуди. Јер пре присуства Христовог у телу, гледајући све да се опијају од зла, и никога, као што се каже, да не бдије у чистоти, ђаво је посејао мало семена свадљивости, међутим, када је дошао са неба спасоносни Логос, доносећи нам учење небеске државе, и предсказујући ђаволу, са оним што је претио онима који греше, осуду која га чека, јер је рекао: „Идите у огањ припремљен ђаволу и анђелима његовима”[60], тада је заједнички непријатељ свих, гледајући наш људски род како мирно и мало по мало отреса зло са себе и да прилази врлини, да прогони непобожност, а да је пригрлио побожност, и наравно чувши величину пресуде против њега, још се јаче помамио на нас и родио све јереси. И пошто није могао више да се супростави побожности, покушао је да изманипулише многе са њеним именом, и под привидом побожности настојао је да оповргне истину, и оне који су својим беспрекорним животом много пута засијали, њих је упропастио исквареним учењима. Јер је само једно његово дело, и само једну бригу има, да потопи све људе заједно са самим собом у пучину пропасти, било силом, било помоћу изопачених учења.

Дакле, мислећи о овоме, нека престану вође јереси да сеју семена против истине, имајући на уму да се

[60] Мт 25, 41.

они више од свих налазе у веома великој опасности. Нека престану и њихови слушаоци, који робују само предубеђењу, и дрчни су против истине, да не учине неделотворним, колико то зависи од њих, велико Спаситељево постигнуће, које превазилази сваку реч и мисао. Нека престану и они који се горде својим православним догматима, док су прекорени за лењост у стварном животу, чинећи све оно што их показује лажним ученицима побожности и нека споје са исправном вером и најбоље понашање, да бисмо сви чули Царев глас како нас проглашава достојнима Његовог царства.

91. – Посланица презвитеру Теодосију

Због чега се атински суд назива Ареопаг.

Пошто си ми написао зашто се атински суд назива Ареопаг, на коме је говорио и Павле[61], одговарам ти: Јер је Арес, као што кажу, осуђен тамо. Пагос је високо место, пошто се онај суд налази на неком брду. Зато се и властелини локалних села, и места, називају од неких Пагархи.

92. – Посланица истом

О истој теми.

Пошто си желео да сазнаш због каквих безакоња је ухваћен и осуђен Арес, срамота ме је то и да поменем, али ћу ти ипак рећи, јер ово што ћу ти рећи ће бити

[61] Дап 17, 22.

јасна оптужба против Грка. Када они који говоре, да су просветитељи и чувари свих, а изгледају као да немају разборитости, нити да расуђују исправно, размисли да ли је могуће да буду поштовани. Да не одуговлачим превише реч, друге остављам, и ако бих имао много шта да кажем, и навешћу као пример само једног од њих, који ће разјаснити ово што питаш. Кажу да је Арес, који је био жесток и развратан љубавник, тражио ћерку од Кекропа[62], иако њен узраст није још дозвољавао да јој се одузме невиност уласком у брак, пошто је још имала затворену природну преграду, и желео је да је силује пре времена. Наравно, ћерка се налазила, као што кажу, у нежном цвету девојаштва, међутим, он је захтевао од ње да му се поклони, па је направио импровизовану брачну одају за њу на земљи, показујући да ово жели без њеног пристанака, и без да су њени родитељи одобрили брак, тако да је силом и са дрскошћу на разбојнички начин присвојио награду за брак. Живећи дуго заједно са њом добио је од ње ћерку Алкипу, коју је одвео Посејдонов син Алиротије. Пошто се Арес наљутио због увреде ћерке, убио га је, заборављајући притом како је он сам силовао Кекропову ћерку. И зато што је учинио да пати она коју је силом оженио, није себе сматрао достојним ни најмањег прекора, а то што Алиротије није ни незрелу ћерку обешчастио, нити је више волео насиље уместо убеђивања, већ је учинио да се сама сагласи са страшћу, да мало срамоте није смањило њену жељу, тако много је Алиротије осуђен од њих као неко ко је достојан казне, да је Арес постао њихов и тужилац и судија и целат. Због њих беше оптужен и осуђен од Посејдона на Аеропагу, оставивши том месту име да би то бешчашће било јавно извргнуто руглу.

62 Кекроп је по предању био оснивач Атине и њеног Акропоља.

93. – Посланица схоластику Теодосију

Да исправном вером и врлинским животом задобијамо нашу сигурност.

Много пута сам се чудио незнању оних, који о вери и врлинском животу не говоре ништа, а баве се и истражују оно што није могуће наћи а притом и Бога раздражују када то траже. Јер када смо нестрпљиви да сазнамо оне тајне које Бог није желео да их сазнамо, нити ћемо да их спознамо, јер како би могли да их спознамо а да то не жели Бог? Него ће нам остати само опасност од истраживања. Оставивши муку у вези овога, јер се ради о натприродним и недостижним стварима, прибегавши безбедној луци исправне вере и врлинског живота, нека одатле стекнемо сигурност себи самима.

94. – Посланица презвитеру Исидору

То да је погубно да се не покајемо када смо криви, а да је још погубније очајавати.

И то да се не покајемо, када смо криви, је погубно, а очајавати је још погубније. Јер се прво рађа од равнодушности, а друго клија из безосећајности. И колико је страшнија безосећајност од равнодушности, толико је болније очајање од равнодушности. Јер је очајање неизлечиво зло, а друго може да иде ка излечењу, пошто је очајање резултат поквареног расуђивања, а друго је исход бесмислености и преваре. Дакле, зашто ме осуђујеш да показујем немар и да не пишем несрећном Зосими писма, у тренутку када је он утонуо у два најнеподношљивија зла, у равнодушност и безосећајност? Нисмо занемарили, најмилији, али због ове теме, иако смо наговорени од многих, уморили смо се

да опомињемо ону немилосрдну звер и речима, и подстицањем, и претњом, и обећањима, и кажњавањем. И као што изгледа, погрешили смо покушавајући да оперемо Етиопљанина и силом да натерамо човеколиког демона да постане кротак. Знајући дакле, да ништа није изостављено од свега што зависи од нас, нити ће бити изостављено, даруј му твоје молитве. Можда некад дође себи од толиког лудила.

95. - Посланица истом

О опроштају и казни.

Опроштај би било праведно да се даје онима који се не предају већим греховима због доброте према њима, а казна треба да следи онима који немају користи од доброте. О овоме толико. Међутим, пошто си ми писао, да желиш да се информишеш о пророчким стиховима, али се ниси усудио да питаш, одговарам ти, да би се наљутио на тебе, да сам осетио да ћутиш о ономе што желиш да питаш.

96. - Посланица чтецу Тимотеју

О стиху: „Тада заповеди Валтазар, те обукоше Данила у скерлет, и метнуше му златну огрлицу око врата, и прогласише га да је трећи човек по власти у царству"[63].

Изгледаш као да верујеш богонадахнутом Павлу, и пазиш током читања на суштину написаног. Зато ћу и

[63] Дан 5, 29.

ја покушати да ти објасним ово што ми тражиш. Наиме питаш: Како, ако је исте ноћи умро цар Валтазар, говори писмо: „Тада заповеди Валтазар, те обукоше Данила у скерлет, и метнуше му златну огрлицу око врата, и прогласише га да је трећи човек по власти у царству"? Мислим да, пошто је Божија одлука била исцртана на зиду, и већ је био мрак, јер то значи оно што пише, „према свећњаку"[64], цар се много узнемирио и парализао од страха, док је царица, која је претрпела растројство помисли због парализе цара, занемаривши уобичајену и дужну пристојност, банула на гозбу, још док је била ноћ, где је најмудрији Данило тумачио Божанско пророчанство. И одмах је почаствован са скерлетом и са накитом око врата и била је присутна сва војска и властелини, јер је било очигледно да су се почасни дарови мудрости налазили тамо испред њих, проглашење је било пред свима присутнима, да ће бити трећи човек у царству, дакле, после њега и царице. Међутим, ако би неко рекао да је то требало да се догоди пред препуним тргом, а не у царским одајама, одговорили бисмо: Да углавном оне одлуке које се доносе у царској палати се потврђују свугде по царству. Јер је најбожанскија одлука, проглашена унутар царске палате, свуда важила. Можда је требала да буде написана и словима. Међутим, оно што се десило у палати, а што се није десило пред свима, што је већ било потврђено одлуком оног који је наредио, историчар је то навео као догађај. Зато га је и Дарије Други, који је наследио тиранина, а знајући за све што се било десило, удостојио највишом чашћу.

64 Дан 5, 5.

97. - Посланица Алипију

Да преко општеприхваћених ствари добијамо веру у оне ствари које се доводе под сумњу.

Можда си неупућен, да се никада једна сумња не решава другом сумњом, већ имамо навику да преко општеприхваћених ствари добијамо веру у оне ствари које се доводе под сумњу.

98. - Посланица Епископу Леонтију

О врлини.

Многи људи жуде за врлином, међутим, не одлучују да иду путем који води ка њој. А други опет сматрају да врлина и не постоји. Дакле, треба први да се убеде да одбаце неодлучност, и друге да научимо да је врлина заиста врлина.

99. - Посланица свештенику Афродисију

О овоме што је написано: „Ни у сам свет, мислим, не би могле стати написане књиге"[65].

Пошто, као што си написао, неки Јудејац, пун необразованости, оптужује Божанског Јеванђељисту за претеривање, јер је рекао: „Ни у сам свет, мислим, не би могле стати написане књиге", и изазвао ти је недоумице, неопходно је изнети на светлост дана примере из Старог завета, који и он одобрава и сматра га Божанским, за оно што је речено са претеривањем, да

[65] Јн 21, 25.

би и он схватио, да је и Јеванђелист, следећи Старом Завету, написао оно што је написао. Да видимо дакле шта је написао. За градове Хананејске, „градови су велики и ограђени до неба"[66], и за њихову земљу је речено, „земља где тече мед и млеко"[67], и за оне који плове, „уздижу се до небеса и силазе до бездана"[68]. Нека протумачи ово тај сеоски мудрац, а да не бежи у теорију, нити да предузима промену речи, већ да говори о тим истим стварима. Међутим, ако не може (зато што је неопходно да каже или да су рекли са претеривањем, или да требају тумачење), из ког разлога, показујући самога себе примером најгорег незнања, је мислио да се може ухватити у коштац са Јеванђелистом, који и ако је можда дао утисак да користи претеривање, ограничио га је кад је рекао, „мислим"? Зато што је тамо претеривање чисто, а овде помешано. Није га навео тако једноставно, већ га је ограничио. Међутим, онај који ограничава претеривања, чини две ствари. И твоју жудњу показује, и истини се приближава.

Постаје очигледно да није речено са претеривањем. Зато што није речено да је Исус учинио много других чуда у овом свету, већ да их је неограничено чинио. И „друго" су дела старија од света, која није могуће да буду пренесена, ни писањем ни књигама, не само јер су многа и велика, него зато што су изнад речи и ума. Јер ко ће моћи да исприча природу небеских становника, њихов поредак, лепоту, ритам, хармонију, љубав, мир, и све друго, које није могуће ни избројати? Наиме, ако неко и за догмате прихвати да је оно што се говори велико и сам врх, неће погрешити према истини.

---

66 Пнз 1, 28.

67 Изл 33, 3.

68 Пс 107, 26.

Наиме, апостоли су написали оно што може да стане у књиге, као што је јасно рекао Петар, онај који је врховни међу апостолима, у његовим делима. „Написали смо оно што је стало у књиге, а у свет ни ово што смо написали није могло да стане". Заиста среброљубац није имао место за реч о целомудрености, нити незасит за реч о праведности, нити онај који је нечовечан за реч о човекољубљу, нити гневљив за реч о благости. Дакле, ако су апостоли можда имали, а свет није имао места за ове ствари, виче Христос, говорећи: „Моја реч не може у вас да стане"[69], а Павле: „Примите нас"[70], ствари за које можда ни апостоли не би имали места, како би могао свет да има места за њих? Светом пак назива масу, која је одушевљена светским и земаљским стварима, за кога је речено: „И свет Га не позна"[71]. Свет о коме је речено не садржи места, већ начине, не због мноштва слова, него због величине ствари.

100. - Посланица Павлу

Да не треба нико, не познајући оно што се тиче њега, да жели да спозна ствари изнад њега самог.

Зашто, човече, не познавајући ствари које се односе на тебе, желиш да спознаш оно што је изнад тебе? И зашто говорим ово што се односи на тебе? Објасни ми једно од овога што имам у својим рукама, и тада те нећу осудити да се занимаш са оним што је изнад тебе. Огањ, из кога извиру сви занати, не произилази,

[69] Јн 8, 37.

[70] 2 Кор 7, 2.

[71] Јн 1, 10.

према својој природи, само из гвожђа, бакра и камена, већ и из воде и дрвета. Објасни ми ово чудо. Можда се налази унутар дрвета? И како га онда не сагорева? Али се не налази. Како се онда рађа из тога? Дакле, ако за огањ – од кога људи нису пронашли ништа значајније, зато што штити од хладноће, средство је које удаљава мрак, и помаже у сваком занату и науци – нико не може да каже како, док се налази у материјама, не уништава их, а кад искочи изнад њих, тада уништава материје из којих се родио, престани да будеш радознао у вези ствари које није могуће спознати, нити које би могле, и да је могуће спознати их, да допринесу врлини. Јер шта ће да допринесе врлини то да посматрамо кретање Сунца, орбиту месеца, положај звезда, облик и протезање земље, и све друго што истражују они који се праве паметни, који су омашили истину и праву мудрост, и проћердали свој живот на лупетања.

101. - Посланица Епископу Ермогену

Свештеницима који врше са успехом своје дело.

Под твојом, о најблаженији, добром влашћу, нити богаташ силом свога новца може да уништи друге, нити се онај који живи са сиромаштвом лишава равноправности у говору због своје немаштине. Онај који је утврђен богатством праведника, сматра се да поседује благо истине, а онај коме ове ствари недостају, чак и да има Крезова блага, сматра се да је сиромашан, и нити снага речи удаљава непристрасну мисао од исправног суда, нити умешност говорника надмудрује истину, већ твоја душа остаје непристрасна, делећи чисту правду онима којима се суди. И бивајући такав у пресудама, у човекољубљу си превазишао самога себе

више од онога колико си превазишао друге у праведности. Зато и оплакују сами себе градови којима владају тирани, један од којих је град Пилусиоћана. Јер ти градови, искусивши ствари супротне овима које сам набројао, благосиљају становнике које се налазе у твојој надлежности, док јадикују над самим собом. Јер онај који је заслужио безброј казни, ако има новца, њему се диве и тискају се око њега, док онај који се истиче својом врлином, ако је сиромашан, не само да се налази међу презренима, већ постаје и циљ сплетки. А на суђењима, где претеже злато, тамо нагиње и пресуда. Право се обесправљује, а неправда влада и понаша се непристајно. Дакле, помоли се, или да се такви који спроводе корупцију покају, или да се њихови поданици ослободе.

102. – Посланица Амонију

О пријатељству и Божијем страху.

Пошто велико пријатељство изгледа као да није ван сумње, нека буде спојено са страхом Божијим, да обилују у нама обоје, и страх Божији и жудња ка пријатељима. Прво да прогна лукаве сумње, а друго да рађа љубав, која је мајка свих добара. Јер када имамо жудњу помешану са страхом Божијим, тада у нама бујају сва добра.

103. – Посланица схоластику Теодору

Да вера без дела не спашава човека.

Није достојан похвале, мудри мој, онај који жестином и снагом речи избегава истину, већ онај који гово-

ри неусиљено. Зато ћу ја јасно да ти кажем оно што желиш да сазнаш. Борбе су са доласком Божијим постале лаке, да победимо борећи се, а не да због величине благодати то користимо као повод за равнодушност.

104. – Посланица Серину

О уображености.

То што си савладао непријатеља немој да те одведе у уображеност. Зато што многима, који су помахнитали од велике гордости, пошто су непрекидно постизали тријумфе и добијали почасти због њих, и нису никада веровали да ће да постижу слабије резултате, нити су очекивали да ће икада бити побеђени, привидна срећа је очигледно стигла до много лошијег стања.

105. – Посланица истом

Да не треба да се узносимо због успеха.

Многима су почетни успеси постали узроци неописивог зла. Јер постигавши једну или две победе, а да то нису заслужили, дошла им је смелост и охрабрила је њихову наду, а они су се, понети неочекиваним успехом, бацили на још већа дела, па су на крају били у опасности и у вези својих почетних успеха. Зато треба да размислимо још људскије, и када постижемо нешто, да то видимо са саосећањем и да размислимо о брзим променама, да не верујемо и да не говоримо више од мере. А када будемо имали неуспехе, да ојачамо људску слабост, и да немамо захтев да ствари буду непромењиве, као да су такве одређене од Бога.

106. - Посланица Павлу

Да са трудом и молитвом треба да напредујемо у тражењу значења Светог Писма.

Немој да мислиш, пријатељу мој, да ово што великим знојем и борбама постижемо, то постижемо на препад, већ припремљен трудом и молитвама, да напредујеш у тражењу значења Светог Писма, која оштре наш разум ка већем разумевању.

107. - Посланица ђакону Евтонију

Да треба да спречимо улазак помисли у ум, а не да, дозволивши им улазак, касније предузимамо борбу.

Треба ум, као цара самодржца, да пошаљемо на капије чула да дочека страшне и одасвуд опасне оружјем помисли и да постави замке и да спречи непријатеље, а не прво да им се дозволи улазак, а после да предузму непредвидиву битку, која се много пута окреће и ка другој страни, жудећи за победом противника. Због тога је спасоносна реч ономе који развратно гледа запретила да ће га казнити[72], док други законодавци кажњавају сам чин, да не би рат постао без великих изгледа на успех, него лак и изгледан.

[72] Мт 5, 29.

108. – Посланица презвитеру Зосими

Охрабрујућа у циљу уклањања порока.

Многи, или вероватно сви, могли би да кажемо, људи имају и предности и мане, због првих се размећу, а због других се стиде. Ти међутим, као што кажу, препун си мана, док си врлинама празан и огољен. То да се покораваш свом стомаку и да си поробљен страстима које произилазе из ропства стомаку, уопште није за чуђење. Јер онај који може да влада стомаком, моћи ће да влада и полним нагоном. И пошто говоре да све друге мане у теби играју коло и називају те трезором злобе и ризницом бестидности, ово се чини чудним, и превазилази свако изненађење. Зато што постоје неки нељуди, али умерени, или преваранти, али умерени, или развратни, али благи. А тебе исмевају јер се све мане налазе у теби. Зато што говоре да оштриш језик против оних који имају врлину, ваљаш се у нечасно стеченим добицима и размећеш се због њих, и све људе сада чувене по похотљивости си засенио и још се тиме поносиш, а дужан си да имаш обрве спуштене доле због својих дела, која није пристојно ни поменути, а ти их подижеш изнад чела. И да резимирам, сваки део твога тела показује лењост твоје душе и сумануто ст. Иако је једно супротно другом, код тебе сапостоје подупирући једно друго. Међутим, ако је истинито све што причају о теби, покај се онда у овом животу, да то не би узалудно чинио у будућем животу.

109. – Посланица Марку

О пијењу вина.

Питао си, зашто вино не изазива исто расположење код свих оних који га пију, него једне чини рас-

положенима а друге напраситима, једне пријатељски настројене, а друге непријатељске, једне питоме, а друге агресивне. Дакле, мислим пошто нас тераш да тумачимо и природне феномене, да се ове ствари дешавају или сходно стању тела, тиме да се вином или повећавају или смањују узроци симптома ове врсте, или сходно скривеним покретима душе. Јер пошто од свих пића само вино уобличава понашање, меша се на неки начин са понашањем оних који то пију. Јер уз које год понашање да се пије, такве показује и страсти, не стварајући их а да претходно нису постојале, већ само разоткрива оне које су сакривене. Разоткривајући претворно понашање, показује оно што је скривено. Зато је и настала ова изрека, коју многи говоре: У вину је истина. Јер вино оне који мисле да се поносе са претворном скромношћу, много пута чини да причају о својим тајнама, и оно што је боље да остане тајно, те их приморава да то изговоре. Насупрот њима, вино оне који имају мржњу према злу, а често су пали у гнев, њих је показало да су благи и мирни, уклањајући код првих претворну скромност, а код других узрок гнева. Јер вино не измишља оно што не постоји, већ износи на светлост дана оно што је скривено.

110. - Посланица ђакону Евстатију

О онима који остављају своје грешке, а баве се туђим.

Веома се чудим, како је једна тиранска и дивља болест, која се лишава наслада и рађа пакао, завладала у свим нараштајима, заробила је сваку вредност, и уништила је сваку пристојност. Јер свако, занемарујући своје грехове, иако су веома велики, занима се

са греховима својих ближњих који су мањи и много пута достојни опроштаја, и наравно да му је жао због својих, када о њима размишља, али се радује када разговара о туђим, и троши време на истраживање и осуђивање других. Наравно, за себе самог налази оправдања чак и кад не постоје, а за грешке других постаје строг и неумољив судија, и онда када изгледа да обилују јасним оправдањима. Дакле, требају они који желе да нађу лек овој болести да окрену очи душе од грехова других ка сопственим греховима, и да навикавају језик да се оштри не против других, него против самих себе. Јер такво понашање рађа праведност, „јер ти први кажи своје грехове, да будеш оправдан"[73], а оно друго рађа још већу осуду. Зато што је страшно и ван сваке непристојности, да они који чине велике грехе критикују оне који не чине ништа, или чине мале преступе.

111. - Посланица ђакону Зинону

О подвизавању.

Да не упоређујеш, пријатељу мој, себе са онима који су прихватили са радошћу Божију проповед, али нису послали семе у дубину свога ума (јер су засађени плитко и имају површинско корење[74], осушили су се и пре него што се завршила реч, и наравно зрео плод нису донели, међутим постали су дело искушења), већ са оним биљем које има дубоко и разгранато корење и много стабала и много плодова, чије је класје добро ухрањено и савија се од тежине плода, и налазећи се у време жетве зове на

[73] Ис 43, 26.

[74] Мт 23 (13), 3.

неки начин да падне на њих срп жетеоца. Зато што добро знају да је Христос наредио својим анђелима да их пренесу на небеска боравишта, да празнују и да царују заједно са Њим, и да узму удео у бескрајној радости.

112. – Посланица ђакону Евтонију

Да је учитељ око телу Цркве.

Пошто око управља целим телим, развесељава и украшава лице и светиљка је свим деловима тела, зато је постављено као на неко царско место, добијајући више место као председавајуће осталим чулима. Јер оно што је Сунце свету, то је и око телу. И као што Сунце, ако се из неког разлога угаси узнемириће све, тако и око ако се угаси, и ноге и руке и скоро цело тело постаје неупотребљиво. Зашто сам рекао ово? Јер је и учитељ око телу Цркве. Дакле, ако је он просветљен, то јест када бљешти зрацима својих врлина, цело тело Цркве ће бити просветљено, вођено њима и удостојено дужног старања. Међутим ако је учитељ мрачан, то јест када чини оно што приличи тами, чини тамним скоро цело тело. Јер ако и постоје неки из реда чланова Цркве који су здрави, и спроводе оно што је потребно, и немају уопште никакву штету од учитељеве злобе, међутим немају тако велику снагу, јер болест захвата виталне органе, и зло држи друге у опонашању учитеља, и осуђује оне који су здрави, и користи сваки начин, да учини и њих да се разболе. Зато је речено: „Ако је дакле светлост, која је у теби, тама, колика ће тама бити?"[75]. Ако неко каже Цркви која има учитеља са тиранским жељама: Ако он који је дужан да буде користан и да светли,

[75] Мт 6, 23.

нити прихвата да буде просветљен, него и удаљава оне који желе да се просветле, они који се налазе под његовом влашћу, шта не би могли да учине?

113. - Посланица презвитеру Зосими

О нестицању имовине.

Иако због суровости и похлепе многих подвиг нестицања имовине изгледа као нешто немогуће, и не верујеш да га ико постиже, међутим постоје неки који су то постигли и ја их лично познајем. А ако их ти не познајеш то није нимало чудно. Пошто си опијен сребројубљем логично је да не знаш оне који заиста живе са трезвеношћу. Упркос овоме постани ревнитељ оних који следе умереност, оних који живе од праведног рада. Или можда ни њих не видиш да светле и бљеште као светиљке? Опанашај их сада, и престани да пружаш своје похлепне и погане руке ка туђој имовини и новцу, па ћеш моћи и да их видиш. Јер сада, слушајући о њима, нећеш бити убеђен у то, већ ћеш да брбљаш против њих и исмеваћеш их, јер болујеш од неизлечивог лудила, међутим, ако се и делимично излечиш, тада ћеш лако моћи да видиш заиста здраве, и понекад ћеш моћи да их имаш као водитеље и саветнике на овом најбољем путу.

114. - Посланица презвитеру Карпу

О онима који се гнушају људи који живе врлински животом.

Мислим да није најодвратнији и подмукао онај који мрзи и подсмева се оном који му је учинио неправду и

који га је извређао (зато што му много пута следи опроштај), већ онај који мрзи и подсмева се оном који је бољи од њега и кога сви хвале. Зато што онај први, иако није још достигао врх монашког живота, показује да има неко разумно оправдање за своју мржњу, док овај други без икаквог разлога ратује не толико против одређеног човека, колико са врлином против врлине, и покушава из темеља да уништи све што је добро. Ако ово чини Евстатије, или он треба да престане са овом гадошћу, или треба да се прогласи као проклет. Зато што је врлина једна, то да се увек избегава нешто неприкладно, наравно када не помишља ништа срамотно, или да се живи целомудрено.

115. – Посланица Доротеју

О обрезању.

Ко ће да прихвати да је чисти ум омануо у ономе што је неопходно? Ко ће да се усуди да напредује ван сваке дрскости, да осуди Премудрост Божију да је погрешила? Јер то би доживела, ако друге животиње није створила без онога што треба, док је само човека, иако га је изабрала да га постави царем и господарем свих земаљских ствари, створила да стење под непотребном тежином, коју је касније одредио да се одстрани обрезањем. Међутим, ако је ово немогуће рећи, јер ко је тако безуман и има природан недостатак интелигенције, да осуди Божије знање као неумешност? Облик који треба је сачувао и за човека. Међутим, створио га је као што је требало, а ово показују и вајари и клесари и грнчари и сликари, следећи старо стварење и више волећи пристојност у које су поверовали касније из неког разлога, док они који се неумерено диве обрезању нека траже

корист од њега. И ако објављује тајно обрезање, нека се увећа њихово дивљење, и нека тапшу онима који су без обрезања ограничили своје жеље. Међутим, ако им је обрезање дато као белег да се не мешају са идолопоклоницима, као узда и печат непокорним и својеглавим коњима, нека се не хвале много обрезањем којим се јавно показује њихова необразованост. Јер ако су Авељ и Енох и Ноје и Авраам успели у врлини пре него што се појавило обрезање или се уопште говорило о њему, није оно претпоставка њиховог успеха, већ само печат њихове врлине. Дакле, онај који има богатство врлине, нека има и печат, док онај који плаче због крајњег сиромаштва изазива подсмех, имајући наравно печат, а бивајући сиромашан у земаљском богатству. Међутим, нека чује ово и онај који се горди због обрезања: Ако је успех само твој, веруј како верујеш, нећемо се разилазити у мишљењу. Међутим, ако се обрезање десило у најмањем узрасту (зато и ми захваљујемо Богу што смо се ослободили од бескорисног бола), зашто се размећеш због туђих успеха? Јер свако треба да се поноси својим успесима, а не због знакова који други стављају на њега.

116. – Посланица Павлу

О празницима.

Поштуј врлине и не робуј благостању. Зато што су врлине бесмртна ствар, а благостања лако нестају. И о овоме само толико. Немој да не знаш, да је Бог са празницима, као у стара времена тако и сада, чврсто везао помињања добрих дела, да они који прослављају, имајући сећања на доброчинства Божија да им одзвања у ушима, се не окрену пијанству, већ благодарењу и врлини.

117. - Посланица Теофилу

Да Бог може да учини све, али жели само оно што је најбоље.

Ако је неко упитан од стране дрзника који жели да оклевета истину: Да ли је све могуће Богу? И да одговор: Да, и ако ће он после да дода: Према томе, и зло, праведно ће му се подсмевати због незнања, не онај који је одговорио, него онај који је питао. Зашто се у све што је могуће Богу не убраја зло? Зато што где год постоји реч о Богу, неодвојиво тежи добру. Нити може неко, који има здрав ум, да мисли да је могуће Богу да чини зло, нити ће неко назвати слабост то да Бог не може да чини зло. Зато што је слабост углавном чињење зла. Зато је и Павле, који познаје ово веома добро, слабостима назвао грехове, говорећи: „Јер Христос још кад слаби бејасмо умре у време своје за безбожнике"[76]. Наравно, ово потврђује и реч Псалмопојца, зато и каже: „Умножише се немоћи њихове"[77], наиме њихови грехови. Нити међутим, супростављајући се ономе што каже: „све је могуће Богу", може да се сматра да се говори разумно. И ко је то? Јер имају обичај да празнослове и да говоре: Да ли је Богу могуће да учини оно што се десило, да се не деси? Зато што је такође и ово бескорисно. Јер ништа се бескорисно не обухвата Божијом моћи. Дакле, и јесу и доказана су као сувишна клеветања против ове речи, изузев, да не могу и оне да их пренесу и оштете слушања оних који обраћају пажњу на њих и ако би смо били питани, да ли је све могуће Богу, да одговоримо: „Само оно што приличи њему", и тако се прекида сваки бескористан разговор. Јер Бог може да учини све, али жели само оно што је најбоље.

[76] Рим 5, 6.

[77] Пс 16, 4.

118. – Посланица Теофилу

О незахвалности.

Немој да осуђујеш оног који мисли да је учинио нешто мудро, већ оног који и поред толике доброте која му је указана нема памети. Зато што онај који је мислио да се човек, који ће бити ухваћен на делу, окреће ка бестидности, свесно му је дао одобрење да греши. Међутим онај који сматра мудрим оно што је глупо, мислећи да неће бити ухваћен на делу, он је нахранио бестидност, награђујући добочинитеља са псовкама.

119. – Посланица писару Офелију

О природи животиња.

Пошто знам да имаш жеђ за новим учењем, и да нећеш да одустанеш ако не сазнаш, рећи ћу ти укратко, иако ово што си тражио изгледа да превазилази границе људског разума. Од животиња, оне које жваћу храну рађају младунце, а оне које гутају полажу јаја. Прве се ограничавују првим порођајним боловима, јер воде ка крају бремености, док друга група има други талас болова. Када време одреди сазревање јаја код животиње пошто су мајке лежале на јајима одређен број дана, стављају у њих неку природну снагу, јер су прво излегле неживе створове, да би им онда удахнуле живот. Јер семенски логоси, који су од почетка усађени од Творца у природе свих бића, тињају, а ако се распирују, настављају да се пале, као варнице у дрвима, током временског интервала у коме расту заједно. Треба да се дивимо овоме што се дешава, и да припишемо ово чудо премудром Творцу. Јер ово не показује про-

мисао животиња у вези сопственог опстанка, зато што је њихова природа таква да стварају слике о стварности, а не да поседују логику, већ природу која управља свиме. Зато што животиње не чине ништа својим разумом, док природа, бивајући Творац разних родова, даје инстинкте сваком роду појединачно ради испуњења оног што треба да чине.

120. - Посланица Кориктору[78] Авсонију

Властелинима.

На молбе оних који су опседнути сиромаштвом или влашћу, да имаш начуљене, дивни мој, уши и спремне да тренутно одговориш на њих, водећи благошћу и оне који споро говоре на путу говорништва. А према реторским говорима опадача и клеветника, да уши држиш затворене и неприступачне, заустављајући претећим погледом њихову потребу да говоре најгоре ствари.

121. - Посланица Епископу Теону

О свештеницима.

Ја барем не би могао толико да осудим Зосиму, Паладија, Марона, Евстатија и друге које ћу да набројим, који су се тако много удаљили од побожности и који су извргли руглу свештенство, као Евсевија, који је свима њима дао повод да то учине. Јер да им он није продао, као што кажеш, свештенство, они се не би стр-

[78] Кориктор је начелник округа, шире управне јединице.

моглавили у такво зло. Јер ако су и били веома зли пре рукополагања, није исто да греши један лаик и један свештеник, и ово се јасно види у Мојсијевом закону. Јер одређује за свештеника који је сагрешио да се принесе тако велика жртва, као када се приноси за цео народ. И да грех није одговарајући, не би био донет закон да се принесе тако велика жртва. И грех свештеног лица је већи, не због његове природе, већ због звања преступника. Зато што онај који уређује живот других, ако чини грех, представља грех већим због свог звања. Дакле ако је онај који је дао семе узрочник раста биљака, разумно је и праведно да Евсевије буде жаљен више од њих.

122. – Посланица Епископу Лампетију

О онима који лоше врше свештенство.

Прихватам твоју свештену ревност, да се љутиш гледајући Евсевија како обешчашћује свештенство, који је по контрадикцији сам себе назвао побожним. Јер од тога да је недостојан свештенства, не знам како је упао у њега као на забаву, од овога дели и њима који су га случајно добили, сматрајући Божанску Литургију јефтином и уобичајеном ствари. Међутим, пошто ово припада Божанском и непристрасном судији, који сада показује трпељивост, да би преступнике привео покајању, међутим касније неће прихватити ово што се дешава, већ ће да одреди неподношљиве казне, бринући се о својим душама, одлучимо да ћутимо. Јер да је постојала нека корист од тога да говоримо са храброшћу, не бих то уступио никоме, иако бих због тога много пута био оптужен. Али пошто је време ћутања, хајде да сачекамо судију.

123. – Посланица Марону

Охрабрујућа на покајање.

Немој да чиниш непрестано грешке, очекујући да ће ти бити жао. Немој непрестано да чиниш преступе очекујући да ћеш добити опроштај, него задобиј сигурност тиме да не чиниш прекршаје. Зато што су многи грешили, уз очекивање да ће им бити опроштено, па се нису ни покајали, нити им је било опроштено.

124. – Посланица Мартинијану, Зосими, Марону и Евстатију

Свештеницима.

Пошто је божански Павле, сасуд изабрани[79], чувар Христових учења, који је подучио и земљу и море, који је убедио варваре да се баве филозофијом, прогласио је оне који су равнодушни према својим ближњима, да су гори од многобожаца, „Ако ли ко не промишља за своје, а особито за укућане, одрекао се вере, и гори је од неверника"[80], зато сам и ја одлучио да вам пишем. Дакле, шта мислите да овде значи промишљање? Можда снабдевање храном? Јер ја мислим да значи старање о души. А ако случајно имате примедбу на то, и на овај начин ће се још више потврдити ово што сам рекао. Јер ако се ово односи на тело и каже да је онај који потребитом не пружа неопходну храну, нечовечнији од незнабожаца, онај који занемарује старање о највећем и најпотребнијем, наиме о души, у коју категорију ће да буде стављен? Дакле, поверујте у то и повратите се од лудила.

[79] Дап 9, 15.

[80] 1 Тим 5, 8.

125. – Посланица презвитеру Теодосију

Онима који осуђују људе који избегавају свештенство.

И име и достојанство епископско, бивајући Божанско и веће од сваког начина живота и положаја, доликује малом броју људи који верују да је ово очинско старатељство а не тиранска самовоља, и пошто су то неки претворили у власт, или још боље, ако треба да говорим са смелошћу, у тиранију, знај да пошто престижна и радо виђена власт, сада, више него било када раније, испуњава снажном љубављу према себи самој, и приноси лако саму себе онима који се у њу заљубљују, бива мала реч о њој онима који су разумни. Јер они сматрају да је епископска власт за њих, када им се намеће казна, а не нека почаст. Јер углавном, једни њом владају а други јој служе, једни њом наређују а други јој се покоравају, једни њом чине зло а други чине добро, једни њом нападају а други јој се поклањају, једни се боје, а други се мрзе. Дакле, немој да се чудиш, ако је презвитер Јеракас, који је паметан, избегао епископску службу као да је била најнеподношљивија болест.

126. – Посланица чтецу Тимотеју

О томе да не треба да саблажњавамо друге људе.

Да се веома бојиш, пријатељу мој, да саблазниш неког. Зато што је добро на неки начин бити као пијанац међу људима, и без икога да га гурне, да једва стоји.

127. - Посланица Епископу Кирилу

Да не треба да занемарујемо саветовања, или да се разочаравамо од неког, и да, ако неки који су прихватили савете остану неисправљени, ово није грешка оних који саветују, већ преступ њихове воље, и то нарочито када они који саветују не изостављају ништа.

Ово је дело, о, ти који си најбољи од свих, твоје разборитости и власти, да цркву Пилусиона, исцрпљену од злих управника, поново придобијеш силом чистоте и старањем. Дакле, сваку неправду и лоше поступање које је поднела, опљачкана и обешчашћена од изопачених људи и злочинаца, што нико ни стаду бесловесних животиња не би покушао да учини, а камоли пастви сачињеној од разумних људи, због којих је Христос дошао на овај свет и пролио своју часну крв, није прикладно сада да кажем, штавише то никада није прикладно. Јер ако би то тренутак и захтевао, превазишле би сваки разум махинације које су починили. Међутим за сада, било би неопходно да кажем нешто мало од свега овога, које не желимо да прећутимо, да не би остало некажњено. Али изгледа, чудесни мој, да већ захтеваш детаљно причање. Зато ћу и ја, прекинувши уводе у причу, наставити речима ка ономе што се десило, јер ћу рећи само, да не мерим речима оно што се десило зато што нисам могао да нађем речи одговарајуће стварима које су учињене, јер ниједан језик није довољан да опише стање ствари, већ са будним очима ума ћу да сагледам шта се све десило.

То да се срушио углед Бога, и да је град опљачкан, и да се продавало свештенство, и да се врши тиранска власт у Цркви јер се протерују врлински људи, а они који не би смели ни праг свештенства да пређу,

они добијају дозволу и поверавају им се божанске и скривене тајне Цркве, а да не верују да су им поверене и душе, него да су преузели тиранску наследну власт, и да код њих не постоји ниједна реч о сиротињи, да се црквени новац пљачка и да се троши на њихове личне дарежљивости, и они који се усуде да промрмљају нешто о врлини се кажњавају до крви, и овакве и сличне ствари ћу занемарити, да бих показао то, да сам не својом вољом стигао до ових речи. Међутим ова махинација која је сада искрснула, пошто и да сам желео да је прећутим не би било безопасно, колико могу – са скраћивањем и као кроз измаглицу, јер не бих могао јасно да прикажем – ћу испричати.

Мартинијан, који је био рукоположен за свештеника ради уништења најбожанскије вере – ако уопште треба да називамо свештеничким именом оног који је злоупотребио тај позив да би могао да чини најтеже злочине за које не постоји опроштај – не могу да кажем ко су му родитељи или из ког града потиче јер је био роб, и у младости није живео беспрекорно и побегао је од својих господара, и ако је чак то и истина прећи ћу преко тога. Јер не долазим да га осуђујем, већ да покажем да је учинио неправду Цркви. Дакле он, пошто је дошао у Пилусион, живећи у крајњем сиромаштву и потпомогнут од свих, али и носећи монашку одору и глумећи да као тобоже живи скромно, прижељкивао је достојанство клирика, што је наравно служба, али је он то сматрао као власт. Међутим када је чувени и пун Божанске мудрости Амоније, Епископ Пилусиона, најпроницљивијим очима разума схватио његову дволичност, није му оставио никакву наду да ће постати свештеник, сматрајући да узалудно троши време зато што је игуман био веома промишљен, и од других је сазнао да Мартинијан плете ове мреже. Када је и тамо

ухваћен на делу, изгубио је наду; на крају, када је сазнао да је онај премудри уснуо и отишао у небеска пространства, и да је Евсевије рукоположен за епископа, поново је долетео до Пилусиона, мислећи да ће лако да искористи своје оштроумље, да не кажем безумље, и да ће брзо да стигне до свог циља. У вези тога не треба дуго да говорим. Међутим, да је онај који је обезбедио семе узрочник раста биљака, то сви свугде знају.

Дакле, када је задобио рукоположење и када је поганим рукама додирнуо свете тајне, родио је болест коју је раније носио у зачетку. Јер сматрајући да би му живот био неподношљив, ако не би присвојио новац за сиромашне, обећавајући да ће све што сакупи оставити Цркви, и намамивши их лажним надама, убедио их је да га поставе за економа Цркве. Дакле, преузевши економију Цркве, човек проклет и који није примио свештенички чин вођен племенитим разлозима, њоме је тако лоше управљао, горе него да се десио рат са варварима. Јер учинио је да нестану сви знакови њене лепоте који су стремили врлини, и буквално ју је похарао. Јер користећи се током управљања лукавствима и преварама, махинацијама и лажним заклетвама, није учинио ништа чисто нити праведно, и поистовећивајући злочин са исправним логичким размишљањем, ратовао је са онима који су више желели да живе са побожношћу, називајући глупима истинољубиве људе, док је оне који су се користили стварима на криминалан начин назвао разборитима. Наравно, врлинске људе је називао будалама, а оне који су препродавали црквене ствари, способнима.

Наравно, није то говорио а да то није чинио, него је са својим делима превазишао речено. Присвојио је црквени новац, продавао је рукоположења, и побожне је прогонио, а тапшао је онима који су чинили исте

ствари као и он. Јер је мислио да не би могао на други начин тамо да буде безбедан, јер ниједна реч осуде није постојала за његова дела, ако не би прогнао сваку врсту врлине. И све је ово чинио имајући Епископа као потчињеног себи, и заиста не знам како је то постигао. Епископ му је био тако потчињен – јер ће истина бити изречена са смелошћу, пошто не могу да урадим другачије – као да је неки ништаван и купљен роб постављен за епископа, да извршава све оно што би му наредио Мартинијан. Јер га је одвео у тако велико лудило, јер ће тек да буде испричан врхунац њиховог зла и кулминација трагедије, наговарајући га са оним обећањима, које сада очигледно гласно говори Епископ, јавно показујући своје безумље, или га принуђавајући, или га убеђујући зато што не знам шта да кажем, због претеране бесмислености, да је чак износио тврдњу у црквеним проповедима, да му Црква коју је опљачкао још и дугује новац. Зато што другачије не верује да може да задржи са сигурношћу оно што је стекао на неисправан начин, и ако не би приказао да му је Црква дужна, не би очекивао да захтева оно што је украо, него би му било важно да црква то не захтева од њега.

Међутим, измучен град је схватио да се плете ова превара зато што није била тајна. То да је био оптужен и за магију због претеривања у свему што је чинио, и да је ухваћен на делу да чини срамотне ствари и грехове који превазилазе све границе, то нећу наводити, покушао је много пута и да га убије, али је успео да задржи свој гнев. Оптужен и осуђен од свих, са једне стране је свима опањкавао Епископа, а са друге стране је све људе опањкавао код Епископа, наоружавајући га против побожних људи, да би се угасила свачија смелост, а друге учећи, да је Епископ тај који продаје рукоположења, који напада целомудрене, и присваја црквене

ствари. Јер док прима злато, у црквеним проповедима то исто осуђује. Наиме, ово је говорио мислећи да ће са овим преварама да угаси гнев људи због онога што је чинио.

Међутим када су неки то споменули и самом Епископу, нису постигли ништа, можда јер је он као тобоже рекао: Да без тужилаца не може да учини ништа. Међутим када су се, мислећи да говори истину, појавили тужиоци, и то многи и веродостојни људи, који су могли да докажу оптужбе, ни тада га није судски гонио и пошто се свако његово оправдање показало као неосновано, логично су сви посумњали да је и он учесник преваре која се дешава. Наравно, ни ако би обећавао безброј пута, да ће од нечасног добитка да приложи Цркви сав приход, требало је да му се дају сви црквени разлози и да се саблазни безброј душа овим што се дешава. Иако је и обећањима био заведен, није требао да га пусти без да положи рачуне. Иако је требао да положи рачуне, то је требало да буде урађено са прецизношћу, испитавши до детаља његову одбрану са мудрим и искусним људима. Зато што он није учествовао ни у овој, ни у осталим преварама. Иако је можда потписао оптужбе против њега, а да није објавио ником ни речи, очигледно је да није био преварен као што непрестано виче, мислећи да ће тако да избегне осуду, већ је опљачкао црквену имовину и продао је заједно са њом и целу Цркву. Као што је купио, а купио је незаконито, још незаконитије је одлучио да користи оно што је стекао, журећи да исцели зло са злом.

Дакле, пошто је ставио у свој џеп сав црквени новац, или као што је сам рекао, јер га је поделио заједно са оним који му је предао економију на управљање и дао му је повод за тако велику трагедију, претходно је послао у Александрију злато, претендујући на Еписко-

пију, онај који не може ни самим собом да управља. Када је ово сазнала твоја светост, била је дужна да га рашчини, а уместо тога му је запретила писмима и загарантовала му, ако започне опет са истим прекршајима, да ћеш да га рашчиниш јер изазива тако велику срамоту божанској вери у целој Египатској управи. А сада, занемарујући и писма и претње, силовито се устремио, као што сам сазнао, у Александрију, за себе јурећи епископски чин истовремено штетећи твом угледу, говорећи да рукополажеш за новац.

Дакле, твојој, како да те достојно назовем, великој мудрости припада да непристрасно делаш, да суђење његових прекршаја сачуваш за Божији непристрасан суд зато што није могуће да он овде буде кажњен као што заслужује, међутим, такође и да учиниш следеће, прво да одбраниш Цркву над којом је починио разна безакоња, и друго да помогнеш свом добром угледу са тиме да претње спроведеш у дело и да га рашчиниш. Јер ако, што не верујем, поред тога што неће пропатити ништа, још ће и бити хиротонисан у епископа, тајне гласине које се шире ће се показати истинитим. После заједно са неким побожним епископима, који се гнушају пара, да га пошаљеш овде да да одговор за црквене приходе, и оно што дугује да врати. И ако је дао нешто епископу зато што епископ каже да није ништа примио, већ да је био преварен, да то и докаже. Да зачетника целе ове драме, који је или украо заједно са њим, или потписао несмотрено, удаљиш из епископије, или праштајући му да рукоположиш епитропа[81], који му неће дозволити да чини неопростиве грехове, као и треће лице, да му покажеш да је тобоже мудра махинација била глупа, и да укинеш ово што говори,

[81] Изасланика или управника.

да му се дугује, јер одакле њему толико богатство, који је патио од крајњег сиромаштва, и обогатио се од прихода Цркве? Ту не постоји никаква сумња.

128. – Посланица презвитеру Атанасију

О ласкању.

Обавештен сам да се улизице везују за све што кажеш, где се са једне стране куну да ћеш моћи да будеш најбољи од свих, ако ћеш више волети да се дивиш нечему и од најодвратнијих зала, а са друге стране те оптужују одмах, ако ћеш моћи да оцрниш и саму врлину. Дакле, ако не желиш да будеш убеђен од стране мене, нека те барем убеди мудрост Исократа, који саветује да мрзимо улизице, као и оне који нас обмањују. Јер обе ове категорије људи, ако им се поверује, чине неправду онима који су им веоровали.

129. – Посланица Павлу

О издајици Јуди.

Изгледа да се чудиш зашто Исус није убедио издајицу да мисли да је врлина добра, иако је много пута чуо о њој, или још боље није постојао ниједан тренутак током дружења заједно са њим да није чуо о врлини. Међутим, ја се чудим пошто добро знаш принцип апсолутне слободе избора, како си се зачудио овоме. Зато што се спасење људи не постиже насилно и принудом, већ убеђивањем и благошћу. Зато свако има одговорност за своје спасење, да би и овенчани венцима Царства Божијег и они који се праведно кажњавају очекивали оно што су изабрали у животу.

130. – Посланица ђакону Пампрептију

О милосрђу.

Треба, пријатељу мој, да имамо нашу душу милостиву. Зато што онај који има такав извор, извираће само добро из њега. И ако има новац он ће га разделити, ако види неког у великим несрећама, плакаће, ако опет сретне неког ко се суочава са искушењима, пружиће му руку помоћи, и неће да занемари ништа од онога што зависи од њега.

131. – Посланица Антиоху

Поређење врлине и зла.

Зло удаљава људе од Бога, и раздваја их међусобно. Њега треба да избегавамо и да се не враћамо њему, и да тежимо врлини, која нас води Богу, и која нас међусобно спаја. Услов врлине и љубави према мудрости је то да је неко разборито искрен.

132. – Посланица ђакону Евтонију

Утешна.

Ако се и Зосим – који мисли да је презвитер, претерано опијен тиранском манијом против тебе – понаша према теби као да је пијан, ти међутим, имајући на уму оно што су учинили Јудејци против Владике – када се и сама земља потресала и дрхтала[82], тражећи место где да побегне, да не види драму која се дешавала са дрско-

[82] Мт 27, 51.

шћу према Богу, него како је унизио своје тело – поднеси и ти то са храброшћу.

133. - Посланица чтецу Тимотеју

О стиху: „Око за око и зуб за зуб", да је један и исти законодавац Старог и Новог завета.

Принцип „Око за око, зуб за зуб"[83], мислим да је установљен закон за Јудејце од најблаже божанске природе, не да не би опростили и да буду сурови према онима који су им учинили зло, као што мисле Манихејци, оцрњујући Стари Завет, него да би због страха да не пострадају од истога што чине другоме избегавали да чине непромишљене ствари, иако је то праведна и разумна последица претходног. Међутим, Божије спокојство, које тежи благости и доброти и вежба људе за њих, доносећи закон да се бране против напасника, са страхом од казне је предупредило грехове. Јер када не постоји напасник, неће постојати ни онај који ће да се брани. Дакле, нека гледају дубину мудрости законодавца, и нека га не осуђују неосновано као да је суров и нечовечан. Јер оно што је речено у Јеванђељу, „Ако те неко удари по десном образу, окрени му и други"[84], није супротно, већ веће и више, и правило највише филозофије. Јер оно прво је донето као закон да не чине уопште, јер да подносе несреће са захвалношћу не би могли да издрже људи који су жедни крви, док је овај други закон донет са филозофским духом, дакле и да радо подносе несреће.

---

[83] Мт 5, 38.

[84] Мт 5, 39.

Процес упоређивања постављa ствари које се упоређују у супротан положај једну према другој, тако да у истом показује супериорност и подређеност. Јер наравно да је добро да не чинимо никакво зло, али је узвишеније то да страдамо својевољно. Добар је брак, али је узвишенија девственост. Добар је Месец, али је боље Сунце. Дакле, као што је Месец добар, а Сунце боље, а један је Творац, тако и законодавац Старог и Новог Завета је један, онај који је установио закон са мудрошћу и да буде користан и одговарајући према времену.

134. – Посланица истом

Да не треба да желимо немогуће, већ да се молимо за оно што је разумно.

Врлина ни на који начин не срамоти равноправност. Наиме, не треба да желиш немогуће ствари, већ окрећући се од њих, да се молиш за оно што је разумно. Зато што и тајновидац Мојсије и божанствени Павле, неке ствари које су тражили нису их добили, међутим, били су научени да их нису тражили на добар начин.

135. – Посланица Немесију

У „И човек у части будући, не разумеде”[85].

Стих, „И човек у части будући, не разумеде, изједначи се са стоком неразумном и постаде јој сличан”, Све-

[85] Пс 49, 12.

то Писмо није рекло изражавајући се потцењивачки према људима и клеветајући разуман род, већ је то рекло са много самилости. Јер, ако то добро истражимо, човек је у опасности да личи не само на стоку, већ и на дивље звери. Чак штавише превазилази ово онај који је љубитељ срамотнх страсти. Наравно и достојно је дивљења и несхватљиво, да свака звер робује само једној мани, док онај који мисли да је човек, сабирајући све страсти заједно, напредује много даље у бесловесности од самих животиња. И да не помислиш да је ово што се говори претеривање, хајде непристрасно да истражимо ствари. Јер када неко скаче као бик, удара као магарац, рже при погледу на жене као коњ савладан помамом за женским родом, и незасит је као медвед, гоји своје тело као мазга, злопамти као камила и гневи се као лав, граби као вук и повређује као шкорпија, подмукао је као змија и држи отров зла као гуја отровница, и сабира новац, или још боље грехове, као скарабеј измет, како неко може да сврста међу људе оне који размишљају као зверови, не видећи у себи особине питоме природе, већ виде, сагласно са идолопоклоничким митовима, прљавштину неке Скиле, Химере и Хидре[86]? Међутим ако си питао, шта треба дакле, да чинимо? Рећи ћу ти, да треба стално да користимо духовно огледало, подразумејући под тим Света Писма, у којима постоји и историја светих људи, и спасоносни закони који су дати од Бога. Зато што ово огледало не показује само ружноћу, већ нас, ако желимо, преноси у натприродну лепоту.

[86] Чудовишта из Грчке митологије.

136. – Посланица најсветлијем Тимотеју

Властелинима.

Ништа, највеличанственији, није корисније од побожности. Зато што она спашава поданике и краљеве победнике. Дакле, гледајући ка њој, покушај тако да усмериш брод власти, да колико то зависи од тебе, твоји поданици живе без великих проблема. И ако ова ствар носи са собом муке, међутим има и радости. Међутим, ако кажеш: Не истовремено, рекао бих ти да то није могуће. Јер пошто ово двоје ратује једно са другим и не подносе да се сједине, сјединили су се својим врховима. Зато што оног кога снађу болови, следе му у наставку и радости.

137. – Посланица властелину Ермину

Да је неопходно да припишемо Божанским судовима то да зао човек живи у богатству, а да у најгоре несреће упада благ и човек достојан многих похвала.

То да зао човек живи у изобиљу, а да добар и пун привремених похвала човек упада у најгоре несреће је заиста тешко разумљиво и непојмиљиво умом, налази си изван и веома далеко од људске способности схватања. Дакле, неопходно је да то припишемо неистраживим одлукама Божијим. И ако желимо да размишљамо исправно, само ако припијемо људско знање чистом уму Божијег домостроја, ићи ћемо ка оним одговорима који нас занимају, који и поред тешкоћа желе да их пронађемо. И пошто мислиш да треба, колико је могуће, да помогнем речју у разумевању ових

ствари, помогао сам у овоме колико сам могао, у говору који сам написао Грцима, који ако прочиташ, наћи ћеш решење проблема.

138. – Посланица презвитеру Афродисију

О стиху: „Јеврејима сам био Јеврејин", и шта значи стих: „Нисам Богу без закона, него сам у закону Христовом"[87].

Да нисам био потпуно уверен, да ће оно што недостаје мојим речима, допунити твоја бистрина, не мислим да бих могао да напишем ова слова. Наиме, шта је то што желиш да сазнаш? Из ког разлога је апостол рекао: „Јеврејима сам био Јеврејин да Јевреје придобијем. Онима који су без закона, био сам као без закона, премда нисам Богу без закона него сам у закону Христовом, да придобијем оне који су без закона"[88]. Наравно за ово је потребно прецизно испитивање, да постане јасна разумљива истина која се крије у овим речима. Међутим, рећи ћи ти укратко. Павле је постао Јудејцима као Јудејац, када је учинио у храму обичајно очишћење и принео жртву[89], и обрезавши Тимотеја, послао га је као учитеља Јудејцима, укидајући обрезање обрезањем. Зато није рекао: „Јудејац" него „као Јудејац". Ово „онима који су без закона био сам као без закона", значи када је проповедао Атињанима, није им причао о пророцима, ни о закону, већ их је са говорнице посаветовао[90], покоравајући их њиховим

[87] 1 Кор 9, 20-21.

[88] 1 Кор 9, 21-22.

[89] Дап 21, 26.

[90] Дап 17, 22.

учењима. Зато није рекао: „Без закона", него „као без закона". То „премда нисам Богу без закона, него сам у закону Христовом", или је то рекао као да је неважно, зато што у истој суштини не постоји разлика. Баш ово је, желећи да покаже негде другде, рекао: „Као и онај који једе, Господу једе, и захваљује Богу"[91], или ако ово сматраш усиљеним објашњењем, мислим да саопштава следеће: Да не треба да живимо само сагласно са законом, који је од неких приписан Оцу, и због навика оних који су учени Мојсијевом закону, а не због достојности законодавца, више одговара деци и за њих је и донет закон, већ да живимо сагасно са небеским и савршеним законом Христовим. Дакле, Павле није ван закона по старом закону, већ унутар закона сагласно са Јеванђељем. Не ван закона, али и унутар благодати. И да није неискусан у млеку, али истовремено искусан и у чврстој храни. И да не занемарује рвалиште, али се истиче и на Олимпијским играма. Нисам учинио прељубу због закона[92], нити сам видео жену на развратан начин због Јеванђеља[93]. Нисам убио из страха, али сам и гнев суздржао из љубави. Зато што онај који држи стари закон, није био ван закона Божијег, а онај који држи нови закон је унутар закона Христовог. И ово је рекао не да би приписао Оцу закон, а Сину Јеванђеље, него с обзиром на сумњу и мишљење многих. Јер све што има Отац, има и Син, и све што је Синовљево је и Очево.

---

91 Рим 14, 6.

92 Изл 20, 13.

93 Мт 5, 28.

139. – Посланица Епископу Ермогену

О овоме што је написано: „Каква је корист од крви Моје"[94].

Љубав, представићу ти све не баш пријатно, се изгубила, ова часна и велика и светла ствар, коју је предсказивао читав хор пророка, а онда је дошао Спаситељ у свет, и апостоли су проповедали, потврђујући све законе које су донели самом својом крвљу. Тако дакле, пазећи само на наше ствари, оставили смо заједничког непријатеља, и наоружавамо се један против другог, и постоји опасност да онај који је потпуно побеђен, ојачан нашим расколом, поново ратује са нама и да нас победи. Јер је поражен, иако се непромишљено охрабрио, међутим, наша лењост и међусобни рат оснажује побеђеног и даје му снагу, тако да је у опасности – што се тиче оних који су лењи – подвиг који је Спаситељ учинио, и ако је смело да то кажем, ипак је истина што ћу рећи да се изгубио. Зато је можда случајно, ово што си тражио да сазнаш, речено кроз псалмописца: „Каква је корист од крви моје, када будем силазио у пропаст"? Дакле, у веома искварену људску природу. Јер ако псалмопојац овде говори и о другим стварима што се тиче морала односи се на Давида, а што се тиче природе односи се на Адама, међутим од стране већине светитеља се сматрало да је поента управо ова. Јер сам ја, каже, сишао толико доле, да многи нису поверовали у Мене због мог великог снисхођења, и тиранина сам заробио, и виче говорећи виделац Серафима[95], „Научите да чините праведност ви што живите

94 Пс 30, 9.

95 Наиме, пророк Исаија (Ис 6, 2)

на земљи, зато што је безбожник престао да постоји"[96]. Међутим, ви сте вашом лењошћу издали подвиг већи од сваке наде и натприродну победу која превазилази свако чудо. Дакле, које ће вам оправдање остати, које извињење, која милост када вам буде тражен одговор за овај живот, који само у Светим Књигама видим да постоји, и нигде другде у делима?

140. – Посланица свештенику Марону

Они који живе недостојно као свештеници.

Сви се веома много чуде, јер си необуздан у гресима, нити си узди послушан, нити се прекором уразумљујеш, а исмеваш несрећног Зосиму, чији си ревнитељ. Јер ако ниси чинио исте грехове као и он, требао си да га исправиш, а не да га исмеваш. Међутим, ако си у овом постао вернији опонашалац и од сликара, завидећи оно што није вредно зависти, зашто мислиш да оцрњујеш само његову безосећајност, у тренутку када и своју чиниш јавно познатом? Јер они који чују за вас сматрају да треба обоје да будете каменовани, један као инспиратор зла, а други као његов истински ученик. Наиме, једно од ово двоје треба да учиниш. Или да престанеш да грешиш, или да не исмеваш оног који чини исте грехове као и ти. Зато што је ово веће зло од свих зала.

[96] Ис 26, 9-10. Овде се Грчки превод разликује од Српског.

141. - Посланица свештенику Теодосију

Слично.

Ако је исправно да кажем, зато што је исправно нико да не лаже, када се бори за истину, Божанска проповед је у опасности да буде оповргнута од оних који мисле да се слажу са њом. Јер чинећи супротно од онога што говоре, убедили су многе да ово што се говори схвате као бајке. Треба дакле да их имаш на уму, зато што из њих вреба опасност, и да учиниш све да остану ван његовог утицаја.

142. - Посланица Павлу

О догматима и о Светој Тројици.

Не треба уопште да сужавамо природу Божију на јудејски начин, само на једнога Бога и Оца, већ да је проширујемо, као Свету и једносушну Тројицу. Јер проширујући је са каквоћом лица и својством ипостаси, сузићемо опет Бога на једног, због истоветности њихове суштине.

143. - Посланица истом

О истој теми.

Дивим се истини, која чини душе мудрих обазривима тиме што их предухитри да не ратују против учења своје вере. Зато што је тако учинила, онима који желе, да виде јасан и веома чист појам о Светој Тројици. Јер онај који каже, да је један Бог, не мисли на јединицу, већ на тајну Тројице, учење о којој је посејано

по Старом Завету, као и код Филона, који иако је био Јудејац и ревнитељ, са списима које је оставио као да се супротстављао својој религији. Јер истражујући упорно ово што је рекао Бог, да је човека учинио „по својој слици"[97], би принуђен истином и би приморан да назове Богом и Логос Божији. Шта дакле? Иако назива другим Њега који је вечно заједно са Оцем, и који је изнад броја и времена, можда није достигао прецизност, међутим схватио је смисао постојања и другог лица. И није претрпео ово само овде, него када је покушао да протумачи ово „Бог и Господ" најцарскијег Тројства, које је тумачио као најнедељивије од свега дељивог, и богатије од истинских јединица, и тако је потпуно заробио своју душу овим налазима, да је био принуђен и да то јасно каже, и да то оставина писано у списима. Зато што је рекао, да су две истинске силе, од које је једна, каже, стваралачка и добротворна, и назива се Бог, а друга је царска и она која кажњава, која се назива Господ, да не идемо даље од онога што је рекао, „Христос је сила и премудрост Божија"[98], сила не непостојећа, већ у ипостаси и свемоћна, и творац ипостаси, и једнакосилан са оним чија је сила.

И опет Филон, говорећи о виђењу које је видео Мојсије, каже: „Види најневероватније виђење"[99]. И мало касније, „У средини огња стајао је облик најлепши, који не личи ни на шта видљиво, статуа слична Богу, светло најсветлије од свих светала која сијају, који би могао да буде схваћен као икона бића". А ако неко жели да сазна прецизно за икону, нека чује Павла који говори за Христа, „Који је икона Бога не-

[97] Пост 1, 26.

[98] 1 Кор 1, 24.

[99] Изл 3, 2. Слободан превод, јер се превод на српском разликује од грчког.

видљивога”[100]. Дакле и Филон се донекле дотиче православне теологије. Јер немој да тражиш апсолутну прецизност од онога који је могао, само помоћу чистог разума, да сагледа истину и да дође у супротност са својом религијом, већ да имаш на уму, да није затворио богословље у говор о само једном лицу, као што уче као догму необразовани учитељи Јудејаца, који су запоседнути неким предубеђењем. И није стигао, као што мислим, до овог схватања претходноречених и најубедљивијих стихова, већ и следећих, „Да начинимо човека по свом обличју, као што смо ми...”[101], и од, „Посла кишу Господ од Господа”[102], и од, „Рече Господ Господу моме: Седи мени са десне стране...”[103], и од, „Бог је у теби, и ти си Бог”[104]. Зато што оне који кажу, да је Бог безброј пута свет, и усуђују се да погрешно ово протумаче, „Свет, свет, свет је Господ над војскама”[105], њих оповргава ово, „Тражих лице твоје, лице твоје, Господе, ћу тражити. Не окрени лице твоје од мене”[106]. Јер ако не би проповедао Свету Тројицу онај који је то рекао било би праведно да се осуди за брбљивост.

Наравно и не само то. Зато што је, мислим, неопходно да продужим ка другом, још јаснијем стиху, али и ка, „Принеси Богу жртву хвале и изврши Вишњему завете своје; и призови Ме у дан жалости, и избавићу те, и прославићеш Ме”[107]. Јер да се овде није јасно про-

[100] Кол 1, 15.

[101] Пост 1, 26.

[102] Пост 19, 24. Овде се грчки превод разликује од српског. Српски превод: „И удари дажд на земљу...”

[103] Пс 110, 1.

[104] Пс 25, 5. Овде се грчки превод разликује од српског.

[105] Ис 6, 3.

[106] Пс 27, 8-9.

[107] Пс 50. 14-15.

поведала Света Тројица, требало је да се каже, „Принеси Богу жртву хвале, и изврши Вишњему завете своје, и призови Га у дан жалости твоје, и избавиће те, и прославићеш Га". Међутим, није рекао тако, него је рекао како је рекао. Веома јасно и овим, и многим другим стиховима, да не одуговлачим реч, ово ћу изоставити сада онима који могу то да чују, проповеда Стари Завет, да власт не припада само једном лицу, него трима ипостасима, међутим једној суштини, да би критиковао и од Јудејаца погрешно схватање о једном лицу, које је следио и Савелије, који је можда од потпуне једанакости Сина са Оцем, стигао дотле да се позива на догму о једној ипостаси, и са друге стране да уклони многобоштво Грка, чијим су размишљањем били заробљени Арије и Евномије и постали су њихови ученици, неразумно привлачећи разлику ипостаси ка једној суштини.

И ако неко каже: Дакле, зашто ово није проповедано јасно и гласно од самог почетка? Рекао бих им, да су штавише овај доказ и учење јасни као дан онима који слушају са пажљивошћу, као што се то чинило и мудром Филону. Међутим, ако је речено као у сенци, треба да размишљамо ово, да Бог доносећи законе за Јевреје, који нагињу ка многобоштву, није покушао да уведе разликовање лица, да се не позову на догму да постоји другачија природа у ипостасима, и да не падну у идолатрију, већ су од почетка научили лекцију о једном Богу, па ће мало помало да буду научени и учењу о ипостасима, које се поново враћа у јединство природе, и тако ће оно што се говори у једнини означавати заједничке карактеристике природе, а све оно што превазилази једнину ће се односити на посебне карактеристике ипостаси, које се сједињују у једној суштини. Јер је претпоставка различитих природа грчка, а

то да је једно лице, наиме једна суштина, је јудејско. Јер је проширење броја ипостаси у Светој Тројици и њихово сједињавање у једној суштини најисправнија и најистинитија догма.

144. - Посланица ђакону Евтонију

О ономе што је написано, „Један по сто, а један по шестедесет, а један по тридесет"[108]

Стих „Један даје плод стоструки, а други шесдесетоструки, а трећи тридесетоструки"[109], наравно може да означава девственост, уздржање и частан брак, међутим може да указује и на учење душе, бригу о телу, и умножавање новца. Међутим, највероватније значи то да спасимо душу са тиме да задовољимо потребе тела, као и само поклањање новца. Зато што прво бива знојем и трудом, а друго се испуњава са овим што постоји као спољашње.

145. - Посланица ђакону Паладију

Да треба да излечимо грехове покајањем.

Пази да одбијањем онога што ти изгледа погрешно не упаднеш у мрежу другог преступа, јер нико не лечи зло злом, зато што се ово и од нехришћана сматра претераном глупошћу, већ лечећи грех покајањем, навикни самог себе да више не грешиш.

---

[108] Мт 13, 23.

[109] Мт 13, 23. Слободан превод. Овде се Грчки превод резликује од Српског.

146. – Посланица схоластику Касију

О среброљубљу, и о многим древним подвижницима против њега.

Као што изгледа ти волиш новац, и пошто си савладан од ове неизлечиве болести и тражиш да нађеш оправдање за овај грех, призиваш у помоћ сведочанство Демостена, који је рекао: „Новац је неопходан, и без овога не може да буде ништа од онога што је неопходно”[110], јер се не усуђују да се супротставе непобедивом ретору[111]. Међутим ја, пошто твоја аргументација многима оправдано изгледа слаба, док је реторова јака, јер строгошћу и способношћу и дирљивошћу и такмичарским духом и са његовим маестралним играњем са значењима у речима, превазилази све остале говорнике, радо ћу те питати, шта је од ово двоје: Ти си нам њега супротставио као способног говорника, који реторичком вештином може да надвлада истину, или као веродостојног сведока? Јер ако га позиваш за сведока као способног ретора, који може да улепша ружноћу твоје страсти, не бих могао да уступим њему првенство, иако поштујемо човека, али бисмо уместо њега пре изабрали истину. Ако га опет позиваш као веродостојног сведока, наравно ја нећу рећи ништа лоше о њему, можда су га неки други одбацили, зато што реторичком вештином покушава да затамни истину, и због тога не може да приступи као сведок, међутим супротставићу му оне који су говорили и чинили супротно њему, да бисмо поверили глас одлуци оних које ћу да позовем за сведоке, да бих те убедио, да смо далеко од самовоље.

[110] Δημοσθένους, Ὀλυνθιακὸς Α, 20.

[111] Говорнику.

Наиме, пошто си Грк и верујеш у исто заједно са Грцима, треба да те победим твојим оружјем, супротстављајући непобедивом ретору најистинитији и најмудрији савет Исократа, који каже: „Богатство је више слуга зла, него племенитости, обезбеђујући власт лењивцима, и подстичући младе на телесна уживања". Зато што је он, по мом суду, славнији од Демостена, не по реторичким способностима, зато што у њој преовладава Демостен, већ у погледу истраживања истине. Зато што је она код мудрих људи свугде цењенија од способности у речима. И ако се некима чини да су истог квалитета и особина, не треба се расправљати, већ треба да се покаже, да се сви познати људи слажу са Исократом. И прво ћу да предложим стару навику. Јер заиста је постојала стара навика, да су после заједничког обеда људи узимали лире и певали, „Пропадни, богатство, да те не буде ни на копну ни на мору".

Међутим, ако ће требати и други сведок, сведочиће и праведни Аристид, који иако је могао да се обогати, више је волео сиромаштво, тако да га је, по смрти, сахранио град Атина, док је удао своје ћерке дајући им мираз. Међутим, ако је потребан и трећи сведок, гласаће Епаминонда Тебанац, најпознатији од свих тебанских војсковођа, који је, када је позван на градско веће, избегао да дође тог дана, пошто се десило да пере своју одећу, и није имао другу да обуче. А ако је потребан и четврти сведок, гласаће Кратес, који је уступио сво своје имање скупштини града говорећи: „Кратес је ослободио Кратеса Тебанца". И ако опет затреба и пети, гласаће и Фокион. Јер када му је Александар Македонски послао сто таланата злата, питао је доносиоце: „Зашто је Александар, када већ постоје многи Атињани, послао баш злато?". И кад су му рекли: „Зато што сматра да си добар и благ", одговорио је: „Нека ме

остави да будем и да изгледам тако". И пошто је ово рекао доносиоцима, послао је назад новац, а Александру је написао: „Ако жели да му учини услугу, да ослободи заробљене у Сарду", и заиста је Александар то учинио. Зар не видиш да је могуће да се деси оно што треба и без новца? Наиме, ако је потребан и шести сведок, представићу оног који је достигао највиши врх, Платона, кога не можете да занемарите, јер га сматрате тако великим и достојног дивљења, који забрањује стицање злата и сребра. И Ликург, законодавац Лакедемонаца, јер нећемо ускратити ни седми глас, донео је закон, да ко унесе у Лакедемонију (Спарту) новац, биће кажњен смрћу.

Међутим, ако треба да оставимо гласове и да истражимо са пажњом саму природу ствари, неће се наћи у животу ниједно зло, које се не дешава због љубави према новцу. Због њега настају непријатељаства и битке и ратови. Због њега настају убиства и пљачке, и клеветања. Због њега, не само градови, већ и пустиње, и насељена земља и ненасељена, одишу проливеном крвљу и убиствима. Ни од мора није остало удаљено ово овде зло, и тамо је бануло са великим лудилом, са пиратима који га опкољавају и смишљају неке нове начине пљачке. Због богатства су се оповргнули закони сродства, и уздрмане су институције природе, и поквариле су се све праведне ствари у вези имовине. Зато што је ова лукава и прљава љубав ставила оружје у руке пљачкаша гробова, не само против живих, него и против оних који су умрли, које ни оног који се ослободио од овог овде живота не пуштају да буде поштеђен њиховог пљачкашког похода. И колико зла може неко да нађе, или у скупштинама, или у судницама, или у кућама, или у градовима, видеће да сва та зла клијају од овога корена.

Али зашто се замарам? Зато што сво зло ове болести, ни кад би се сви сакупили, не би могли да га изразе. Међутим, ако мислиш, да се онај који поседује богатство тешко савладава, и да због тога богатство треба стећи по сваку цену, ја ћу покушати да ти докажем супротно. Јер који се власник многог злата не боји? Не боји ли се пљачкаша? Не боји ли се клеветника? Не боји ли се владара? И зашто кажем владара, у тренутку када сумња и у своје слуге? И зашто кажем да само мисли да живи? Зато што не живи, јер је запоседнут од такве болести. Али ни мртвак не може да се ослободи од злочина пљачкаша, нити смрт има моћ да га сачува у сигурности, него и када је мртав и сахрањен пљачкају га они који су навикли да чине злочине ове врсте. Тако је несигурна ствар богаство. Зато што се не проваљују само куће, већ се отварају и саркофази и гробнице.

Шта мучније и јадније може од овога да постоји, када му ни смрт не може пружити сигурност, него оно јадно тело, ни када је лишено живота, не може да се ослободи великих несрећа у животу, јер они који су навикли да чине ове злочине, журе да ратују са прашином и земљом, и сада још горе, него тада када је јадник био у животу? Зато што тада, ако би се десило да уђу у ризницу, испразнили би сандуке, али би оставили тело, и не би узели толико, да би оголели и само тело. Међутим ни од овога се сада не уздржавају погане руке пљачкаша гробова, већ га стално померају и обрћу га и обешчашћују га на суров начин. Зато што после његовог предавања земљи, пошто су га оголили и од ње и од одеће коју носи, напуштају га у оваквом баченом стању. Ко је дакле такав подмукао непријатељ као богатство, јер уништава и душе живих, и када умру оскрнављује и њихово тело, ни у земљи им се не дозвољава да се сакрију, ствар која је заједничка за осуђенике

и за оне који су у тамници за најсрамотније злочине? Зато што се они, када им законодавци донесу смртну пресуду, не баве ни са чим од тог тренутка, а код ових других богатство после смрти захтева страшнију казну, остављајући их голе и непогребене, призор јадан и страшан.

Да, сувишна је реч која настоји да покаже, да је богатство нешто што се тешко савлађује, јер ни после смрти немају сигурност они који су га стекли. Мада наравно ко још преминулог не оставља на миру, иако је варварин или звер, чак и гнусан демон? Зато што је призор страшан, и може да сломи и веома немилосрдног човека. Зато дакле, када неко види мртваца, чак и ако му је био крвни непријатељ, или ако је био непријатељски расположен према њему, ипак плаче заједно са покојниковим пријатељима. Тако много сви поштују заједничку природу и законе постављене од ње.

Али злато не ослобађа оне који су га чували од мука ни кад умру, а такође и оне којима покојник није уопште нанео неку неправду, чини непријатељима оног који је умро, јер то да мртво тело скину до голе коже сусреће се само једино код великих непријатеља и противника у рату. И наравно природа тада помирује и покојникове непријатеље са њим, док богатство, оне који немају за шта да га оптуже да им је нанео зло, увлачи силом у рат са покојником, и његово тело се злоставља са великом непристојношћу, упркос томе што постоји много тога што може да у пљачкашима подстакне самилост. И који су то разлози? И сама чињеница да је мртав, да је непокретан, да иде ка земљи и пепелу, да тамо не постоји нико ко може да му помогне. Али ништа не може да изазове сажаљење код поганих и гнусних људи, због ове тиранске лукаве жеље. Зато што страшна и незасита љубав према среброљубљу, присутна у њима као

суров и осветољубив тиранин, дајући им сурове и окрутне заповести, и претворивши их у звери, у таквом стању их води до гроба.

Ако дакле – пошто треба да се вратимо на нашу тему – постоје многи и познати, који су се одрекли богатства, и као пред непријатељем и противником врлине нису капитулирали пред њиме, болест љубави према новцу уопштено се показала као узрок свог зла, и они који су га стекли не само да су му се лако потчинили и били поробљени, него су лако побеђени од свега, не само када су живели, него и кад су умрли, онда престани да будеш заробљеник овој страшној болести и да нам супротстављаш аргументе способног говорника[112]. Наравно, иако је твој став био твој избор, не бих потрошио много речи јер бих га брзо заборавио као болесног и неизлечивог, међутим пошто си нас супротставио ретору – како бих то могао да кажем са пристојношћу – приморао си нас, и поред тога што поштујемо Демостена, да му супротставим многе познате људе, који јасно оповргавају оно претходно мишљење. И толико о овоме.

Међутим, пошто је велико богатство истине, хајде да покажемо да се и сам ретор горди и размеће, јер је изнад неправедно стеченог прихода. Шта је рекао дакле? „И нико не може да докаже да је припојен неки нечастан добитак у мојим политичким делима и речима"[113]. Тако много се он поноси са овом великодушношћу. И ако питаш? Шта је мислио ретор, када је исказао једну мисао, која се тако лако оповргава? Одговорио би, да у сваком случају ја нисам одговоран, него онај који га

[112] Наиме Демостена.

[113] Δημοσθένους, Περὶ τῆς εἰρήνης 12.

је користио ради своје апологије[114]. Међутим ако треба да се оправдам и треба као што мислим, да не би изгледали некима да се боримо у одсуству противника, или да сам победио у његовом одсуству, а уосталом пошто волим истину и поштујем Демостена, ово ћу да чиним колико могу.

Дакле, кажем да су се сви остали, пошто су до танчина спознали природу богатства, оправдано одрицали богаства, јер је непријатељ врлине. Наиме, ретор није посматрао богатство само по себи, већ је то рекао имајући у виду потребе рата. Зато што на други начин нису могли да искују оружје, и да начине тријере[115], и да војницима дају следовање у храни, нити да чине без новца све оно чиме се радује и поноси рат. И да је ово истинито, на другом месту каже: „Ништа од свега није тако неопходно граду у вези ствари које су нас снашле сада, као новац". Немој дакле нити добро нити лоше, јер то остављам теби, ако је тако саветовао Атињанима у тренутку рата, да ти то представљаш као опште и заједничко мишљење, нити да то прихватиш, нити да си љубоморан на оне који се богате, нити да браниш оно што је неодбрањиво, нити желећи да похвалиш ретора, да га оцрњујеш као безумног и као оног кога богатство лако заробљује. Јер ако неко жели да осуди овог вештог говорника наравно биће и то речено после одбране у његову корист. Зато што, као што рекох, казаћу истину свом својом снагом, рећи ћу: „О најбољи реторе, чудим се како, окрећући много пута аргументацију у супротном правцу, и не тежећи ничему другом осим да убедиш слушаоце, и поставши и извор и почетак и правило говорничке вештине људима

114 Одговор или одбрана.

115 Грчки ратни брод са три реда весала са обе стране.

после тебе, ниси предвидео ово што треба да кажем. Зато што си требао да обезбедиш своје мишљење од двосмислености и да кажеш: Новац је потребан, и без њега није могуће да се уради ништа од онога што је неопходно у рату".

Међутим, можда би могао да одговори, наравно кад би био присутан, да тема говора и цео контекст то јасно показују. Али мудри мој, могао је опет да му каже, лепо си то рекао. Иначе исто то је рекао и онај који је прихватио ову расправу, пре његове апологије. Тако је говорио а да није тежио препирци. И убеђен сам да ти говориш истину као и он. И пошто неки необразовани, као и онај који је изазвао ову расправу, нити су добро познавали тему, нити су назначили контекст реченице, него ово тумаче само по себи, желећи да наруше контекст и след ствари које долазе пре и после ове реченице, чиме обмањују и себе и друге, требао си да отклониш грешку у цитирању Демостена. Јер тако како је речено, лакоумне и необразоване припрема за среброљубље и испуњава их са безброј зала, док оне образоване и мудре, иако то не желе, води у противречност.

Дакле, шта могу да кажу? Шта то причаш, Демостене? Без новца Не може да буде ништа од овога што је потребно? Без новца није могуће да се покаже целомудреност, ни храброст, ни праведност, ни разборитост, ни побожност, ни доброта? Зато што би све ово пре свега осталог могао неко да назове потребним и неопходним. Да, каже: Шта значи ово што кажеш? Рекао сам од онога што је потребно у рату. Тада зашто, могао би да му каже, ниси ово навео јасно у свом говору? Или можда не знаш лењост многих, да оно што желе, то и сматрају веродостојним? Вероватно си нас ти овоме учио. Зато што је твоја она чувена и истини-

та изрека: „Оно што свако жели, то сматра и истинитим". Наиме, ствари много пута по њиховој природи нису такве. Коме би нанео штету овај мали додатак? И у чему неће бити од користи, јер ће и тебе да ослободи од осуде, и све остале од пометње и узнемирености? Ако би му ово рекли, мислим да би и сам осетио радост због исправљања зато што је био разуман човек, и исправио би свој говор. Јер тако се нијелан безумник не би усудио да подупре своју необразованост са Демостеновим знањем.

147. – Посланица ђакону Евтонију

Да и овде најбољи и најцарскији, наиме они који су украшени врлинама, живе узвишеније од најропскијих, наиме од оних који су робови телесним страстима.

И овде, пријатељу мој, најбољи и најцарскији људи, јер такав је обичај да називају оне који се украшавају врлинама, живе боље од оних који су најропскији. Зато што је тако исправно да назовемо оне који су робови непристојним телесним уживањима. Јер се љубитељи врлине налазе изнад свега, не само изнад туге, већ стоје више и од страхова, и од опасности, и од сваке промене. Не ради се о томе да ништа не подноси, него оно што је веће од свега и што показује да је овај живот Божански, је то да презире жалосне ствари када оне долазе. А они који се ваљају у греховима ми изгледају као да уопште не живе, због туге и страхова и опасности и бесконачног мноштва својих страсти. Наравно када чекају смрт, тада од страха умиру и пре саме смрти. Ако их опет снађе болест, и ако их снађе срамоћење, или сиромаштво, или нешто друго од не-

очекиваног, још и пре него што то искусе, умрли су. Дакле, ако је ово тако, а јесте, иако то не желимо, тада треба да ревнујемо заједно са онима који живе и овде и у Царству Небеском испуњени славом.

148. – Посланица истом

Да се реч оних који живе врлински сматра од свих достојнијом поверења од заклетве.

Реч оних који живе исправно, чудесни мој, сматра се достојнијом поверења од заклетве код свих оних који је слушају, а то да неко жели да веома много буде вољен, рађа се од тога да сам воли. Према томе, ако желимо да нам верују, нека живимо исправно, и ако желимо да будемо вољени, да волимо.

149. – Посланица схоластику Касију

Да није могуће, све оно што сматра неко да је добро, да не говори да се уверио у те ствари да су добре.

Са тиме да си претерано исхвалио моју претходну посланицу послату теби у вези врлине и тога да не волимо новац, показао си ми знак да будем убеђен како та похвала садржи и нешто добро. Јер не може нико да све оно што сматра да је добро, да не каже да се уверио у то да је добро. Јер као што оно што осуђујемо, то и избегавамо, а ако смо разумни, на исти начин и све оно чему се дивимо то изабиремо. Дакле да се подвизаваш у овим стварима, зато што рађају бесмртну славу.

150. – Посланица Епимаху

Шта значи ово: „Проширују своје амајлије"[116].

Пошто си ми писао, желећи да сазнаш шта значи ово, „проширују своје амајлије", знај да су постојали мали записи на папиру, који су садржали одломке Мојсијевог закона, које су носили на себи учитељи Јудејаца, као што жене сад носе мала Јеванђеља. И пошто је законодавац захтевао да га спроводе, и да га не би заборавили, одредио је: „Вежите заповести себи на руку"[117], наиме да их окачиш, да их обесиш, и пошто нису показали никакво интересовање за њихово спровођење, а за траке књижица су показивали велику бригу, беху удостојени прекора.

151. – Посланица чтецу Теофилу

Надгробни говор за човека који се истакао у врлинском животу.

Блажени Тимотеј, твој брат, отишао је од људи, оставивши све смртно што је имао на земљи, док својом душом корача ка небу и игра у истом колу, као што верујем, са Божанским и небеским силама. Зато смо и ми тугу – иако је веома велика, подносећи је колико је могуће, а скоро нас је савладала – заборавили, размишљајући да му је смрт на овом свету постала почетак највећих добара. Зато што овај човек није провео животну борбу тек тако, него са мужевношћу и храброшћу, и прослављен од свих због својих врлина, док је он наравно стајао изнад сваке похвале и прихватао је да буде овенчан похвалама само тамо где је то било неизбежно. Јер

116 Мт 23, 5.

117 Пнз 11, 18.

је заиста био палата целомудрености, огњиште разума, бедем мужевности, престоница праведности, и ризница човекољубља и храм благости, и уопште речено, ризница свих врлина. Јер тако је сваку појединачну од њих задобио, као што би другом било потребно да стекне и само једну од њих. Јер поставши љубитељ божанских ствари, винуо се својим размишљањем ка небесима, и непрекидно се бавио небеским стварима, занемарујући земаљске. И заиста, оправдано сматрајући целомудреност као најистинитију врлину која доликује хришћанима, тирански је овладао стомаком и страстима које следе из њега, намећући му умереност као закон, не дозвољавајући страстима ни да рашире крила. Због тога је добар глас о њему свугде разгласио његову славу, и био је у устима свих, и сви су се надали, ако преузме црквену власт, да ће исијавати још сјајније зраке врлине. Али као неки добар атлета, још док су га тражили гледаоци, одлетео је у небеска дворишта да се овенча, напуштајући овде, за загробну славу и сећање, похвалу од стране свих.

Ко је желећи да прослави једног таквог човека, могао да се само мало дотакне његове вредности? Ко, желећи да га похвали, не би осудио самога себе, да је приступио том подухвату на невешт начин? Ко, настојећи да опише речима благост и љубазност његовог карактера према свима, а посебно његово поштовање према љубитељима врлине, неће осудити самога себе, не налазећи да каже нешто што је дорасло истини? Зато што је тако много опчинио оне који су му били близу, да му додељују прво место што се тиче институције пријатељства. Зато што је био узвишен у врлини и скрушен у мишљењу, благ у дискусијама, али брз у размишљањима, и богат у доброчинствима и брз у утешивању. Међутим, оно што ми не дозвољава да се зауставим, иако желим, а то је да треба да се каже, да је посебно волео милосрђе, тежио је да

учини тајно дела човекољубља, знајући добро да је то пре свега милостиња. Зато што они који је чине са показивањем не мислим да чине човекољубље, већ истичу трагедију великих несрећа оних којима чине добро, и ово Божије дело уништавају са најопакијом болешћу. Јер жудећи да се назову филантропи и добротвори, не избегавају да разглашавају несреће других. Међутим о овом човеку који је достојан вечног сећања није исправно да ћутимо, а и када говоримо неопходно је да будемо прекорени, зато што му не одајемо дужну почаст, не само са тиме што је давао милостињу, него што је ово чинио тајно, освежавао је оне који се налазе у пакленој ватри сиромаштва. Али зашто се замарам, покушавајући да својим недораслим говором похвалим пучину његових врлина? Зато ћу ја овде да прекинем свој говор, ти међутим, да прекинеш своју тугу за њим, и поштуј овог најбољег човека поштујући његову врлину.

152. - Посланица Епископу Ермогену

Старешинама.

Исцељење душевних рана да буде са великом пажњом. Зато што оне подмукле ране, као и све остале, треба да се прочисте.

153. - Посланица Мартинијану, Зосими, Марону, и Евстатију

Саветодавна у циљу промене начина живота.

Сретнувши неког од оних људи који су достојни похвале и сећања и који су украшени племенитошћу

и лепим манирима, обавестио ме је са сузама, да су неки људи, познати по својим врлинама, сакупљајући се међусобно говорили следеће за вас: Коју од неисказивих и срамотних страсти ће оклевати да учине тајно они који не црвене од срамоте када се јавно понашају непристојно? И које од тајних зала не би учинили они који се поносе због очигледних преступа? И како би могли после прекора да престану да чине зло када исмевају оне који их прекоревају? И како би могли да поштују Божије законе они који их сматрају митовима? И како би се бојали будућег суда они који својим делима проповедају да он ни не постоји? И како би поверовали у Христа они који својим делима проповедају Епикура?

Наравно, ја када сам ово чуо душа ме је много заболела, међутим ви, ако мислите да будете исправни да се постарате да уклоните ову комедију. И уклонићете је, ако препознате ваш грех, и њега ћете препознати, ако поверујете да су Света Писма истинита, и поверовaћете у то, ако у њима непрестано уживате, и уживаћете у Светом Писму ако задобијете његов ум, и задобићете га, ако постанете ученици оних који су мудри по Богу, и сешћете поред њих ако избегнете зло, и избећи ћете га, ако се будете бојали казни које му следе, и бојаћете их се, ако верујете да постоји Бог, и поверовaћете, ако се повратите од тако великог лудила, и повратићете се ако будете ревновали слично онима који су се освестили, и ревноваћете им ако се предате врлини, и предаћете јој се ако са жудњом будете волели Царство Божије, и волећете га са жудњом ако будете сматрали пролазним све оно што је видљиво, и ово ћете сматрати када спознате њихову ништавност, и спознаћете је ако схватите да су све видљиве ствари пропадљиве, и то ћете схватити, ако их будете гледали са очима које су неподложне утицају, и тако ћете их гледати, ако обратите пажњу на небеске

ствари, и обратићете пажњу на њих ако учините проницљивијим око ваше душе, и учинићете то ако навикнете да гледате непрекидно у Бога.

154. – Посланица схоластику Офелију

О јасноћи и достојанствености говора.

Када се јасноћа споји са достојанственошћу, чини разумљивим слушаоцу оно што се говори.

155. – Посланица презвитеру Теогносту

Похвална.

Достојан вечног сећања и сваке похвале, чтец Тимотеј живео је тако исправно, да нико не може да каже, да су му се дивили, али да га нису волели. Јер са тиме да је волео врлину и да је избегавао вулгарне ствари, уживао је плодове подједнако од оба става према стварима, и наравно због речи свог беспрекорног мишљења својим вршњацима је изгледао старији, а старијима као њихов вршњак, тако је могао прве да посаветује колико је то било у његовој моћи, а пред овим другима да се не повлачи док се не исправе.

156. – Посланица најсветлијем Исихију

Да ће светле зграде постати неми проповедници похлепе њихових градитеља.

Кажу да си саградио кућу сјајнију и вишу од чуда, али занемарио си своју душу, као да је душа неког

најбезочнијег и ништавног човека. Наиме, знај да не мислиш исправно. Зато што ће ова кућа и у каснијим годинама, чак и својим ћутањем, бити проповедник твоје похлепе, а твоја душа ће поднети страшне казне.

157. – Посланица Мартинијану, Зосими, Марону и Евстатију

О Суду, и да, ако су се остварила сва пророчанства и речи Спаситеља, који превазилазе сваку логику, и ово у вези суда, што је складу са логиком, ће се остварити.

Које пророчанство, најпријатељскији моји, или која реч Спаситеља се није остварила, да би сте занемарили Његову реч о Суду? Јер ако су се нека пророчанства показала неистинитима, да се не верује ни пророчанству о Суду. Међутим, пошто су се сва остварила, из ког разлога не прихватате да поверујете у пророчанство о Суду? Јер испуњена пророчанства гарантују остварење и ових што ће се тек догодити. Међутим, ако желите да вам укратко изнесем нека од Христових пророчанстава, јер можда није ни могуће ни лако навести сва, ни то нећу да избегнем да вам учиним. Рекао је да ће Јерусалим бити освојен од непријатеља, и би освојен. Рекао је да ће бити разорен славан преславни храм, и десило се. Рекао је да ће надвладати апостолска проповед, и надвладала је. Рекао је и да ће Он од деце бити поштованији него њихови очеви, и да ће бити омиљенији очевима од њихове деце и да ће га жене више волети од њихових мужева, и ово се заиста десило у стварности. Рекао је да ће се Јудејци расути, и расули су се свугде као неки бегунци и од-

бегли робови. Рекао је да ће против Цркве ратовати, али неће бити побеђена, и знаци победе су видљиви и светле и на копну и на мору. Рекао је да ће да учини чувеним оно што је учинила жена која је излила миро на Његове ноге, и овај догађај није промакао ничијој пажњи. Рекао је да ће Његова проповед да овлада целом земљом где светли Сунце, и овладала је. Зато што не постоји народ, нити крај света, који нису чули за проповед о Христу. Рекао је да ће да учини риболовце ловцима људи, и до сада рибарска мрежа лови. Предвидео је разапињање и своју смрт, и испунило се. Говорио је о свом васкрсењу и вазнесењу, и десило се. Али, ако покушам да наведем сва Христова пророчанства, и да желим да се зауставим, не бих могао.

Он који је рекао све ово и то се обистинило, говорећи о Свом славном другом доласку и о непристрасном суду, неће ли бити достојан поверења? И ко ће ово да издржи од оних који нису лишени ума и промишљености? Јер да се она пророчанства нису остварила, да ни ово не буде удостојено поверења. Међутим, ако су сва имала очекивани крај, из ког разлога се само у ово пророчанство не верује, да ни њега неће занемарити, јер није безначајно, већ је по мом суду, највеће? Јер ако је додао срећан крај у оно што нису веровали мудраци света, зашто му се не верује? Наравно, то да је Божанска природа сишла у наш свет, и учинила је толики домострој и толико невиђених до тада знамења, и излечила страсти страшћу, и усмртила смрт смрћу, све то такође није било вероватно, али се показало као истинито у свим тим догађајима. Јер да је био обичан човек, не би их победио све после Своје смрти, нити би протерао из света безброј мноштва богова, нити би ућуткао славна пророчишта, нити би рукоположио рибаре у учитеље васељене, нити би укротио дивља и

нечовечна племена. Говорећи унапред да ће бити суд, што тврди и највећи број најславнијих мудраца, праведно је и одговара логичном следу ствари, и доликује Божијој промисли, и даје одговор за ствари које се многима чине да овде постају ненормалне, не знам како може да му се не верује. Јер ако се остварило оно у шта се није веровало, којим триком ово у шта се верује се неће десити? Јер ако у стварима у којима је било разлике, није било речено да не треба да се верује, у оном у чему су се сви сложили, неопходно је да постане достојно вере. Јер ако се десило оно што превазилази разумно истраживање, много вероватније је да се деси оно што је у складу са логиком. Јер пошто су се десиле ствари које превазилазе разум, оствариће се и оно што је логично и што произилази из остварења претходних пророчанстава.

158. – Посланица истима

Из Јаковљеве посланице, која каже: „Језик је ватра, свет неправде".

Не само да се не слаже, најпријатељскији моји, него се тотално не слаже Свето Писмо са овим што ви схватате. Јер сте ви рекли да се језик креће и потреса подстакнут судбином, а света реч говори супротно, да језик испуњава пометњама време нашег живота. Зато што време личи на точак који се периодично враћа на свој почетак. И не постоји ни једна препрека да чујемо само Свето Писмо. Дакле, шта говори оно?" Језик живи међу нашим удовима, палећи сво тело, и прљајући точак живота нашега"[118]. Јер није рекао

[118] Јак 3, 6.

да точак прља језик, него: „Језик точак", наиме, време које има кружни облик. Осуђује злу намеру и зауставља дрскост, од којих наш живот огруби и пада у безброј аномалија. Зато је и додао: „И запаљујући се од пакла"[119]. Не би ово додао, да се језик креће без своје воље. Да је време назвао точак због округлог и кружног облика, јер се окреће око самога себе, то потврђује и псалмописац, који га је назвао венац, и рекао је Богу: „Благословићеш венац године благости Твоје"[120]. Зато се и овде због кружног облика, време назива точком. Ако не желите да будете исмејани, немојте да наводите стих који је у супростности са вашим мишљењима, као да се слаже, већ да зауздате језик са безброј узди.

159. – Посланица монаху Ориону

Да онај који се одриче ствари везаних за живот у свету, и предаје се борби Божије филозофије, Божјом помоћу постаће достојан хваљења и победничких венаца.

Мање-више, сазнао сам од твојих пријатеља, да се твој ум, пошто се одрекао и напустио ствари везане за живот у свету, предао борби Божије филозофије. И верујемо, да ћеш уз Божију помоћ достићи прослављања и победничке венце.

[119] Исто.

[120] Пс 65, 11.

160. – Посланица Нилу

Да треба, уживајући Божије милосрђе и опроштај грехова, и поштујући доброчинство учињено према нама, да се уздржавамо од зла, и да се посветимо врлини.

Много пута сам се чудио онима који дуготрпељивост Божију чине средством зла. Зато што не треба, пошто уживају у толикој доброти Божијој, да се увећава њихово зло, већ уживајући Његово милосрђе и опроштај грехова, и поштујући доброчинство учињено према њима, да се уздржавају од зла и да се посвећују врлини. Међутим, они чине са дрскошћу незамисливе ствари. Дакле, нека знају, да неће избећи казну, зато што Свето Писмо гласно говори: „Који ће дати свакоме по делима његовим"[121].

161. – Посланица презвитеру Афрасију

Да треба, пењући се на борилиште огољени од сваке бриге, да се предамо борбама душе.

Иако наша борба није против крви и тела[122], ипак од оних који се боре против крви и тела треба да научимо законе борби. Наиме, као што они, не само пошто су се прво свукли зато што свлачење чини почетак учествовања у борби, него су ошишали косу и намазали се уљем, да не буду ухваћени за косу, као и да уљем учине да склизну из руку противника, и онда крећу у борбу, тако и ми, наравно ако желимо да будемо овенчани, пошто свучемо старог човека заједно са

[121] Рим 2, 6.

[122] Еф 6, 12.

његовим делима, и одсечемо све спољашње ствари и потрошимо их на милостињу, огољени од сваке бриге и без хитона[123], да се попнемо на борилиште врлине, да се боримо на олимпијским играма душе. Међутим, ако не учинимо ништа од овога, и мислимо да се боримо и чак се и поносимо због овога, прво ћемо овде бити исмејани од мудрих, а затим ћемо тамо спознати са прецизношћу да смо преварили сами себе, када будемо, не само остали без победничких венаца већ и одведени на суд Божији.

162. – Посланица презвитеру Атанасију

Да треба да држимо наш језик чистим од оговарања.

Пошто си ми писао да се чудиш, да је страшно то да је свештено лице Зосим, који мисли да је презвитер, и који не мисли да је страшно то што га је онај незаконито рукоположио, рекао бих ти, да си ти због мржње коју имаш према злу и расположења наклоњеног ка добру, праведно огорчен што нико нема приговор на ово, међутим, ја сам сматрао да је добро да те саветујем и ово, да држиш свој језик чистим од оговарања. Јер иако је он, као што си написао, достојан безбројних смрти, јер не само да са чашћу која му се десила није постао бољи, него је чак искористио свештенство као оружје зла, и усуђује се са дрскошћу да чини најбезочније ствари, зато ће, ако се не покаје, бити најстрожије кажњен од непристрасног судије пошто је Бог праведан, али није исправно да ти прљаш своја уста, исмевајући његова безбожна дела.

[123] Без одеће.

163. – Посланица схоластику Јовану

О филозофији.

Ако те изазива на двобој твој супарник на суду, наравно најбоље је да не прихваташ. Међутим, ако је ово као што кажеш немогуће, наиме немаш намеру да се супротставиш ствари са потпуном склоношћу ка филозофији, удружи прекор са филозофском мишљу, говорећи му оно што би му рекао познати говорник: Бојим се, да се, говорећи оно што приличи теби, не спустим на ниво који не приличи мени. Тако ћеш и ти да покажеш склоност ка филозофији коју треба, а он ће бити кажњен.

164. – Посланица презвитеру Ираклиду

Да због наше лењости ђаво црпи средства своје моћи над нама

Рекао си да се много чудиш, како то ђаво поробљава већину људи и после његовог пораза од Бога, док мене то уопште не чуди, ако онај нечисти, стално бдијући и не пропуштајући ниједну прилику и тренутак, нас осваја када смо лењи и када спавамо. Зато што може заједно са собом да одведе у пропаст и све оне које је победио, међутим неће моћи да обнови своје прво царство које је разорено Божијом силом. Јер би супротно било достојно чуђења: ако ми не чинимо ништа од онога што доликује победницима да побеђујемо онога који покреће све против нас. А то да је већина људи у војној служби непријатеља против своје браће и због тога се очигледно дешава наш пораз, и иако је ово истинито, то ћу мимоићи, да не би изгледало веома мучно онима који то чине. Наиме, ако падамо због сопствене лењости, и бивамо саплетени, зато што, све оно што је требало

да буде на нашој страни се окреће против нас, и ако се саблажњавамо од чињенице да су наша браћа у војној служби непријатеља и наоружавају се против нас, из ког разлога се чудиш да смо побеђени? Међутим ако кажеш: Шта треба да чинимо? Одговорићу и рећи ћу ти: Пошто, иако је ђаво савладан од Бога, ипак је непромишљено дрзак, па треба да бдијемо, да се боримо, да ризикујемо, и да зовемо у помоћ Божије савезништво, и да чинимо све да би победили и самог војсковођу, и оне које су у његовој војној служби. Међутим, ако не желимо да чинимо ништа од овога, и издамо оно што је Христос постигао за нас, треба да тражимо узрок пораза у себи самима, а не у ђаволовој сили, коју је Христос угасио, али ју је наша лењост поново оживела.

165. - Посланица чтецу Евдемону

Да је људски живот сенка и сан и дим

Сенка и сан и дим, мој пријатељу, и шта друго од свега овога што брзо нестаје се оправдано не назива људским животом? Зато не треба да му се прилепљујемо, нити да сматрамо уживање у овом животу истинским уживањем. Зато што већи његов део проводимо у неразумности. И заиста, прво животно доба је испуњено многим безумљима, док животно доба које води ка старости чини да нам вене разум, а мали део је између ова два временска интервала, у коме је једино могуће да свесно уживамо. Или још боље, нити га оно истински не ужива, због безброј брига, и мука и жалости које тај осећај уживања уништавају. И ако је човек заиста уживао, ствар која је немогућа, није требао средишњи део живота да буде главни у односу на крајеве, него да два крајња буду доминатна над средњим. А када се и овај

средњи део узнемирава са безброј великих несрећа и бригама и опасностима и сплеткама и мукама и са свим осталим непријатним стварима, које ћу сад да изоставим, кажи ми где можеш да ми покажеш уживање?

166. – Посланица схоластику Амонију

Зашто је Христос, корачајући према крсту, прекорио жене које су плакале.

У опасности си, о, Како да те назовем, да те поздравим достојно, да не следујеш општем знању. Јер са тиме што си ми написао, питајући ме из ког разлога није прихватио жене које су патиле заједно са Њим, него их је још и прекорио, то је веома велики доказ, да код тебе не постоји опште знање ових ствари. Јер је увреда да сastрадавамо са оним, коме страдање није невољно. Зато што се с разлогом оплакују они који страдају против своје воље, а они који се подвизавају својом вољом, њих благосиљају. Јер не сама страдања него намере оних који страдају, које су искушане самим страдањем, привлаче на своју страну или једно или друго. Зато што и разбојници и мученици подносе исте ствари, али нити због истих разлога започиње њихово страдање, нити истом циљу теже.

167. – Посланица Теофилу

Да приповедања о врлини постају узрочници веома велике духовне користи, и да се стално сећамо оних који су се истакли у њој.

То да најбоља приповедања оснажују у нама урођене тежње, наиме оне које стреме врлини, то већ знаш.

Дакле, ако тако стоје ствари, да не говоримо и не чинимо ништа што није у сагласју са овим приповедањима.

168. – Посланица лекару Јераку

О сиромаштву.

Пошто ти је онај, који са подругивањем представља маси људи трагичан израз лица и осудио је њихову непристојност, изгледао као најбољи саветник, зато што је написао оно што са много скромности само по себи прекорева оне који то слушају, послушај шта каже: Да не сматраш да је сиромаштво срамотна ствар, пошто је мајка филозофије и сваке науке и уметности, него да сматраш срамотним оно сиромаштво које је последица срамотног дела.

169. – Посланица ђакону Исидору

Да на Христовом борилишту добија победнички венац онај који прима ударце, а не онај који их задаје.

Победа кроз злостављање је дело сатанских закона. Зато на олимпијским играма, које се одржавају у част Сатане, они који се такмиче тако задобијају победничке венце. Међутим, на Христовом борилишту закон који одређује како се добија победнички венац је супротан. Зато што је установљено да победнички венац добије онај који прима ударце, а не онај који их задаје, зато што чудо постаје веће не само са победом, него и са начином победе. Јер када оно што људи нормално сматрају узроком победе, то исто се покаже

узроком пораза, тада се оправдано верује да постоји Божија сила, тада је то небеско бориличште, тада је то анђеоски спектакл.

170. – Посланица презвитеру Евстатију

Да треба човек да бди због сјајних похвала које му се с правом упућују.

Пошто ти сви с правом упућују сјајну похвалу, требало би да бдиш, да би је потврдио са свим оним што ћеш чинити у будућности.

171. – Посланица Мартинијану, Зосими, Марону и Евстатију.

Саветодавна, и то да је веома корисно када неко прекорева оне који без икакве бојазни раде оно што није исправно да се чини.

Ако би постојао неко, о, како да вас назовем и да окарактеришем вашу безосећајност, ко би могао да гарантује за будућност и да је учини очигледном, да нико од вас неће више да се усуди да чини такве преступе, као ове које сте учинили, радо бих све прећутао и препустио бих прошлост забораву. Пошто не постоји ниједан гарант достојан поверења, сматрао сам да је неопходна моја поука у овим писмима. Јер ако вас моја поука затекне да и даље патите од исте болести, можда ће учинити оно што је њена сврха, међутим, ако сте се повратили од вашег лудила, онда се десило управо оно што сам желео. Наиме, и најбољим лекарима, који

проживљавају саме жалости због великих несрећа других зато што многи од њих користе лекарску вештину само за добитак, надају се да пацијент, после помоћи коју им пруже, неће поново да их посети, па се тако и ја надам да ником од вас неће требати моја поука. Међутим, ако се деси да је затребају, ствар за коју се надам да се неће десити, нећу вам поново писати други пут. Рећи ћу вам зашто сам мислио да је неопходно да вам пишем, зато што сам принуђен да вам кажем, оно што не желим да вам кажем јасно, да не знам како сте упали у лавиринт зла, и да сте прекршили не само Божије, већ и саме законе природе, као што кажу. Јер они који се сагрешују против закона природе, логично бесне и једни против других. Зато што се не спречава лако она жеља, која нема страх Божији да је заузда, већ као коњ, који се не потчињава узди, или да то кажем још уопштеније, као зараза се преноси сваком животном добу и полу, и уништава сваку вредност. Наравно, није добро ни потребно да сметамо скромним људима држећи им придике, а онима који без икакве бојазни чине, оно што није дозвољено, веома је корисно да их прекоревамо. Зато што би био велики кукавичлук када би неко хтео да искорени неко зло, да не покуша ни глас да изусти, као да би тишина могла сама по себи да исцели зло. Колико сам могао сам вам прикривено написао, са циљем да се дозовете памети и да престанете и са оним преступима који су, у складу са природом, и са гресима који прелазе границу природе, да не будете кажњени са огромним казнама. Зато што у сваком случају степену казне одговара величина грехова, показујући са причом, да ће страдања Содомљана бити дечје играчке у односу на њих[124].

124 Мт 10, 15; 11, 24.

172. – Посланица истим особама

О стиху: „Јер је чаша у руци Господњој пуна вина нераствореног, и пиће из ње сви грешници на земљи"[125].

Нерастворено вино је, као што мислим, Страшни суд, и биће помешано са водом сразмерно квалитету и количини и величини грехова. Јер то Псалмопојац има на уму када каже: „Јер је чаша у руци Господњој пуна вина нераствореног, и пиће из ње сви грешници на земљи"[126]. Да се овде под чашом мисли на казну, речено је и код Јеремије: „Узми чашу гнева, и напој из ње све народе, а прво Јерусалим."[127]. А онима који кажу да је Псалмопојац овим стихом прорекао чашу на Христовој Тајној вечери, њих оповргавају и Јудејци и Грци и сви они који чак и немају везе са овим, међутим, не мање их оповргава и сам Псалмопојац: „Јер је Бог судија, једнога понижава а другога узвишава"[128].

173. – Посланица презвитеру Теодосију

Зашто је Господ заплакао над Лазарем.

Заплакао је, о светли украсе побожности, Христос над Лазарем, и због тога да би нам, као и код других ствари, одредио законе и поставио границе понашања да се не би због туге неконтролисано жалостили. На-

125 Пс 75, 8.

126 Исто.

127 Јер 25, 15. Овде се грчки превод разликује од српског. Српски превод: „Узми из руке Моје чашу вина, овог гнева, и напој из ње све народе ка којима те пошаљем".

128 Пс 75, 7.

име, они који су Га видели су рекли: „Гледај, како га љубљаше”[129]. Међутим, пошто си рекао, да не приличи Њему који је унапред знао да ће да васкрсне, да заплаче зато што сви плачемо за мртвима, јер не очекујемо да ће они одмах васкрснути, припази да ли ће твоја реч моћи да досегне до истине. Лазар је био пријатељ Спаситеља. Дакле, бивајући Његов пријатељ, у сваком случају је био праведан, зато јер га Христос не би волео по чистој праведности да Лазар није био праведан. Зато што Христос не зна да воли пристрасно, већ са праведним судом. Дакле, пошто је Лазар био праведан, и изашао је као славан из борилишта у овом животу, и у сваком случају се налазио у одмору и у почастима. Дакле, онога кога је требао, због Своје славе, да васкрсне, оплакао га је, као да је на неки начин рекао: Оног, који је ушао у луку мира, опет позивам да се врати у олује, и оног који је већ добио победнички венац, поново уводим у борбе.

174. - Посланица истом

О врлини. Да је хвале не само њени љубитељи, него и непријатељи.

Постоје многи разговори о врлини при скоро сваком сусрету, међутим, мало се о њој прича у многим разговорима, док се у малом броју разговора много прича о врлини. Такође сви је хвале, не само њени љубитељи, него и њени непријатељи. Тако је велика њена лепота. А злобу оговарају не само њени противници већ и њени љубитељи. Толико је много одвратна. Међутим, упркос томе, наоружана тренутним ужи-

[129] Јн 11, 36.

тком, веома је поштована од многих, иако има облик звери, упркос врлини која сија божанском лепотом. Треба дакле да знамо, да иако тренутни ужитак изгледа да има већу силу од онога што ће касније да му следи, ипак се завршава са погубним крајем. Наиме, боље је да идемо од мука ка одмору, него из уживања у казну.

175. – Посланица презвитеру Мартинијану

О ономе што је написано: „Мудри као змије, а безазлени као голубови"

Мудрост је, спојена са простодушношћу, заиста божанска ствар, то јест, најсавршенија врлина. Међутим, ако се једна одвоји од друге, мудрост се преображава у лукавство, а простодушност завршава у глупости. Зато што првој приличи да чини зла дела, а другој да буде обманута. Зато је Божија реч ово приказала у једној слици. Јер код бесловесних животиња не постоји мудрост заједно са простодушношћу, једне теже лукавству, а друге простодушности. Међутим, Христос је рекао: „Будите мудри као змије, и безазлени као голубови."[130]. Не да опонашамо отровну и ујед ачку особину змије, јер су Јудејци били описани као змије и породи аспидини, такође ни подмуклост ни превару јер поређење не важи за целину, већ само за један део, зато што тада не би био пример, већ истоветност, него да свучемо старог човека, наиме зло, као змијску кошуљицу, и веру да очувамо, као што змија чува главу, а да се за тело бринемо мало, и све друго да оставимо, и да са овим сјединимо простодушност го-

[130] Мт 10, 16.

луба, али не да опонашамо његову глупост зато што се Јефрем карактерише као голуб без памети који нема срца, него простодушност и неспособност за лукавство.

Међутим, ако желиш, тема ће се наставити и са другим примером. Лавом је назван не само Христос, него и праведник и ђаво, али не за исту ствар. Јер, као што сам већ рекао, пример се не користи према свим његовим особинама, већ само у оном његовом делу, који је користан за оно што је речено, док се остало одбацује у поређењу. Христос се назива лавом јер је Цар и непобедив. Зато каже: „Спусти се и леже као лав"[131], а праведник због неустрашивости и одсуства страха, зато каже: „Праведник живи без страха као лав, имајући самопоуздање"[132], док је ђаво зверски и крволочан: „Хода као лав, тражећи неког да прождере"[133]. Дакле, ако је Свето Писмо од једне животиње приказало различите слике, и нисмо побркали ово што видимо, већ сваку слику спајамо са одговарајућим јој субјектом, зашто се чудиш што је Павле узео слику глине, не да би укинуо људску самовласност, коју свуда проповеда, него да покаже не само велико поверење и послушност према Богу, коју би праведник требао да поседује, него и да исцели разјареност оних који се усуђују да посумњају у чисто знање које превазилази сваку реч и ум?

---

[131] Пост 49, 9.

[132] Пр 28, 1. Овде се грчки превод разликује од српског, зато је слободно преведено. Српски превод гласи: „ ...а праведници су као лавићи без страха"

[133] 1 Пт 5, 8. Овде се грчки превод разликује од српског, зато је слободно преведено. Српски превод гласи: „Као лав ричући ходи и тражи кога да прождере."

176. – Посланица ђакону Исидору

О музици, која исцељује душевне страсти.

Ако је Бог прихватио жртве и крв, због тадашње детињастости људи, зашто се чудиш што се користи музика помоћу гитаре и лире, која, као што кажу неки, исцељује душевне страсти, олакшава тугу, смирује бес, олакшава жалост са сузама? Јер су многи, као што кажу, који су се уздржали и нису заплакали, пали у различите страсти.

177. – Посланица презвитеру Теодоту

Шта значи реч утвара[134] у књизи Данила.

Пошто си питао, шта значи: „Кроз поређење појам реч утвара, и реч светих питање"[135], зато што је ово пропуштено да буде протумачено од стране Данила, знај да пошто је варварин[136], због превелике власти и мислећи да има непобедиву царевину, пао у гордост, сматрајући да види себе изнад људских ствари[137], и да ће на крају постати Бог, а требало је да буде убијен зато што је ово предсказало сечење дрвета које се појавило, не само из страха од свега онога што је видео, него и од постројавања људи, а желећи да учини самога себе целомудренијим, описује виђење као Царски суд, где

[134] Дан 4, 10. и 20. Овде се грчки превод разликује од српског. У грчком преводу цар је видео оног који је будан (утвару) и свете анђеле.

[135] Дан 4, 14.

[136] Наиме, цар Вавилонски Навуходоносор. (Дан 4, 1)

[137] Дан 11, 17.

Цар приповеда, а војсковођа тумачи, наиме објављује одлуку зато што реч „поређење" значи „тумачење", и војници спроводе одлуку. Јер је „утваром" назвао оног који је донео вест о пресуди, наиме, архангела зато што „утвара" значи „онај који бди", а „светима" је назвао анђеле којима је наређено да исеку дрво[138]. Јер пошто нису могли да спрече извршење одлуке, зато што је наређење дато у журби и гласно, и назирала се нека нада спасења, јер је остало корење, питају, то јест захтевају да сазнају у које време је то одређено. И он им не говори само то, него их подучава и правом разлогу. Зато каже: „Да знају сви који су живи, да је Вишњи Господ Небеског Царства".

178. – Посланица Епископу Ермогену

О поучавању присталица Зосиме,
Паладија и Марона.

Наравно, знам да то не чиниш ради хвалисања своје речитости, нити тежиш говорничкој слави, него си кренуо да посаветујеш оне око Зосиме, Паладија и Марона, из љубави и брижности. Међутим, ако их сви исмевају, а они мисле да их једино ти исмеваш, и понашају се охоло према теби, немој да се бојиш, зато што имаш Бога за савезника, који те штити док се против њих бориш.

[138] Дан 11, 20.

179. – Посланица схоластику Стратигију

Да не треба да осуђујемо све оне који се налазе у великим несрећама, него треба да верујемо да се оне некима дешавају да би задобили победнички венац.

Искреност праведника о својој праведности и врлинском животу, није произашла из гордости, чудесни мој, већ из неопходности. Зато што их је неопходност приморала да прибегну искрености, да не би неко помислио да заслужено страдају. Дакле, нико од њих, налазећи се у удобности, није изустио ни реч о својој праведности, него је један назвао самог себе прашином, други пепелом, а трећи црвом. Међутим, када је био препуштен несавладивим искушењима, био је приморан да изнесе на видело праведност свог живота, да не помисли неко да страда због злих дела. Јер плашећи се због злобе многих безумника, да би стекли лош глас, или још горе да би били исмејани, због ствари које су пропатили, били су приморани, као што сам рекао, да прибегну речима о својој праведности. Зато што они који немају ни памет ни пристојност, због тешких несрећа које се праведницима дешавају у овом животу, уобичавају да оговарају и сам живот, ствар коју су говорили пријатељи храбром Јову: „Ниси довољно кажњен за оно што си учинио"[139]. Али и за Светог Павла су мислили варвари, видевши обешену змију око његове руке, да је неки убица и зликовац. Зато су и рекли: „Јамачно је овај човек крвник, ког избављеног од мора суд Божији не остави да живи"[140]. И онај брбљивац Симеј је назвао Псалмопојца човекоу-

[139] Јов 15, 1. Слободан превод, зато што број стиха у оригиналу на грчком не одговара броју стиха у српском Старом Завету.

[140] Дап 28, 4.

бицом, који је прогоњен од рођеног сина, извлачећи из његове велике несреће овај погрешан закључак о њему[141].

Наиме, немој ни ти да осуђујеш све оне који се налазе у тешким несрећама, него треба да верујеш да их неки од њих подносе да би задобили победнички венац. Међутим, ако се чудиш и двоумиш, понудићу ти ову одлуку са неба. Шта каже Онај који је поверио власт над свим стварима Својим ученицима? „У свету ћете имати невољу"[142]. Али је и код Јова речено: „Мислиш да сам ти ово учинио из неког другог разлога, а не да се покаже да си праведан?"[143]. Зато што заиста: „Кога љуби Господ оног и кажњава; а бије сваког сина ког прима"[144]. И то уопште није чудно. Јер се цареви поверљиви пријатељи шаљу у најопасније мисије у рату, и бивају рањени, и шаљу се у стране земље. Иначе због овога имају слободу говора пред царем, и наравно да разговарају као равноправни са оним који се налази изнад њих. Зато што имају на својим телима ране као залог пријатељства.

Међутим, ако питаш: Шта се дешава са онима који се саблажњавају због овога? Рећи ћу ти, да ово настаје због њихове глупости, а не због саме природе ствари. Јер се плата за муке не даје овде, већ оно што се дешава овде су борбе, а у будућем животу се дају награде. Дакле, нека не траже удобност за време борби, нити да не распознају када је време борби а када награда. Али ћеш можда да кажеш: Веома сам немоћан. Дакле, и за тебе се побринуо Бог и још у овом жи-

[141] 2 Сам 16, 7.

[142] Јн 16, 33.

[143] Јов 40, 8. Слободан превод.

[144] Јевр 12, 6.

воту је казнио многе злочинце, и наградио је неке од праведника. Дакле, ако те саблажњавају праведници који проживљавају несрећу, нека те охрабре они који се налазе у удобности и части. И ако те саблажњавају зликовци који добро пролазе у овом животу, нека те задрже усправног у борби они који се налазе у паклу и кажњени су.

180. – Посланица Паладију

Да треба да имамо живот усаглашен са разумом, и да наше понашање иде у корак са нашим учењем.

Да никада, када је требало да говоримо о Божанској вѐри, нисмо били побеђени, нити смо дали утисак да се бестидно понашамо, већ смо свугде доминирали и предњачили у речи, то је сваком очигледно. Међутим, то да сви не обраћају пажњу на то што говоримо, него на оно што чинимо, и на основу овога доносе своје закључке о нама, иако можда не јавно, већ у мислима са великим убеђењем, и ово треба да знамо. Дакле, треба да имамо живот усаглашен са речју, и да наше понашање иде у корак са нашим учењем, да се не деси, да побеђујемо речима, а да бивамо побеђени делима.

181. – Посланица презвитеру Дидиму

Пријатељска.

Изгледа да си заборавио моје заповести, међутим, ја нисам заборавио своје расположење према теби.

Међутим, заборавићу те ако недвосмислено сазнам да се односиш према пријатељима као да си пијан са предумишљајем и са намером, а не јер си преварен и због несретних околности.

182. - Посланица истом

Слично.

Ако је истина ово што су те тужили нама, мислим да ти није преостала праведна одбрана. Можда ћеш је тражити, али је нећеш наћи. Међутим, ако је лаж, обавести ме да доведем оне који су те тужили у ситуацију да морају да се бране за лажну оптужбу, и наравно ако се одбране прихватићу их, међутим, ако то не учине, удаљићу их од себе.

183. - Посланица презвитеру Атанасију

Да не треба само да говоримо
оно што треба да чинимо,
него да то треба и да чинимо.

Наравно, то да филозофирамо речима је лако, а да то чинимо делима је тешко. Зато што прво не дотиче оне који нас слушају, а друго их држи чврсто. Зато што прво изазива смех, а друго зауставља лењост. Наравно, једно се завршава са прекорима, а друго са похвалама. Природно је да једно узнемирава, а да ово друго теши оне који слушају. Дакле, не треба само да говоримо оно што треба да чинимо, него то треба и да чинимо, ако не желимо да будемо осуђени и подносимо казне.

184. - Посланица Епископу Теону

Да је врлина и без награде по себи плата и венац и украс, имајући награду у себи.

Врлина поседује не само награду, већ и победнички венац и вечну славу. Међутим, теби није исправно да се интересујеш да ли за сваку њену врсту постоји награда. Јер ће награда бити већа оном који не ради за плату. Зато што, да си био истински пријатељ врлине, знао би да је врлина и без награде, сама по себи плата и венац и украс, имајући награду у себи. Али пошто као прави најамник говориш подробно о плати, изазиваш сумњу код оних који те слушају, да, ако претпоставимо да не постоји награда, ти се не би ни вежбао у врлини. Међутим, шта год од овога мислио да је исправно, да се вежбаш у врлини, која и у овом животу чини просветљене њене љубитеље, а у будућем животу их показује још просветљенијима.

185. - Посланица презвитеру Зосими

Саветодавна.

Више одајеш утисак да се играш него да се озбиљно трудиш. Наиме, да би знао шта је исправно ја ћу ти рећи истину и нећу је сакрити, пошто сваки пут питаш: Шта дакле, треба да чиним? Ја ћу ти рећи. Шта наиме, треба да ти кажем? Дакле, ако не одбациш лењост и уживање, и не останеш далеко од општих ствари и не престанеш да сабираш незаконито новац, и не прекинеш да продубљујеш велике несреће других и да не присвајаш незаконито оно што треба да се да сиромашнима, онда немам шта да ти кажем. Наиме, ако питаш јер заиста

желиш да сазнаш, не чини ово што чиниш сада и тада ћеш лако и брзо моћи да одбациш зло.

186. – Посланица ђакону Исидору

О непојмљивости Божијој.

Божанство, иако је најочигледније и много светлије од Сунца, немогуће је видети га, јер није могуће да стане у људске очи, међутим, није немогуће да га умно схватимо зато што емитује зраке Својом промишљу углавном у чист ум, али је веома тешко да га разумемо зато што је веће и више од било чега што можемо да замислимо, међутим, лако је да буде благонаклоно према нама зато што прихвата и воли врлину. Дакле, ако желимо да сместимо оно што је свима несместиво онда и да будемо удостојени јединог блага које превазилази сваку вредност, украсимо се са целомудреношћу и праведношћу и разумношћу и храброшћу и са свим осталим врлинама. Зато што је Богом одређено да божанству не постоји блискије и прикладније место од чисте душе, зато је и рекао: „Боравићу и ходићу међу њима”[145].

187. – Посланица ђакону Паладију

Да се уз Божију помоћ исцељују ране.

Иако је рана страшна и прети смрћу бесмртнику, ипак ако призовеш помоћ Божију, која потчиња-

[145] 2 Кор 6, 16; Лев 26, 12. Овде се грчки превод разликује од српског. Српски превод: „И ходићу међу вама и бићу вам Бог”.

ва страсти и свако друго зло, неће остати ни траг од ране.

188. – Посланица ђакону Исидору

О разлици између Божијих и људских закона.

И од овог што ће бити речено, о храму пристојности, моћи ћеш да научиш тачну разлику између Божијих и људских закона. Јер свештени закони, који су установили потребне и пристојне ствари, одређују да учитељи уводе децу у врлину од почетка и од најранијег узраста, спречавајући зло да продре у њихове душе. Јер је ово најбољи начин учења, да не дозволе на почетку да преовлада зло, а касније да осмишљавају начине како да се оно искорени, него да од самог почетка учине све и да се постарају, да људска природа буде неприступачна злу. Са друге стране, нехришћански законодавци се старају за обликовање људске природе тек онда када постане изопачена. Јер не треба да их плашимо са казнама тек када постану одрасли људи, већ док су још деца да их руководимо и да их преваспитавамо, и тада можда неће имати потребу за претњама. Међутим, сада се дешава исто као када неки човек некоме који треба да буде убијен од разбојника не само што му не би помогао, већ и не би му рекао како да се избави од њих, међутим, када онај први од батина постане полумртав онда га кажњава, или као када неки лекар неком ко је здрав не би дао средство за превентиву болести, нити када започне болест не би то обзнанио болеснику, нити чини оно са чиме ће га ослободити од болести, и када се човек разболи и болест постане неизлечива да му даје

безброј рецепата. Наиме, ако се многи боје више од њих него од оних првих, то уопште није чудно. Зато што их други плаше са тиме да ће одмах бити кажњени чиме плаше духовно тромије, док други људи, са претњама да ће у овом животу бити мало кажњени и да ће у будућем животу бити кажњени у потпуности, то ниподаштавају. Зато што је будућност лако видљива и разумљива само неколицини, који имају веома проницљив ум и гледају прецизно природу ствари, а већина, иако речима то исповеда, својим делима то негира. Зато што са овим што чине, проповедају оно што разумеју. Наравно, они се веома много брину само о телу а занемарују душу, али када их гледају људи стиде се да чине преступе. Супротно томе, од Бога, који не само да види, већ и обухвата све, не само да не црвене од срамоте када греше, него и греше без страха. Није само ово оно што показује гнев многих, него и оно што ће се рећи. Зато што многи који се куну у Бога, преступају њихову заклетву, а у живот своје деце се уопште ни не усуђују да се закуну. И онда каква одговарајућа казна може да се смисли за њих у овом животу? Не постоји ниједна. Зато се оправдано прети казном у оном животу, која им виси над главом.

189. – Посланица Амонију

О стиху: „Сунце да не зађе у гневу вашем"[146].

Пошто, када гнев покида узде помоћу којих разум управља људском душом, много пута води ум човека ван граница природе, Павле, осмишљавајући начин

[146] Еф 4, 26.

терапије за овај тако велики прекршај, која би била не само најбоља него и најефикаснија, каже: „Сунце да не зађе у гневу вашем."[147], то јест, пре него што Сунце стигне на запад, познајте своју природу, угасите гнев, смирите вашу гордост, прихватите сродност која влада и над зверовима, да не би пала ноћ и учинила вашу страст неизлечивом. Зато што тада ђаво, проналазећи одговарајућу прилику, потпаљује више од онога што се десило, подстрекује на одбрану и раздражује на непријатељство, подстиче осуђивања, изазива злопамћење и са свим овим рађа безброј зала. Зато је божанствени Павле, пресецајући ово, наредио да веома брзо настане помирење, додајући: „Нити дајте места ђаволу"[148], који мале страсти неприметно чини великим, и оне које су лако излечиве, чини тешко излечивима, или чак и неизлечивим.

190. - Посланица војнику Исаији

Да не треба дуготрпељивост Божија да вас подстакне да пређете границу онога што је исправно.

Немој да те благостање, мој пријатељу, које ти је дато због дуготрпељивости Божије, учини да изађеш ван онога што је исправно, нити да учини да прекорачиш границу природе, већ штавише да те води у њихов најдубљи смисао и да те ограничи у оквире природе, да се не деси, да грешећи ван сваке границе, будеш и кажњен казном која превазилази све границе.

---

[147] Исто.

[148] Еф 4, 27.

191. - Посланица истом

Да не треба да будемо поносни.

Немој да се узвисујеш, нити да умишљаш натприродне ствари, да не би постао жртва претерано велике трагедије, губећи и оне просечне ствари.

192. - Посланица Епископу Лампетију

О ономе што је речено:
„Велика је тајна побожности"[149].

„Заиста је велика тајна побожности", као што је написао и тајноводилац Павле, не зато што је свима непозната, него никоме није могуће да је разуме. Зато што се налази ван и изнад сваке речи и ума. Јер ако је дете плод брака, како је Дјева показала плод брака? Како се сјединило трулежно са нетрулежним? Како се у описивом разуме неописиво, а да се не унизи Божија и неукаљана природа, док оно што је смртно због неког неизрецивог и необјашњивог разлога, задобија част која следује Богу? Како је Спаситељ Онај који је страдао, и како је Умрли васкрсавао, како је Онај који је извређан почаствовао људску природу са највећом почашћу, и како је Онај који је разапет уништио проклетство крсне смрти, или још боље разапео је грех и смрт?

[149] 1 Тим 3, 16.

193. – Посланица Теодору

Да је за врлинске људе неприхватљиво чак и подозрење за нешто срамотно.

То да се сматрају сумњиви за ствари које им не доликују, за оне који су достигли највиши степен врлине, представља веома велику и тешку несрећу, то да буду осуђени чини велику недаћу скромнима, а то да буду ухваћени, чини велику несрећу чак и безосећајнима.

194. – Посланица Александру

О незахвалности.

Они који осуђују све људе за ствари за које им дугују захвалност, превазилазе све границе незахвалности. Зато што су дужни, ако не могу делима, да их бар награде речима захвалности, а не да им још и приписују оптужбе.

195. – Посланица истом

Да не треба цео Стари Завет да примењујемо на Христа.

Они који покушавају да примене цео Стари Завет на Христа нису без осуде. Пошто и многобошцима и јеретицима, који не прихватају Стари Завет, дају аргументе за борбу против нас. Зато што на силу тумаче као христолошке оне стихове који се не односе на Њега, чиме доводе у сумњу и оно што се односи на Њега. Јер истим оним аргументима којим их они оповргавају као фалсификаторе, мисле да побеђују и у тумачењу оних делова

Старог Завета који јасно говоре о Христу. Међутим, ја кажем да је било неопходно да се десе обе ствари, и то да у Старом Завету није речено све за Њега, и то да није потпуно прећутано све у вези Христа. Зато што је било корисно да се не говори све што се односи на Христа људима који су сумњали у Бога и Оца и рекли: „Начини нам богове"[150], али такође и да не буде све о Христу прећутано, због прекора неверујућим Јудејцима, као и због чврсте наде оних који су требали да поверују.

196. – Посланица истом

Зашто се споразум, наиме обећање Божије, назива заветом од стране Светог Писма

Споразум, то јест обећање Божије, Свето Писмо назива тестаментом, јер је чврст и неповредив. Зато што се споразуми пуно пута поништавају, а законски тестаменти ни на који начин.

197. – Посланица Исаији

О лењости.

Пошто желимо све оно што нам је пријатно, и то сматрамо истинитим, а од тешких ствари лако потискујемо сећање, са тиме да не желимо да се десе одбацујући већину њих, зато, надајући се да ћемо да уживамо у оним стварима које сматрамо добрим, мислимо да избегавамо тешке ствари, и то нарочито када нам благостање даје утеху када нам прете несреће. Зато што

[150] Изл 32, 1.

нас лењост, ојачана удобношћу, чини да заборавимо на неки начин и саму природу, и да прекорачимо њене границе. Међутим, ако неко може да угаси ватру лењости, одмах ће да види да клијају исправне помисли, које потврђују и праведност и суд.

198. – Посланица Епископу Аполонију

О стиху: „Царство Небеско је као зрно горушичино."[151]

Најбожанственији, мудри мој, Логос Оца и Своју божанску проповед назива Царством, јер рађа Царство Небеско. Зато каже: „Царство Небеско је као зрно горушичино, које је истина најмање од свих семена, али кад узрасте, веће је од свега поврћа"[152]. Ово што каже значи следеће: да ће од малог, зато што су речи једноставне, порасти толико велико, да ће да засени целу грчку философију, што се наравно и десило. Зато што је многобожачка превара, говорећи језиком Атињана и изражавајући се силогизмима, устукнула пред невештим речима проповедане истине.

199. – Посланица Епископу Ермогену

Да дуготрпељивост Божија потиче од Његове доброте.

Наравно да се праведно љутиш, храму мржње према злу, пошто је он на еуфемистички начин, као што

[151] Мт 13, 31.

[152] Мт 13, 31-32.

и сам кажеш, као оличење безбожништва себе назвао Евсевије (Побожни) зато што ово име није имао од почетка, сматрајући свештенство као нешто лоше и презрено, усуђује се да га додели онима који чине исто што и он, док прогања све оне који су достојни сваке почасти, а оне који нису достојни ни лаичког реда, њих подиже на узвишени олтар, који скрнави, колико је то до њега, и то двоструко, тиме што спречава достојне да му приступе, док истовремено прихвата недостојне. Али знај да Свевидеће око неће ово трпети до краја, које сада, наравно, због Своје доброте показује дуготрпељивост, међутим, касније ће да му одреди најстрожије казне.

200. – Посланица истом

Да је од земаљских управника значајнији онај који је почаствован свештенством од онога који носи порфиру[153]

Најбитнији управник земаљских ствари је онај који је почаствован свештенством, а не онај који носи порфиру. Зато што први влада душама, а други телима. Међутим, ако занемари своје достојанство, или још боље службу, и не показује никакву бригу за душе, већ се брине о зидовима и стубовима, и предаје се уживању и присвајању новца, омаловажава самог себе а не свештенство. Али већина безумника, док треба да хвале свештенство а њега да осуде, они напротив сву кривицу сваљују на само свештенство.

[153] Посебна одежда Византијских царева обојена у пурпурну боју.

201. – Посланица схоластику Офелију

О избору апостола.

Нити филологе, нити реторичаре, нити искусне у дијалектици, нити оне који се узносе због свог говорничког умећа не треба да их називамо мудрима, већ оне који се истичу у практичној филозофији. Наравно, ако их украшава логика треба да их зовемо мудријима, а ако их још украшава и Боговиђење, то јест побожност, која се углавном дефинише као једина мудрост, треба да их називамо најмудријима. У првом случају зато што је као темељ и грађевина, у другом је као украс грађевине, а у трећем као купола. Дакле, као што када не постоји темељ нема места ни за грађевину ни за украсе ни за куполе, тако када и не постоји врлина, нема места ни логици, нити Боговиђењу.

202. – Посланица Евлогију

Да не треба да се сматра пожељним добити опроштај, него да се зрачи врлином.

Немој да сматраш пожељним то да добијеш опроштај, већ да си праведан и да зрачиш врлином. Зато што се ово прво прилагођава најгорима, а друго најкроткијима. Наравно, прво настаје из сажаљења, а друго се рађа ради награде. Зато што се у првом случају чини милосрђе због човекове малодушности, а у другом човек задобија победничке венце због своје великодушности.

203. - Посланица војнику Исаији

Да је душа бесмртна.

Нити имаш, нити ћеш да имаш опроштај у будућности, ако будеш истрајавао у истом начину живота. Међутим, ако промениш понашање и престанеш са лудилом и својом разјареношћу, уживаћеш у опроштају. Зато што ће доброта Божија да надвлада строг суд. Међутим, ако не верујеш да постоји Божији суд, послушај Платона који каже: „Јер ако је смрт ослобађање од свега, добитак је за зле људе да умру, да се истовремено ослободе и од тела и од зала која су повезана са душом. А пошто сада, изгледа да је бесмртна, није могуће да постоји за њу ниједно друго избављење од зла и спасење, изузев да постане најврлинскија и најмудрија".

204. - Посланица Дионисију

Да се корист побеђује насладом.

У опасности си да не знаш оно што знају чак и најмлађи узрастом. Зато што си рекао да се чудиш, како они који говоре оно што прија туђим ушима, вероватно лакше привлаче оне који их слушају од оних који им саветују корисне ствари, не знајући, да се због тога што први повлађују њиховим жељама, док им се други супротстављају, дешава се да се управо овим другима диве, док оне снисходљиве мрзе. Зато што оно што је корисно је побеђено од уживања.

205. – Посланица презвитеру Зосими

Да треба и свештеник и човек са угледом увек да показују пристојан целомудрен и одмерен начин свог живота.

Не само свештеник, него и човек са угледом – зато што тако велика треба да буде удаљеност између свештеника и човека са угледом као што је између неба и земље – није дозвољено да чини ништа изопачено нити детињасто, већ свугде да покаже целомудрен и одмерен начин живота. Ти међутим, као што говоре, ни када си био млад ниси ублажавао своју неуздрживу жудњу за телесним уживањима, иако си био сиромашан, нити си то учинио сада када си остарио, и поред свог узраста. Дакле, ако је ово тако, удаљи се од светог жртвеника.

206. – Посланица Епископу Лампетију

О онима који настоје да хвале истину, али је не показују величином својих подвига.

Они који теже користи, а дужни су да ћуте, не показују величину својих подвига као разлог ћутања, већ настоје да хвале истину, о којој и највештији говорници оклевају да говоре. Зато што, похваљујући добре ствари, иако не онолико колико заслужују, али у сваком случају на задовољавајући начин, остављају људима после њих доказ своје намере која нагиње ка оним стварима које су достојне приповедања.

207. – Посланица Павлу

Да је најправеднији судија странака које се суде Онај на кога се не утиче веома високим положајима, већ дели правду најслабијима, засновану на праведним законима.

Најправеднији судија странака које се суде, као што макар ја сматрам, је Онај на кога се не утиче веома високим положајима, већ дели правду најслабијима сагласно са праведним законима и делећи по части оно што свако заслужује, спроводи по проценама ствари једнакост свих пред законом, користећи свугде праведну меру.

208. – Посланица Епископу Ермогену

О заповести анђелима истребитељима: „И да почнете од светих Мојих”[154].

Наравно, ако би они који су овенчани светом службом свештенства имали да нам прочитају заповест која каже, да они не требају да се труде и упражњавају врлине, већ само речима да проповедају, у том случају нека верују као што верују. Јер ако свугде Божије заповести говоре о онима који их само речју проповедају, зашто, занемарујући све оно што се Божијим законима јасно одређује у вези свештенства, се хвале само свештеничком влашћу, као да се ради о некој тиранској власти? Зато што Божији закони заповедају, да они који су у свештеничком чину живе више од других трудом и подвизима, да би им потчињени, којима

[154] Јез 9, 6. Овде се не слаже грчки превод са српским, зато је слободно преведено.

могу да заповедају, гледајући њих да се труде, од срамоте буду подстакнути на подвиге. Зато што их обично бодри ка њима, не толико реч, већ начин живота оних који проповедају. Међутим они, као да им је Бог поверио само да причају, занемарују чињење подвига. Критикујући их божанствени Павле каже: „Ти који проповедаш да се не краде, крадеш?"[155]. И Божанска заповест Језекиљу, управо она коју си тражио да сазнаш, наредила је анђелима који су требали да изврше казну над Јерусалимом: „Да почнете од Мојих светих", што је и врховни апостол рекао на свој начин: „Јер је време да почне суд од куће Божије"[156]. И ако почну прво од нас, какав ће бити крај оних који се не покоравају Јеванђељу Божијем? Зато што је праведно да они који се истичу чашћу и достојанством, ако греше, да се истакну и већим казнама.

209. – Посланица истом

Свештеницима.

Када се један изопачен и човек недостојан свештенства силом домогне власти, тада се поредак власти преображава у неред. Зато што је природно да се потчињени поистовећује са оним који влада над њим[157], ствар која, као што си написао, важи у у случају Евсевија. Јер је подређеним свештеницима и својим потчињенима распалио толику жудњу за злом, да сви они који долазе са стране, гледајући толика непочинства, имају разлог за непрекидан плач.

[155] Рим 2, 21.

[156] 1 Пт 4, 17.

[157] Св. Јован Златоуст, О Свештенству, Трећа беседа.

210. – Посланица истом

Охрабрујућа за престанак похвала према њему.

Ти си незасит, као што изгледа, да волиш оне на којима бљешти раздраганост врлине. Наиме незасито, као што сам сазнао, појеш ону песму Псалмопојца: „А мени су веома драги пријатељи Твоји, Боже!"[158]. Тако је велика твоја жудња према њима, да чак и оне у којима не постоји ни најмањи траг врлине – јер нисмо као они, већ можда само тако изгледамо – овенчаваш са многим и различитим похвалама. А теби ће се, иако ми у стварности нисмо такви, узвратити плата, а ми, ако ни после силних похвала не постанемо бољи, поднећемо већу казну. Дакле, да не би то поднео, престани да нас хвалиш претерано.

211. – Посланица Епископу Лампетију

Да не треба свете ствари да се дају недостојнима, него онима који воде анђеоски живот.

Наравно, да се чуваш, најбољи мој, од непосвећених и људи који су недостојни речи Божије, који много пута исмевају оно што је више од сваке похвале, а да подучаваш оне којима се дозвољава. Зато што не треба да дајемо светиње псима[159], нити свињама човеколиким, већ, сагласно са Божијом заповешћу, онима који воде анђеоски живот.

[158] Пс 138, 17.

[159] Мт 7, 6.

212. – Посланица презвитеру Теогносту

О три дана и ноћи погреба Господњег.

Веома се чудим и изненађен сам глупошћу оних који траже да сазнају из ког разлога је Христос васкрсао пре цела три дана. Јер ако проповедају да Он није уопште ни васкрсао, зашто тако прецизно истражују време васкрсења? А опет ако је васкрсао, али раније него што је обећао, тада нека верују, да се тиме што је васкрсао у сваком случају доказала истинитост и онога што је рекао у погледу времена васкрсења. Јер је постигао оно што и јесте и изгледа немогуће, у поређењу са слабошћу људи, па није могуће да покаже слабост у овоме што је могуће, иако би то да је васкрсао касније био доказ слабости, а то што је васкрсао раније је доказ веома велике снаге. Требало је дакле да они – јер је учинио да нестане безброј богова са листе грчког пантеона, и уништио је све идолопоклоничке храмове, и угасио је безбожничке жртвенике који су били обојени људском крвљу, и ђавола је ослабио и отерао је демоне у бег, и такође је укротио дивља племена, док је Јудејце окружио са веома великим несрећама, а оне који су поверовали у Њега је подигао више од небеса – због овога да се поклоне Његовој божанској и непобедивој сили, и да се не занимају о часовима у вези Христовог васкрсења. Зато што оно што је веома велико и налази се изнад логике, није могуће да буде оповргнуто ситницама. Али пошто је богатство истине велико, покушаћу да разрадим ову тему.

Наиме, због њихове свадљивости биће им речено следеће: Питам се, ако неки дужник, који је обећао свом зајмодавцу да ће после три дана да му врати дуг, и видимо да је исплатио пре него што је истекао рок, да ли ћемо га осудити као лажова или ћемо му се дивити као ономе који је чврсто говорио истину? Наравно ја

сматрам ово друго, и у сваком случају и они. И шта је ту чудно, ако је Христос рекао да ће да васкрсне трећи дан, али је васкрснуо раније, са једне (стране) да покаже Своју силу, а са друге да пренерази стражаре и да запуши уста Јудејцима? Јер то што је васкрсао раније није за осуду, а кашњење би све испунило сумњом. Јер је требало васкрсење да се деси док су стражари седели и чували гроб, јер да су пролазили дани и да су стражари отишли са Голготе, васкрсење би било сумњиво. Ако опет није васкрсао, како су апостоли у Његово име чинили толика чуда? И како не би били достојни поверења они мученици који су кроз безброј опасности и смрти потврдили истину васкрсења, и запечатили своје сведочанство не мастилом, него својом сопственом крвљу?

Међутим, ако треба баш да се упустимо у детаље, могли бисмо да кажемо следеће: Рекао је да ће да васкрсне у трећи дан. Имаш петак, имаш суботу до залазска сунца, и после суботе је васкрсао, први и последњи дан је делимично провео у смрти, а средњи цео. Зато што је рекао да ће да васкрсне у трећи дан, а не после три дана. Зато каже: „Развалите храм овај, и за три дана ћу га подигнути"[160]. Али и пророк је прорекао Његово васкрсење, рекавши: „Тада ће смрт зажалити, везана још јачом смрћу[161]. Повратиће нам живот до два дана, трећи дан подигнуће нас, и живећемо у њему"[162]. Наиме, ако је говорио о три дана и три ноћи, могао бих да кажем, пошто их је обухватио сво троје, испунио је Своје обећање. Зато што се један дан назива времен-

[160] Јн 2, 19.

[161] Ова реченица не постоји у српском преводу, постоји само: „Повратиће нам живот до два дана, трећи дан подигнуће нас, и живећемо пред Њим".

[162] Ос 6, 2.

ским интервалом од двадесет четири часа. И када се било у први било у последњи час неко роди или умре, овај дан му се рачуна. На пример: Ако се неко родио у часу када је требало да зађе сунце, и онај дан је први у месецу, овај дан му се рачуна за дан рођења. Међутим, ако се неко други роди после заласка сунца, њему се рачуна да се родио у други дан месеца. Како дакле, иако је посредовао само један час, можда чак ни цео час, између два рођења, за једног се каже да је рођен првог у месецу, а за оног другог да је рођен другог у месецу? Даље постаје свима очигледно и јасно, да једноставно само тиме што су се дотакли, један претходних двадесет четири часа а други следећих, испунили су дан и ноћ, који се рачунају као двадесет четири часа. Дакле, ако и прецизна анализа времена Христовог васкрсења ово гласно говори, зашто се узалудно муче они који тврде да се није обистинила истина?

213. – Посланица Петру

Са којим значењем је речено ово: „Кад се грађаху мудри полудеше"[163].

„Кад се грађаху мудри полудеше", речено је, мудри мој, и за ово: Пошто је у њима постојала веома велика таштина, којој је недостајала истина, а унутар Светог Писма постојала је истина ослобођена од сујете. Наравно, тада је требала веома велика храброст и много мудрости, да се оголи свака уверљива и стилски дотерана реч која показује лаж са умешношћу као истину, а сада њихову превару лако откривају чак и припрости људи.

[163] Рим 1, 22.

214. – Посланица Аполонију

О милостињи.

Милостиња треба да буде чиста, без ниподаштавања и вређања. Јер они који са њом мешају ове ствари, као да мешају пријатан мирис са прљавим муљем и рањавају душе оних који примају милостињу. Зато што оно што се даје на увредљив начин, чак и ако је реч о великој суми, није угодно онима који то примају, иако из нужде ћутке подносе понижења. Међутим, када је милостиња веома мала а даје се на увредљив начин, изазивају у душама сиромашних неподношљив немир. А што се тиче оних који нити дају, него још и исмевају, не треба уопште ни да говоримо о њима, јер су превазишли свако дивљачко зверство. Зато што оне који им прибегавају као у луку, њих потапају, јер нити им задовољавају потребе, него им и придодају ружне речи. Треба да одговоримо са благошћу онима који су у нужди, и дајући им колико можемо, да кријемо милостињу као неку неудату и племениту и целомудрену девицу и да је не показујемо свима. Међутим, ако неко нема ништа материјално са чиме ће утешити оног који га моли, онда да му одговори мирно и са благошћу. Јер ово је реч која је боља од милостиње, и обоје су у човеку пуном благодати.

215. – Посланица Епископу Евоптију

О хотимичном и нехотимичном силовању девице.

Наравно ти, следећи можда мишљење многих, си рекао да је гори онај који је силовао девицу од оног који ју је убедио да прихвати полни акт, међутим ја, истражујући природу ствари, мислим – иако ово што

ћу ти рећи ће изгледати као парадокс, међутим истинито је то што ћу казати – да онај који ју је убедио је нечистији од оног који је силовао. Зато што је овде убеђивање горе од насиља, јер прва се кажњава, а другој се прашта. Јер у првом случају је силоватељ обешчастио тело, али јој је ум остао чист, а у другом случају, пошто је претходно искварио душу, тако је наставио и ка обешчашћењу тела. Први ју је учинио невином на суду, а други кривом. Зато што је код прве обешчашћење стигло до тела, а код друге се попело до душе. Наравно она која је силована ће имати оправдање, а она која је пристала ће бити кажњена у сваком случају. Зато што прва може да учини да силоватељ буде кажњен, а друга, којој су помисли упрљане, лишена је сваког оправдања, па силоватељу постаје саучесник не само у греху него и у казни. Јер је првој немогуће било шта приговорити, а друга постаје објекат презира. Наравно, прва је помилована, а другу праведно мрзе. Јер је обешчашћење првој дотакло само тело, док није допрло до помисли, а другој су испрљани и тело и душа.

Међутим, ако мислиш да су ово људски силогизми, прочитаћемо овај закон са неба. Дакле, шта каже? „Ако ли у пољу човек нађе девојку, и силом је облежи, тада да се погуби само човек који је облежа, а девојку да збринете; Јер девојка вика, али не би никога да је одбрани"[164]. А оној која је ово претрпела у граду и није викала, казна је неопходна. И веома оправдана. Јер на пустом месту није било никога да јој помогне, зато се и девојка која је силована проглашава да је достојна ослобађајуће пресуде, а она која је ово претрпела у граду и својим је ћутањем пристала и није викала, нити је позвала оне који би могли да спрече силовање, оправдано се осуђује на смрт.

[164] Пнз 22, 25-27.

Требају свом силом да држе душу чистом и неупрљаном, да се не прља, никаквим грешним помислима, нити пристанком, да би, ако се, не дај Боже, деси тако нешто, имале беспрекорну одбрану пред непристрасним Судијом, који у срца улази и не требају Му сведоци.

216. – Посланица Дионисију

О стиху: „Јер нема власти да није од Бога"[165]

Пошто си ми написао шта значи: „Јер нема власти да није од Бога"[166], и питао си: Шта дакле? Сваки владар је хиротонисан од Бога? Могао бих да ти кажем, да ми изгледаш – и да се не наљутиш, молим те, јер нећу рећи ништа неосновано – или да ниси читао апостолске речи, или да их ниси разумео. Јер Павле није рекао: „Јер не постоји владар, осим постављен од Бога", него говори о самој власти, говорећи: „Не постоји власт, осим од Бога". То да постоје власти међу људима, и да једни владају, а другима се влада, и да све ствари нису вођене без закона и разуздано, и да се народи не крећу као таласи тамо и вамо, је, као што се каже, дело мудрости Божије. Јер пошто равноправност уобичава много пута да распирује рат, Бог није дозволио да постоји демократија, већ царевина. После ње је Бог створио много других власти. Које каже? Владара над подаником, мушкарца над женом, оца над дететом, старијег над млађим, господара над слугом, учитеља над учеником. Још и код бесловесних животиња би могао неко да види нешто слично. И ово потврђују пчеле, које су потчињене пред царем ца-

[165] Рим 13, 1.

[166] Овде се грчки превод раликује од српског. Грчки превод: „Не постоји власт дата од неког другог, осим само од Бога",

рицом, и ждралови и стада дивљих оваца. А ако истражиш и море, ни оно се неће наћи без такве уређености. Зато што се и тамо много врста риба налазе под једном од риба и њој се покоравају као генералу. Зато и предузимају далека путовања. Јер је свугде анархија неподношљивија и узрок сваке пометње и нереда. Зато и у телу, које је једно, нису сви органи једнаки, па једни владају, а другима се влада. Дакле, ова ствар, наиме власт, то јест начело и царство, исправно је да кажемо да је одређено од Бога, да не би свет склизнуо у анархију. И ако неки зликовац незаконито ступи на власт, наравно, не кажемо да је он постављен од Бога, већ му је уступљена власт, или да покаже сво своје зло, као Фараон, и тако ће подлећи крајњој казни, или да уразуми оне којима је потребна строгост, као вавилонски цар Јудејце.

217. – Посланица Исаији

О Божијој промисли.

Праведност, не знам како достојно да те назовем, како ти заслужујеш, надзире дела смртника, кажњавајући оне који чине неправде, и нису без надзора ствари овога живота. Наиме, спознавши ово, избегавај да чиниш неправде, да избегнеш и казну.

218. – Посланица Епископу Ермогену

Да оно што људи дају другима су дарови небеске благодати.

Пошто си ми писао, да ти чиним добро угошћујући те на сваки начин, и да ти својим језиком усмеравам у твоје уши учење достојно проповедања, одговарам ти,

да ако ти се шаље од нас нешто исправно, да поверујеш, да је ово дар небеске благодати, која и невеште чини мудрима.

219. – Посланица комити Ермину

Властелинима.

Сада штавише, када си преузео власт, могао би да постанеш чувен и достојан зависти, ако се не осветиш онима који су ти учинили неправду, већ си заборавио све жалосне ствари, посебно сада, када ти је долазак на власт омогућио да их казниш.

220. – Посланица Епископу Ираклиду

Да треба постојеће похвале да говоримо и да их пишемо онима који воле врлину.

Онај који својим искуством превазилази добар глас о себи и када је присутан показује се већим од свега што се чује за њега, онда је он, наравно, већи од похвала, показујући како је све што се говори о њему ниже од његове вредности. Међутим, иако су похвале ниже, треба да превлада вредност његовог начина живота, тако да је неопходно да постојеће похвале говоримо и пишемо онима који воле врлину. Зато што од овога произилазе три добра, то да је истинита њихова љубав према врлини зато што ниједан лош човек не подноси да хвали значајне људе, то да су чисти од зависти, јер не крију предности оних који су бољи од нас, и то да се зли људи или постиде или да се уразумљују, што им било која од ове две ствари доноси корист.

221. – Посланица Епископу Лампетију

О онима који живе врлински и нападнути су од стране оних који живе у непобожности.

Немој да си огорчен, ти који си изузетно биће мржње према злу, ако испуњен непобожношћу Евсевије, као што си написао, чини непомирљиви и необјављен рат против оних који живе врлинским животом, док је у миру са онима који су пригрлили зло, јер или ратује против оних који имају, ако од њих не добије новац, или узима, да се не би сукобио са њима, колико може да стекне насиљем, тако да чека пресуду Божију.

222. – Посланица истом

О стиху: „Међутим да нећу можда вечно да ћутим и да вас трпим? И ишчупаћу вас и исушићу вас"[167]

Пошто Божанска промисао показује већу самилост према грешницима, него према онима које види да занемарују сами себе, зато, користећи царску и човекољубиву проповед о дуготрпељивости, гласно говори: „Покајте се јер се приближи Царство Небеско."[168]. Међутим, ако они који греше, занемаривши поуку о Божијој дуготрпељивости је протумаче као Божију небригу, можда и сада, међутим, у сваком случају када дође време суда, неће се сажалити на оне који се нису сажалили на сами себе, већ ће да изрекне најстрожије казне онима који су презрели Његову дуготрпељивост.

[167] Ис 42, 14.

[168] Мт 3, 2.

Зато је и речено ово што си хтео да сазнаш: „Ћутах дуго, међутим да нећу можда вечно да ћутим и да вас трпим? И ишчупаћу вас и исушићу вас."[169]. Зато што је праведно, да они који се нису окористили од толике Божије дуготрпељивости, него су је учинили средством за веће грехове, да поднесу казне суда Божијег.

223. - Посланица Епископу Алипију

О будућим казнама.

Ако исправно просуђујемо као највеће казне оне којима присуствује највећи број посматрача, зато што су казне извршене у тајности по својој природи некако лакше, какве ли ће тек изгледати будуће казне које ће бити одређене у присуству свих небеских сила и свих људи?

224. - Посланица Епископу Исидору

О зависти.

Ни за чим, имењаче, од овога што јесте или се чини добрим, није добра завист, већ је дивља и неподношљива, док је у поређењу са врлином, која углавном испуњава природу добра, потпуно неутешна. Дакле, то да нисмо завидни наравно не изазива тугу, међутим не пружа ни славу. Зато што, то да чиним нешто достојно зависти не желим икада да се деси ни мени нити мојим пријатељима. Наиме, када завидимо треба разборитим умом да поднесемо злобу зависти.

[169] Ис 42, 14.

225. – Посланица истом

О љубави према Богу.

Ја говорим о онима којима не недостаје ништа од онога што треба да се достигне врлина. Зато што многи, сматрајући да је врлина највеће добро, што она наравно и јесте, не брину се много о њој. Они, ако немају поуздање у своју снагу, већ Божијој помоћи приписују све што су постигли, постаће и господари над страстима, и достићи ће крајњу тачку врлине. Јер ако одмах по надвладавњу над противницима даје човеку још већу снагу, тако да ништа не спречава спремност подвижника, међутим, он коме помаже Бог, са тиме да Богу приписује победу, за њега не постоји ништа што би могло да буде препрека за победу.

226. – Посланица истом

О говорењу ружних речи.

Желим да ти кажем укратко, оно што не желим да ти кажем јасно. Ако је био лош онај који је оптужен од стране оних који су у непријтељству са њим – знаш на кога мислим – оне који га сада оптужују ће имати као најгоре тужиоце.

227. – Посланица истом

Да није неразумно да се диви и воли врлина од стране значајних људи.

Свако ко учествује у племенитости, радује се када се поштује врлина. Јер ако неки законодавац одређује велике казне за безакоња, не би могло да се сматра да

се он сам спрема да прекрши закон, тако и када је неко срећан када слуша да су награде врлине натприродне, желеће да буде спреман за сваку врлину, и да буде испуњен свим добрима, а никаквим злом. Зато што није неразумно да се диви и воли врлина од стране значајних врлинских људи.

228. - Посланица схоластику Арпократу

О врачању.

Да је гатање било брбљање Грка и да је узалудно било код њих преношено с генерације на генерацију, показао сам у слову: „Грцима". Међутим пошто приказујеш Хомера као најмудријег сведока, показаћу ти њега као контрасведока, зато што је сведочанство непријатеља поштовано код свих људи. Јер када је учинио Хелена који је био врач, који је саветовао свог брата Александра да побегне из битке, и отишао је у град да се помоли заједно са женама богињи Атини, и после кад су се оне опет молиле Атина је одбила молбу, онда је маг наредио да најбољи борац међу Грцима буде изазван на двобој, и он послушавши га изазва и бори се, али беше побеђен и рањен и молио је да умре, зар онда није очигледно, чак и онима који су још детињасти, да је то шамар у лице врачању, или као да се руга његовој глупости и уображености, јер охрабрује када прориче унапред и буди добре наде, али на крају бива осуђено зато што се показује да је потпуно омануло? Заиста је свима јасно. И ако Хомер на многим местима наводи врачеве и оне који гледају у жртвоване животиње и тумаче снова, то није нимало чудно. Зато што песништво, жудећи веома јако ка митовима, користећи понекад као подлогу приче митску лаж, охрабрено од нерасудног уживања, вређа и при-

казује као телесно оно што је митско, и то приказује театрално. Јер песништво толико не мари за истину, да представља још и децу Алона, чинећи пре узалудни труд, него велико дело, како кажу:

„Имамо жарку жељу да Осу подигнемо изнад Олимпа. А онда изнад Осе Пилио са лишћем на гранама које се њишу, да би небо постало достижно.

Потом, верујући да ће они то да постигну, када дођу у младалачко доба, изразио је неуко и нефилозофско мишљење, говорећи: Наравно да ће то учинити када постану младићи."

Наравно, не говорим о три планине, али ни кад би се још и цела земља преобразила и уздигла као стуб, неће дотаћи небески свод, и то штавише сагласно са онима који кажу да је земља центар небеса. Зато што центар не би никад могао да додирне периферију.

229. – Посланица схоластику Теодосију

О Истини.

Онај који од почетка одступа од истине, у сваком случају ће живети аморално ван ње, и скончаће срамотним крајем.

230. – Посланица Зосими и Марону

Саветодавна за живот у целомудрености.

Неки кажу, да ни епикурејац Метродор није потврдио тако много у стварности Епикурово учење, које је одбачено од свих мудраца, колико сама ваша бедна

тројка[170]. Дакле, ако је истина, престаните са вашим развратом. Или у супротном тежите целомудрености.

231. – Посланица Епископу Теодосију

Похвална.

Наравно, веома се двоумим да то кажем, да се не помисли да ласкам зато што од свих суптилних страсти најсрамотнијом сматрам ласкање, међутим, рећи ћу то, присиљен истином, да нико, као што мислим, или још боље сам уверен, не би могао да достигне надмоћност коју имаш у врлинама, ни још ако би имао десет језика и десет уста, душа колико и језика.

232. – Посланица презвитеру Дионисију

О истинито скромном човеку.

Онај који, најмудрији мој, говорећи са скромношћу не препознаје ниједно добро у самом себи, има свест о себи самом, или још боље има исправан суд, али није скроман, док онај који после много подвига показује повученост, он је пре свих скроман.

233. – Посланица Мартинијану

О среброљубљу.

Телесна љубав је додуше интензивна, али се гаси брзо, па због тога је сликари осликавају заједно са

[170] Очигледно убраја и Мартинијана, кога наводи увек заједно са њима у многим другим његовим посланицама.

великим свећама и крилима, зато што час подстиче страсти димећи се, а час опет због засићености одлеће, док љубав према новцу нико се није усудио, нити да изваја, нити да ослика, јер можда није чак ни љубав, него неизлечиво лудило, а опет можда није могуће ни да се изваја, нити да се ослика таква каква јест. Јер нема ни само педесет глава, као митолошка Хидра, кроз које се спроводи храна у незасити стомак, нити се понаша као незасита звер, нити је наоружана са сто руку, као Бријареј[171]. Али нема ни крила, зато што не зна ни за засићеност, нити познаје пуност. Дакле, како би неко могао да изваја или ослика једну такву звер, коју ако бисмо је упоредили још и за Сцилом, могли би чак и Сцили[172]да поклонимо поверење, иако је потпуно недостојна поверења? Међутим, пошто је реч јаснија од сваке боје и гипкија од сваког воска, покушаће, колико је то у њеној моћи, да је опише, наравно, бивајући немоћна да постигне апсолутну прецизност, осуђујући зверолико и непријатно лудило које намеће онима који су поробљени љубављу према новцу.

Наиме, мени не изгледа да личи на дете зато што није љубав, него чисто лудило, већ личи на неку жену зато што је и ово доказ њене глупости и злобе, са обликом звери која бљује ватру, и има уместо косе хиљаде змија на глави, које непрестано сикћу и бљују из њихових уста смртоносан отров, као и безброј руку са ноктима, помоћу којих једне рашчеречује а друге усмрћује одапињући стреле и отимајући им новац, а има и безброј уста. И не прети само, нити клевета, већ подилази и разговара са снисходљивошћу и крши заклетве и

[171] Оличење олује. Назива се још и Егеон, биће из грчке митологије које има педесет глава и сто руку.

[172] Морска неман из Грчке митологије.

измишља безброј лажних оправдања за нечастан добитак. Има и очи које не гледају на друге људе на природан начин, нити иког поштују, нити пријатеља, нити брата, нити рођака, нити доброчинитеља, него гледају на начин груб, раздражљив и сиров, нечовечан и жесток. Зато што не виде природу ствари, нити схватају да је пуно пута, покренувши безброј планова, пружила своје руке ка новцу непријатеља, и зато је изазвала безброј грехова оном који је пао у њене руке. И уши су јој такође веома запушене, да не чују ни молбе, ни уздахе, ни плач, нити проклињања. И толико је много удаљена од тога да има крила, која симболизују засићеност, да јој нико разуман не би насликао ни ноге. Јер нити зна да корача, нити да се премести са њене жртве, него ширећи своје ручерде према свима, тако седи као да је много тежа од сваког комада гвожђа или олова, и све узима и све пљачка, и никада јој није довољно, већ јој мноштво отетих ствари служи као материјал за потпалу, и чини крај оних које је узела почетком оних које ће тек да узме у будућности.

Дакле, ко би желео да буде поробљен таквим жестоким и незаситним лудилом, које проузрокује безброј грехова и осуда, бешчашћа и разврат? Ко би радије да живи овде тако несрећно, мучен њом дан и ноћ а да не познаје нити одмора нити сна, а у следећем животу да доживи почетак казни? Зашто кажем почетак? Овде мучи и кажњава оне које зароби, суровије од сваког тиранина, скакућући и ударајући им најрањивије делове, и не дозвољава им ни мало да одахну, већ им изриче казну много страшнију од оне којом су кажњени робови који раде у руднику. Зато што се њима дозвољава да после рада спавају и да се одморе, а робовима среброљубља, затрпавши им прибежиште сна, намеће им и током ноћи оне сурове и нечовечне захтеве.

Зато што једне изводи за пљачкања, друге за убиства, и ни ову светињу не поштује, којој и варвари и демони указују почаст, већ и против мртвих тела наоружава прљаве руке њених заробљеника, измишљајући нов и незаконит начин пљачкања.

Дакле, разумећемо све њене изопачености, да је зверолика и непријатна, бљујући из уста ватру, незасита и слепа и глува и мрзи људе и немилордна је и дивља, јер неће да устукне ни када јој се ласка ни када јој се подилази, него се тада још више разбесни, када јој се служи као богу. Наравно, треба да учинимо све, да не постанемо њене жртве. Зато што је лакше да не будемо њом заробљени, него да заробљени побегнемо. Међутим, ако и постанемо њене жртве, пошто смо мобилисали све наше снаге и призвали смо помоћ Божију – јер без ње не можемо да се ослободимо од њеног ропства, пошто за многе постоји реална опасност да је ропство без могућности повратка у слободу – да престанемо да желимо да зарађујемо, и ово што смо сабрали или све заједно или током неког временског интервала, да то разделимо онима који имају потребу. Јер је ово једино могуће ослобађање из ропства ове врсте.

234. – Посланица презвитеру Архивију

О онима који лоше врше службу свештенства.

И као што си рекао, много тога је достојно чуђења, међутим, једној ствари се чудим више од свега, за коју мислим да је довољан доказ да се све искварило. Дакле, зато, остављајући оне ствари, о овом последњем ћу сада да кажем и да прекорим ту праксу. Кажи њима, који се старају о народима, или још боље онима који

би требало да се старају, а уопште се не старају: Ви сами са овим што чините, признајући да не знате шта је свештенство, зашто сметате другима? Јер ако сте наследили тиранску власт од ваших очева, владајте као што владате, да се покажете суровији и тиранскији од оних који су познати по томе? Зато што су се многи од њих понели према својим поданицима са више благости од вас. Међутим, ако вам је било поверено очинско старатељство, зашто превазилазите чувене тиране својом свирепошћу? Зашто поробљавате оне који су откупљени из ропства Божијом крвљу? Зашто се богатите туђим несрећама? Зашто исмевате целомудрене? Зашто смишљате зло онима који су пријатељи врлине? Зашто тапшете ласкавцима? Зашто протерујете оне који говоре са смелошћу? Јер ако ви престанете да чините ово што чините, логично је да се и врлине народа, које су сада умртвљене због вас, поново роде и препороде.

235. – Посланица комити Ермину

Да је свештенику, поред исправног живота, неопходна и сила речи.

Као неко племенито дрво, када има лепу крошњу и пуно је плодова, и земљорадника чини срећним, и разгаљује оне који га гледају, и пролазнике освежава, тако и онај који је постављен на учитељску катедру, када је украшен врлином и блешти речју, и Бога радује и користан је људима. Међутим, ако нема ни једно ни друго, није од велике користи ученицима. Зато је потребан исправан живот због оних који воле оговарања, али је потребна и вештина говора за прекоре против јереси. Јер ако и врлински живот без вештине

говора по својој природи користи већини, међутим, када виде свештеника да је побеђен у силогизмима и расправама са јеретицима, многи верници бивају смртно рањени, привучени изопаченим учењима. Јер они неће да окриве неискуство учитеља, већ неутемељено учење. Ако опет реч изложена са силом Божијом надвлада јеретике, због свештениковог неморалног живота се затамњује победа извојевана речима. Зато што неће сматрати достојним поверења ниједног учитеља, који не чини оно што треба. Зато је потребно да свештеник блиста и говором и врлинским животом. Зато каже: „А ко изврши и научи, тај ће се велики назвати у Царству Небеском"[173]. Да је било довољно само да подучава, као што мисле неки, не би ово друго било придодато.

236. – Посланица истом

О причи о Јосифу и Египћанки.

Иако је Египћанка на начин лукав и вешт раширила мреже своје жеље и поставила замку да би уловила младића, и преко очију га је опчинила зато што се изазовно улепшавала, и преко слуха га је привлачила зато што му је речима нудила свако љубавно искуство, и кроз чуло мириса је провоцирала страст зато што је лепо мирисала на најскупоценија уља, својим додиром га је голицала јер га је ухватила, са укусом хране га је мамила зато што је природно да му понуди храну пре него што баци мреже, иако му је није понудила као вољеном, већ се сажалила као странцу, са обећањима о браку га је ловила зато што је обећавала да ће га имати

[173] Мт 5, 19.

као господара, али на крају није успела њена намера. И Јосиф је уживао плод целомудрености, али не без труда, као што мисле неки, зато што његова борба није била само са њом, него и против жестине своје младости, која је била пуна снаге и трзала се и жудела је за женским друштвом, а она је мислила како држи ловорике победе. Рекао сам да је мислила како их држи, јер са отвореним ушима..., и ово је био доказ женске разузданости. Зато што она која се боји да можда не дође до силовања, не стара се да скине огртач њеног силоватеља, већ јој је једино стало и једино жели да се ослободи од силовања.

Међутим она, пијана од жеље, мислила је да ће симболи њеног разврата бити докази њене целомудрености. Зато мислим да је и господар уважио оптужбу, можда да спаси углед своје жене, јер је знао да се женска природа лако поробљава од страсти, и посебно када је надражена мушком лепотом, која поробљава много пута и силу, и без да му је дао право да се одбрани, што неки то осуђују, бацио га је у тамницу, не чинећи варварску грешку, као што су мислили неки, јер га није заклао нити га је предао закону, јер би осуда имала као исход Јосифову смрт, али размисливши, можда и оправдано, да му је жена, бивши заљубљена и помамљена према Јосифу, пошто јој није успео план, наместила оптужбу. У супротном, да је дао реч младићу да се брани, не само да би га ослободио од казне, већ би пребацио оптужбу на њу која га је оптужила. Али вероватно, ствар која је истинитија, добитник награде за целомудреност ублажавајући гнев мужа, и споменик скромности је поставио себи још за живота, и својој браћи, која су умирала од глади, је обезбедио снабдевача хране, и Египту је поставио доброг управитеља.

237. - Посланица истом

О врлини и злу.

Немој много да се изненађујеш, чудесни мој, ако су неки, којима је додељен престо подучавања, таквог понашања, што је заиста страшно, а не сматра се да је страшно, а то да неко гласно и јако виче, јер има смелост, сматра се да је много страшније и неопростиво. Јер пошто само код неколицине постоје трагови врлине, а код већине царује зло, и они уплашени да ће се можда појавити неко, који ће их прекорети за то што чине, старају се да све што је добро прогоне, и више од свега смелост у говору, да би могли и даље да греше без страха.

238. - Посланица истом

Да је неизлечива манија, да неко болује од најстрашније болести а да мисли да је здрав.

То да мисли неко да је здрав, а болује од најстрашније болести, је очигледно и неизлечиво лудило. Јер како ће такав човек да потражи лекара, јер ни не зна да је болестан? Дакле, треба прво да учинимо да постане свестан своје страсти, а после да му позовемо лекара.

239. – Посланица ђакону Исидору

О стиху: „Гневите се и не грешите"[174]

Ово „Гневите се и не грешите"[175], изгледа ми да има много и страна и начина тумачења. Зато што може да буде одређујуће и саветодавно. Као на пример: Гневите се, и зашто се гневите? Наиме, да се не гневите, да не би сте грешили. Међутим, може да значи и следеће: Пошто је гнев јака страст и страшно може да обмане душу јер пуно пута је бржи од помисли, и рађа се скоро без наше воље, умирујте душу помишљу или расуђивањем, да не насрћете одмах да се браните, него да завршите у благости. Такође, може да значи и следеће: Да се гневите на страст која вас узнемирава, а више од свега на уживање, и нећете грешити. Јер ако нас нађе раслабљене и опуштене, лако ће нас победити, а ако нас нађе будне и гневне на њу, одмах ће отићи. Јер Божија реч није уопштено забранила да се гневимо, већ само безразложно да се гневимо. Зато што је понекад могуће да се гневимо и да је користан наш гнев, када он бива због славе Божије, или због оних којима се чини неправда, или због исправљања наших ближњих. Зато се и најкроткији Мојсије разгневио против оних који су направили теле, и наредио је да се побију[176] сви од младићког доба и навише. И Финес се разгневио на оне који су блудничили, и усмртио их је копљем[177]. И Илија се разгневио на Јудејце и укротио их је глађу[178]. И Павле са Елимом[179], и Петар са Ананијом и Сапфи-

[174] Пс 4, 4.

[175] Исто

[176] Изл 32, 19-28.

[177] Бр 25, 7.

[178] 1 Цар 17, 1.

[179] Дап 13, 6-12.

ром[180]. И отац се гневи на сина, и учитељ на лењог ученика, и нико не може да каже да је ово гнев, већ израз љубави и бриге, дакле може да има значење и императива.

Јер пошто, када предузимамо освету, светимо се и више од онога што треба, а када је разлог нашег гнева слава Божија, или судбина оних којима се чини неправда, тада се правимо побожни и мирни, остајемо безгласни и непокретни и не разликујемо се од камења, те зато каже: Да се гневите праведно, или када је разлог због славе Божије, или због исправљања ближњег, или када треба да се казне они који чине неправду, међутим да не грешите, или да сте саучесници са онима који греше и да их покривате, или када тражећи освету за себе чините злоупотребу средства исправљања ближњих. Зато у нама постоји гнев, не да ми грешимо, него да спречимо оне који греше. Не да нам гнев постане као страст и болест, већ као лек против страсти. Ми међутим, супротно томе, средство излечења преображавамо у отров, злоупотребивши га за оно што не треба.

240. – Посланица чтецу Урсенуфију

О врлини и злу, и да је врлина лакша од чињења зла.

Врлина – као што ја верујем, јер то не говорим као обавезно мишљење, већ остављам суд читаоцима посланице – сматрала се и сматра се тешком, не по својој природи, него због ненадмашне и непревазиђене

[180] Дап 5, 1.

лењости оних који не желе да је практикују. Али је зато ономе који је посматра са прецизношћу, много лакша од чињења зла. Међутим, ако неко не верује, нека се не узнемирава него нека чека доказ, чувајући се од сваке пристрасности и свађалачког расположења. Наравно, то да је врлина Божанска и таква каква треба и веома одговарајућа природи људи и накит и украс оних који је практикују, као нешто што је опште прихваћено, то ћу мимоићи, и доћи ћу до онога што је дискутабилно. Кажи ми дакле, шта је лакше, то да тражимо да нађемо безброј блага, или да нам је довољно оно што имамо? То да ноћ и дан бројимо нечастан добитак и поробљивачке камате, или да прихватимо да смо задовољни са оним што имамо? Такође, то да желимо да свима учинимо неправду, или то да помогнемо онима који имају потребе? То да чинимо прељубу са удатом женом – јер не наводим још потпуно уздржање, него оно које је могуће већини – или да не подривамо туђе бракове? То да болујемо од неизлечиве љубави према среброљубљу, или то да смо ван овог лудила? То да плетемо разне интриге, или то да се понашамо без лукавства? То да узнемиравамо судове, или да живимо у миру? То да отимамо оно што нам не припада, или да делимо и од наших ствари? То да се ваљамо у нечистим пословима и злочинима, или да смо ослобођени од таквих ситуација и од страхова повезаних са њима? То да се бринемо о многим и недостижним бригама, или да имамо само једну бригу, како да не одступимо од врлине? То да се бавимо туђим стварима, или то да живимо без овоземаљских брига? То да смо незасити, или то да не желимо чак ни оне ствари које су далеко од презасићености? То да пловимо морем и да често доживимо бродоломе, или да седимо у мирној луци и посматрамо туђе бродоломе?

Наравно, ја сам хтео да покажем лакоћу врлине и тежину злобе, међутим како је реч напредовала постигла је нешто много више, зато што је показала да врлину следи и радост, а зло одвратност. И требало је овде да станем, али пошто када људи брбљају о уживању и насладама мисле да могу многе да преваре, представљајући их као пријатне и лаке, неопходно је да им се супротставимо. Дакле кажем, да оставим за сада казну која је намењена уживању и изопачености, коју је Јеванђеље испричало на дирљив и веома тужан начин кроз причу о богаташу и сиромаху обученом у прљаве крпе, и да, ако уживање не рађа безброј тешких и тешкоизлечивих и неизлечивих болести, се заиста назове уживањем. Међутим, ако постаје узрок и бола у ногама и главобоља, и повраћања и делимичне и потпуне парализе и других сличних болести, од којих се и само помрачује, или још боље нестаје, оклевам да назовем уживањем мајку и дадиљу толиких зала. Наравно, наслада не може да сиђе у човеков стомак заједно са храном, већ нестаје још док се налази у грлу, и то да се не осећа наслада у тренутку када је неко ужива, јер нестаје у наставку, све ћу то занемарити, не као слабе аргументе, већ као оне који не могу да дотакну најнеосетљивије људе. Ово нека буде речено о уживању.

За насладу међутим важи и ово, али ће и друге ствари бити речене. Јер ако – да занемарим трошак и срамоту – не изазива крволочне ратове против супарника и међусобна рањавања, који се много пута завршавају смрћу или животном опасношћу, да се с правом назове наслада. Али ако је наслада корен срамоте, необјављених ратова, опасности, смрти, оптужби и других безброј зала, не знам да ли она треба да се назове наслада која је узрок толиких страдања, и која нестаје испод рана. Јер то да се не појављује ни пре сексуалног чина, нити током његовог трајања, нити после њега, то

ћу изоставити, не зато што нису чврсти аргументи, већ зато што не додирују равнодушност изопачених. Јер ако неко жели то да истражи са прецизношћу, наслада се не појављује ни пре сексуалног чина, нити током његовог трајања, нити после њега, него је пре сексуалног чина ужарено лудило, током његовог трајања је чиста манија и неконтролисана узнемиреност, а после самог чина је више престанак лудила, него уживање у наслади. Јер онај који је задовољио своју пожуду, угасио је насладу, а онај који се још налази у сексуалном чину, не налази се у уживању, него у узнемирености и манијачкој жудњи.

Наиме, ако је ово тако, а јесте тако, као што у најмању руку ја верујем, и врлина се показала и лакша и слађа од зла и доличнија нашој природи, да је онда чврсто и са радошћу пригрлимо, која и у овом и у будућем животу чини славнима своје љубитеље.

241. – Посланица Епископу Ираклиду

О великодушности.

Само се код хришћана, који су заиста достојни тог имена – јер нико не треба да суди о хришћанству на основу непристојног понашања већине – спаја оно што је код већине других људи међусобно удаљено. Јер се великодушност, очишћена од сваке дрскости, одржавајући оштроумност и у стању неактивности, сједињује са благошћу. Јер не преузима ништа од гордости, већ је помешана са благошћу, и што је чудно рећи, удаљује се од скромности. Са једне стране да се не понаша надмено према ближњима под видом скромности, а са друге стране да не поклекне пред страховима и опасностима, али да буде изнад ласкања и снисходљивости када показује великодушност. Зато што скроман човек није

окарактерисан као снисходљивац и ласкавац, нити је дрзак и уображен означен као великодушан, већ преузевши од обе врсте људи оно што им је најбоље, уклања лоше ствари, да би, избегававши зла која су врло блиска врлинама, врлину приказао као чисту победницу.

242. – Посланица истом

О светом рату против страсти тела.

Треба да кренемо у свети рат против страсти тела, немајући поверење у нас саме, него да поверимо победу савезу са Богом. Јер ако тако кренемо у борбу, стављајући у покрет сваку припрему и бојни поредак и напоре и бдења, и имајући поверење у небеску помоћ, победићемо лако, и постићи ћемо светлу победу против телесних страсти, увећавајући са појединачним победама добре наде за повољан исход рата.

243. – Посланица ђакону Аполонију

О два зла, умном и делатном.

Од два уопштена зла која постоје, од којих је једно умно а друго делатно, зло које се исказује делима је одавно било осуђено од закона, док је умно зло заустављено Јеванђељем[181], чији циљ није да се кажњава дело после извршења дела, него да се предухитри зло пре него што још почне. Јер у првом случају је озакоњено да се казна изврши руком[182], а сада душом.

[181] Погледај Мт 5, 38.

[182] Погледај Лев 24, 15-20.

244. – Посланица Амонију

О безосећајности.

Као они који су савладани неизлечивим лудилом, погоршањем болести губе и осећај од чега болују, тако и они који су пали у безосећајност – један од којих је, као што си написао, и Зосим – и на неки начин су пали у несвест, не знају ни на каквом се степену зла налазе.

245. – Посланица ђакону Евтонију

О врлинама чувеног Евстатија.

Пошто онај који бива хваљен доживљава тада још већу славу када онај који изговара похвалу, и пре него што почне, признаје своју немоћ, зато ћу и ја, побеђен врлинама чувеног Евстатија, да ућутим!

246. – Посланица Епископу Теодосију

О Цркви и црквама[183].

Нека научи Евсевије, старешина народа који борави у граду становника Пилусија, шта је Црква. Зато што је потпуно неприхватљиво, и веома страшно да ни сам не зна, да мисли како је свештеник. Јер је Црква мноштво верника, сједињених правом вером и исправним начином живота, и ово је познато онима који су окусили мудрост Божију, а то што Евсевије, не по-

183 Овде Св. Исидор жели да направи разлику између Цркве као верног народа и Цркве као грађевине, да су то две одвојене ствари.

знајући ово, истиниту Цркву укида, саблажњавајући многе, док гради цркву храм, и да праву Цркву огољује од њених украса тиме што изгони истинито побожне, док храм украшава скупоценим мермером и ово је познато свима. Ако пак тачно зна да је једно Црква, а друго црква као храм, јер се прва састоји од чистих душа, а храм се гради каменом и дрветом, мислим да ће да престане и да уништава праву Цркву, и да украшава храм више него што је потребно. Јер Цар Небески није дошао овде због зидова, него због душа.

Међутим, ако ће се претварати, да не зна ово што говорим, иако је ово очигледно чак и онима који најспорије схватају, покушаћу то да разјасним примерима. Наиме, као што је једно жртвеник а друго жртва, и једно је олтар, а друго је тамјан, и једно је скупштина као здање, а друго је скупштина људи, зато што прва показује место на коме се састају, а друга људе који се састају, којима може да се деси и смртна опасност и спасење, тако је и што се тиче цркве као храма и Цркве. Наиме, ако каже, да ни овим није схватио разлику, нека зна, да у време апостола, када је Црква била богата духовним даровима и поносила се сјајним начином живота, нису постојали храмови, док су у наше дане храмови украшени више него што треба, а Црква – иако не желим да кажем ништа непријатно – се исмева. Дакле ја, ако бих могао да бирам, више бих волео да се нађем у оној епохи, у којој нису постојали храмови тако украшени, међутим, Црква је тада била овенчана са Божијим и небеским даровима, него у данашње време, када су храмови украшени са сваком врстом мермера, а Црква је постатала пуста и огољена од оних духовних дарова.

247. - Посланица истом

О опроштају.

Мислим да је праведно да у тешким судским споровима, ако онај који говори није дорастао случају, да му не урачунају као слабост они који то слушају, него да му опросте, узимајући као узрок томе тежину предмета.

248. - Посланица политичарима

Илији и Доротеју О поређењу врлине и зла.

Наравно, ја признајем да сам ваш пријатељ, и позван у помоћ од сваког од вас појединачно, не знам како сада, када се један налази у неслагању са другим и са њиме ратује, да не дођем, не да бих учинио добро једном а да би избегао другог, већ у страху кога од двојице да осудим. И ако учините оно што треба, и одбацивши беспоштедну борбу, тежите миру, онда ћу доћи, не да би помогао једног против другог, него да бих вас обоје поново сјединио у пријатељству.

249. - Посланица Паладију

Да Божије заповести не треба нити да занемарујемо нити да им противречимо.

Не треба ни да занемаримо Божије заповести нити да им противречимо, већ пре и него што још чујемо шта треба да чинимо, да обећамо да ћемо то учинити. Јер то да је Бог Онај који доноси законе, искључује сваку расправу, и убеђује нас да имамо поверење у Ње-

гове заповести. Јер Онај који зна шта је добро за нас са заинтересованошћу, Он је достојан поверења и кад говори, и када доноси законе.

250. – Посланица презвитеру Зинону

Да је духовно сродство више од телесног.

Телесно сродство и племенито порекло није тако велике вредности, колико сродство начина понашања. Јер ако те назовем братанцем незаборавног епископа Ермогена, не бих ти учинио никакву услугу, али ако бих те назвао његовим правим учеником, не бих осећао срамоту ни због једног од вас двојице. Зато што ћеш тако ти да изгледаш као да следиш најбољег, а он да је учинио добрим оног који га је опонашао.

251. – Посланица Петру

О веродостојности речи Божије проповеди и беспрекорном животу оних који је проповедају.

Мислим да су две ствари – о, како да те назовем, да бар приближно искажем твоју вредност – убедиле људе да следе Божију проповед са радошћу, како проповед која је веродостојна, тако и начин живота оних који су проповедали. Зато што су једно за друго били жиле и снага, наиме, проповед им је била веродостојна, и њихов живот је потврђивао проповед. Јер нису проповедали једно а чинили друго, зато што би заиста изазвали подсмех, као што неки изазивају данас, мада наравно, не желим да кажем ништа непријатно, већ су их покоравали показујући живот усаглашен са садр-

жајем проповеди. Зато је и Христос, знајући да је проповед која није крунисана делом, слаба и без учинка, док је она која је надахнута делима жива и ефикасна и енергична, и пошто је делима подучио апостоле свакој врлини и мудрости а проповеђу их је образовао и украсио божанским даровима, тако их је послао у лов на људе. Јер је врло добро знао да начин живота проповедника може да привуче људе не мање од чуда која би чинили. Дакле, пошто су се расули по васељени, као неки крилати земљорадници, и посејали су проповед о побожности и средили су своје понашање са упутствима учитеља, показавши свој живот не само беспрекорним, него и достојним дивљења, победили су целу васељену, и нити мудрост, ни власт, ни богатство, ни царство, ни тиранија, ни варварска суровост, ни борбени поредак демона, нити сам ђаво, ни глад, ни провалија, ни затвор, и ништа од оног што се сматра да је страшно их није савладало, већ су се сви повукли и удаљили, и сматрали су да је овај пораз блиставији од било какве победе и трофеја. Јер су сматрали да је боље да буду на добар начин побеђени него да на лош начин победе, чиме су постали грађани неба.

252. - Посланица Мартинијану, Зосими Марону и Евстатију

Саветодавна.

У опасности сте, као што сам сазнао, да имате уши запушене очајањем, и као да сте посветили од раније сами себе смрти у греху, гневите се против оних који вас саветују добрим стварима. Дакле, ако је ово тако, нисте достојни за саветовање и подстицање, већ за плач и јадиковања.

253. – Посланица истима

Није дозвољено нити да богохулници слушају оно што је свето, нити да оскрнављени гледају највеће тајне.

Иако сте ме ви, неупућени у тајну монашког живота и несавршени у њему, замолили да оно што је неискаживо говором буде објашњено, речима онима који су у истом стању као и ви, грешите покушавајући да поткрадате моје мишљење о овим стварима, међутим, нећу се усудити да вам појасним, ово што је до сада вама било несхватљиво, и да искажем речима оно што ваше уши не могу да поднесу. Јер није дозвољено нити богохулницима да слушају оно што је свето, нити да оскрнављени гледају највеће тајне. Зато што закон то не допушта, или још боље Божија заповест то не дозвољава, јасно вичући: „Не дајте светиње псима"[184]. Зато и ја, могу да кажем те тајне, међутим, не могу да их кажем вама, штавише вас саветујем да се удаљавате од зла, и да се држите врлине. Јер ако ово учините, тада ћете чути тумачење ових ствари о којима сте ми написали.

254. – Посланица ђакону Исидору

Да су без оправдања они који извршу Божије заповести и приморавају друге да следе њихову вољу.

Они који извршу Божије заповести и приморавају друге да следе њихову вољу чине безакоње за које нема опроштаја. Јер немају ни привидно оправдање, које се дугује превари и нелогичности, нити браниоца у греш-

[184] Мт 7, 6.

ки коју су учинили из лукавства а не из простодушности, нити ће избећи смиреном и благом оку Бога, од кога су се усудили да проповедају супротна учења, савладани манијакалном злобом.

255. – Посланица граматику Офелију

О софистима.

Многи од софиста покушавају да помоћу претходне славе ублаже поразе које су доживели, пошто, док су раније били јачи од ствари, сада су савладани њима.

256. – Посланица Олимпиодору

Да се врлина постиже трудом.

Чудим се како, дивећи се Платону, истовремено сматраш да су његове поуке потекле од злог учитеља. Јер он каже, да пупољци врлине пупе трудом и знојем, а ти, не знам зашто, више волиш лагодан живот.

257. – Посланица ђакону Евтонију

Да је достојније жаљења то да неко чини зло, од тога да трпи зло.

Међу похлепнима и пљачкашима, неки знају да греше, а други уопште ни не знају да неизлечиво греше. Јер то да не осећају болест од које страдају представља појачање њихове равнодушности, и доводи до потпуне безосећајности и завршава у мртвилу. Дакле, њих треба

да жалимо изнад свега. Јер то да неко чини зло је достојније жаљења од трпљења зла. Јер првима прети крајња опасност, а другима штета достиже само до новчаника. Такође, не осећају двоструку смрт, јер показују пример незрелог и дечијег ума. Јер и веома мала деца не узимају у обзир неке од најстрашнијих ствари, већ много пута стављају руке у ватру, а од празних маски и страшила када их виде плаше се и дрхте. На ово су у опасности да личе и љубитељи похлепе, који се боје сиромаштва, које не само да није страшно, него је и узрок сваке сигурности и скромности, док је неправедно богатство, које сматрају значајним, страшније и од огња. Зато што претвара у пепео убеђења и наде оних који га поседују.

258. – Посланица истом

Да се врлина постиже трудом.

Знам веома добро, да сматраш великим плодове врлине, иако си у опасности, обесхрабрен си јер многи сматрају да си несрећан. Али ако не оставиш ствар подозрењу и мишљењу многих, него допустиш да то истражиш пажљиво са помислима, преплашеност ће побећи и нестати, чак штавише ће да ти буде узрочник радости. Зато што се победнички венци врлине плету сразмерно борбама које чинимо на овом свету.

259. – Посланица презвитеру Теодосију

О награди доброчинитеља и рату са непријатељима из угла људи и Бога.

Код људи се сматра да је једнако да се награђују доброчинитељи и да се ратује са непријатељима, док по

Божијој мудрости и даље важи да се награђују доброчинитељи, међутим, не да се и ратује против непријатеља, него да покажемо на сваки начин трпељивост према онима који су нам учинили зло, и ако је могуће да им чинимо добро.

260. - Посланица Епископу Теони

О исправном начину вођења и васпитања верника.

Као што храбар и човекољубив цар, сједињујући силу са законима, удаљава сваку мисао дрскости против њега, враћајући са једне стране у исправан живот оне некажњаване који су послушни законима које објављује, а са друге стране васпитавајући непослушне са принудом оружја, тако исто и беспрекоран и трпељив свештеник, спајајући страх са светим заповестима и сједињујући благост са влашћу, удаљава, колико то зависи до њега, сваку помисао на зло, са једне стране лечећи речима оне његове поданике који су послушни, а са друге стране руководи непослушне уразумљивањем које предвиђају канони да више не би грешили.

261. - Посланица презвитеру Зосими

О суду Божијем.

Ако се ни људи не стидиш, нити те интересује добро мишљење о себи, бој се, барем, казне Божије која следи због дрских дела ове врсте. Јер ако сада и показује велику дуготрпељивост, позивајући на покајање, међу-

тим, мало касније ће још строжије казнити оне који се нису постидели тако великог Његовог човекољубља. Наравно, многи ни овде не могу да побегну од Његове непобедиве руке, него су савладани толико великим несрећама, да својом величином засењују и античке трагедије. Опет многи који су били мислили да су овде избегли казне, на оном свету су кажњени још строжијим, зато што праведност узвраћа казну на праведан начин.

262. – Посланица Епископу Ермогену

Да они који жуде претерано
за небеским наградама,
не престају никад
у надметању за најбоља дела.

Пријатељи о којима си ми писао, немају потребу ни за поуком ни за подстицањем. Зато што изгледа да не престају никада са најлепшим надметањима, већ ће до самог краја да се боре за победу пошто жарко желе небеске награде.

263. – Посланица Епископу Исидору

О причи о Јосифу и Египћанки,
и да не треба да потказујемо
нити да осуђујемо.

Када је Египћанка, наиме, она развратна жентурача – коју је лако наговорити на блуд, и која најопасније наводи мушкарце на блуд јер углавном изгледа да је жена такво створење – помамила се за најцеломудренијим

Јосифом, и не могавши речима да га убеди, одлучила је да силује младића, а он, као неки храбри атлета, одбацио је своју одећу јер ју је она пијана од страсти задржала, изашао је го од одеће, али чист од прељубе, примивши венце целомудрености. А она је за то време седела снуждена, како у стварности, јер није остварила њену жељу, тако и лажно, глумећи целомудреност. Међутим, када је дошао њен муж, бојећи се како ће да поднесе осуду, или желећи да се одбрани од његових оптужби, би савладана незадрживим гневом, и помешавши сва осећања, пожуду, тугу, страх, бестидност, гнев, размишљала је како да казни Јосифа, и оптужила га је оптужбом коју је у сваком случају требала да учини. А њен муж, не дозволивши му ни да се одбрани, бацио га је у тамницу, али непристрасно око Бога, који је и законодавац и наградитељ целомудрености, га је уздигло на царски трон[185].

Дакле, и ми, нити клеветање, нити осуђивање, нити било шта друго од онога што се сматра страшним да не држимо за страшне ствари, већ само грех, и у сваком случају ћемо или овде или на другом свету задобити најскупоценије венце.

264. – Посланица Епископу Лампетију

О онима који су достојно и недостојно приступили свештенству.

Свако од оних који ће да прочита ово писмо, нека има своје мишљење које је већ формирао о овоме што ће да буде речено. Међутим ја, иако сада не знам да

[185] Погледај Пост 39-41.

укажем на дефиницију свештенства, ипак одређујући пут који води ка њему, кажем, да онај који веома брзо дође до ове власти, а да нема искуство институције власти као подређени, не врши свештенство на добробит оних којима се влада, док онај који се налази у реду верника и увежбао се у предводничким врлинама и истакнуо се у њима, прилази подвигу службе имајући искуство као највеће добро. Зато што онај пре него што је неко над њим имао власт, настоји да влада над другима и далеко је од истинског свештенства, док онај над којим је неко претходно имао власт и стекао је искуство у тој ствари, показаће се одговарајућим да руководи другима. Зато што први, пре него што је увежбао коришћење оружја, мисли да је постављен за војсковођу, док ће онај који се истакао као војник, још више се истицати као војсковођа. И први, који је неискусан у постављању војске у борбени поредак, мисли да је командант, а онај који се увежбао на војним вежбалиштима се поставља за истинског војсковођу.

265. – Посланица Марону

Колико је велико добро несребољубље и о скромности.

Још и ако будеш до детаља истраживао безбројне путеве благостања, кажем да не само нећеш наћи засићеност, него ни путеве којима оно долази. Зато што мрзи оне који са похлепом јуре за новцем, и не прихвата да се дружи са њима. Дакле, више од свих воли оне који украшавају свој живот малим потребама и скромношћу, и овима долази са задовољством.

266. - Посланица монаху Стратигију

О врлини, и да Бог води човека ка њој, када томе претходи његова добра воља.

Када претходи човекова добра воља, и када човек свом снагом служи врлини, остављајући са стране сваку бригу и старање, тада дакле, само тада је Бог води ка њеном циљу, Он који охрабрује да је изаберу и они који још и не желе да је изаберу. Зато што није Његова карактерна црта, да оне који избегавају врлину води ка њој, а онима који су је сами од себе изабрали, да не пружи руку помоћи.

267. - Посланица Антиоху

О великој радости која се рађа од победе над страстима тела.

Изгледаш као да не знаш, да онај који непрекидно побеђује разбесњеле страсти свога тела, осетивши велику радост при победама, од радости заборавља своје напоре.

268. - Посланица монаху Ориону

О скромности.

Обавештен сам, да си са привидом борбе задобио једног, а са правом борбом си надвладао све своје вршњаке. Јер онај који се истакао међу осталима по скромности, али се показао други после тебе, све остале је показао побеђенима.

269. – Посланица Епископу Аполонију

О ономе што је написано у закону: „Сиромаху се не смилуј у парници”[186].

Када се сиромаштво, презирући преклињање, претвара у оптужбу и злоупотребљава своју несрећу да се бави стварима које му не припадају, узимајући улогу судског тужиоца, уместо оног који преклиње и који је прогнан, не би било праведно да буде помиловано. Зато и извор праведности каже: „Немој да се смилујеш сиромаху у парници”. Јер када моли и преклиње за помоћ треба да га помилујеш, али када оптужује и осуђује, не! Зато што не тражи милост, него потврђује да му се чини неправда.

270. – Посланица истом

Како треба да разумемо ово што је написано: „Да не виде очима својим и ушима својим да не чују”[187].

Промена лица објављује очигледно значење онога што је речено. Јер ако је требало све да се каже народу, рекло би се овако: „Иди и реци народу овом: Ушима ћете чути, и нећете разумети, и посматрајући гледаћете и нећете видети. Јер одебља срце ваше и ушима сте тешко чули, и очи сте ваше затворили, да не видите очима и ушима својим да не чујете и срцем да не разумете и не обратите се и да вас не исцелим”[188]. Међутим, ако тако није речено, а оно што је речено показује про-

[186] Изл 23, 3.

[187] Ис 6, 10 и Мт 13, 15.

[188] Погледај Ис 6, 10.

мену три лица, од кога је речено, и коме и за кога бива реч, овакво приближно значење рађа смисао ових стихова: „Иди и кажи мом народу: Чућете својим ушима, и нећете разумети, и посматрајући гледаћете, и нећете видети".

Затим, можда је пророк питао за узрок, или није уопште питао, али га је сазнао, па је речено: „Јер одебља срце овог народа отежало, и ушима су тешко чули, и очи су затворили". Наиме, ако се супростављају, као што би могао неко да каже, свом спасењу, из ког разлога ми наређујеш да проповедам? Тако нешто говори. Зато што ово овде значи следеће: „Да можда не виде очима, и чују ушима, и разумеју срцем и обрате се, да их исцелим"[189]. Зато што то „можда" овде не значи укидање слушања, него показује наду послушања. Наравно, да се то тако разуме, послушај мноштво Јудејаца шта говоре за Спаситеља: „Зар овога нису тражили фарисеји да убију? И гле, како говори слободно и ништа му не говоре: Да можда не дознаше наши кнезови да је Он заиста Христос?"[190]. Обичај је код мудраца, један од којих изгледа да је Филон[191], то „да можда не" да се то користи уместо „можда", или „неки пут". Зато што се то „да можда не" оправдано користи уместо „можда". Међутим ако желиш да имаш ово сведочанство и од Богоносног човека, чуј Павла, који пише: „А слуга Господњи не треба да се свађа, него да буде кротак са свима, да подучава, који неправду може подносити. И са кротошћу може поучавати оне који се противе: Да

189 Овде се грчки превод разликује од српског, зато сам слободно превео. Српски превод гласи: „Да како не виде очима, и ушима не чују, и срцем не разумеју, и не обрате се да их исцелим."

190 Јн 7, 26.

191 Јудејац Филозоф (25. Г. пре Х. -40. Г. пос. Х.) који је предавао у Александрији.

им можда Бог не да познање истине које води у спасење"[192]. Јер то „да можда не" је и овде речено уместо, „једном", „можда", „наводно", „на неки начин". Зато што објављује наду на покајање, а не његово укидање. Али и другде је написано: „Искушај свог пријатеља, да можда то није учинио"[193]. Јер ако се тако схвати пророчки стих, сачуваће се ово што доликује Богу, то је да чини оно што жели. Зато што жели да се спасу на сваки начин они који се ваљају у злу, и шаље оне који ће да их исцеле, не превиђајући да ће да се заразе болешћу, обезвређујући тако њихово оправдање. Јер ако се они нису повратили од лудила, али са тиме да он чини оно што зависи од њега, тиме је победио. И са тиме да се сачува оно што приличи Богу, и са тиме да изгледа како пророк није узалуд послат, нити да се сматра слугом грдње, него да се покаже као слуга исцељења и излечења. Зато што није послат да их једноставно изгрди, него са једне стране да их оптужи за грехове, а са друге да представи и покаже прекршаје, али и да их позове на покајање, и пошто се поврате да им објави радосну вест о исцелењу.

271. - Посланица Анисију

О стиху: „Нећеш помиловати сиромаха на суду"[194].

Ово што је рекао Законодавац: „Нећеш помиловати сиромаха на суду"[195], није пример нечовечности,

[192] 2 Тим 2, 24-25.

[193] Сир 19, 13.

[194] Изл 23, 3.

[195] Исто

као што мислиш, већ насупрот, пуно је човекољубља и сваке праведности. Зато што постиже две велике ствари, прво, не оставља сиромахе да се баве са стварима које им не припадају, а друго, оне које суде неправедно, и дају богаташима глас за победу, да их претерано плаши. Јер ако они који се боре са неукротивом и тврдоглавом, звери сиромаштва, уместо да преклињу, оптужују, не треба да им се покаже милост, а много више не треба да се покаже милост према онима који, живећи у великој раскоши, злостављају сиромашне.

272. – Посланица ђакону Исидору

О стиху: „Ко сагреши, овај или родитељи његови?"[196]

Апостоли, као учитељи мудрости и љубитељи истине, посматрајући Спаситеља који је нетремице гледао слепца, и који их је на неки начин изазивао да Га питају, понудили су Му два схватања, раширена и често расправљана међу људима. Јер пошто су детињасти мудраци Грка учили, да је душа пала у грешку, и зато је послата у тело да буде кажњена, док су Јудејци веровали да се греси предака преносе потомцима, сагласно са оним што је написано: „Који походим грехе отачке на синовима до трећег и четвртог колена"[197], рекли су Му, Ономе који зна све ствари и још пре него што се десе: „Ко сагреши, овај као што кажу Грци, или родитељи његови као што кажу Јудејци, те се роди слеп?"[198] И Онај који је Истина није дао ни изокренут, нити

[196] Јн 9, 2.

[197] Изл 20, 5.

[198] Јн 9, 2.

увијен, нити загонетан одговор, него исправан и светлији од сваке јасноће. Јер је Истина оповргла оба мишљења, рекавши: „Ни он не сагреши, јер како је могао да сагреши пре него што се родио? ни родитељи његови"[199], па да се родио слеп. Одговорио је сагласно са питањем. Зато што би било природно да су они сагрешили, или још боље да су сагрешили, али нису узрок његове велике несреће. Дакле, из ког разлога се родио слеп? „Да се покажу дела Божија на њему"[200], дакле, би допуштено да се роди осакаћена природа, да би се проповедао Уметник.

273. – Посланица граматику Офелију

О непознатом и непојмљивом од стране људског ума, и да треба да избегавамо све оно што не користи, и да се држимо онога што је корисно.

То да су нам многе ствари нејасне и тешке да их разуме људски ум, то је очигледно. Такође да нам измичу, што је на нашу корист, оне ствари које не доприносе нашем спасењу, и ово је такође очигледно. Дакле, размотримо, шта нам користи за блаженство, а шта не, и помоћу тог критеријума испитујмо све што нам се говори. То да кажемо, да ли је небо лопта или полулопта, или то да детаљно истражимо најбржу путању Сунца, и Месечеве мене, и положај звезда, и то да дискутујемо о земљи, да ли је цилиндрична или има облик колевке, или је центар свемира, или то да желимо да сазнамо растојања између Земље и Сунца, шта све од овога до-

[199] Јн 9, 3.

[200] Јн 9, 3.

приноси најбољем начину нашег живота, ја то не разумем. Међутим, ако неко може то да ми каже, можда ће чак и да ми каже, али ме неће убедити. Напротив, то да знамо и да чинимо праведност и храброст и разумност и целомудреност, и све оно што је сродно са овим, то узвисује оне који ово знају веома добро на највиши врх блаженства. Наиме, треба да се удаљимо од онога што нам уопште не користи, и да се држимо онога што нам користи.

274. – Посланица Готу

О многоженству двојице патријараха, Аврама и Јакова.

Многоженство двојице патријараха – јер је Исак имао однос само са једном женом – није било због непромишљености или због склоности ка страсти, него се десило, могао би неко да каже, из нужде ствари, зато им се и опростило. Пази дакле, следећи Свето Писмо, како је било. Јер Аврам, да није био преклињан од своје жене[201], која је још и била дужна да буде љубоморна, да легне са робињом, не би ни легао са њом, јер није био похотљив, што показује његово животно доба јер је био стар, али желећи да добије децу, оставио је најлепшу и најпривлачнију Сару, која је својом лепотом узбуркала цео Египат, и био је приморан да сеје на другој, неугледној и безвредној њиви. Тако дакле, Аврам беше чист од сваке страсти, и размишљајући да ће робиња после порођаја да се понаша као краљица и да ће да ниподаштава господарицу, јер ће да приграби власт у кући због детета које ће да му роди, истера је

[201] Пост 16, 2.

из куће, па је Агара отишла у пустињу, користећи као водича нужду. И ако је узео и Хетуру[202] за жену, ово је учинио после смрти Агаре и Саре.

Јаков опет, да је на почетку узео ону коју је волео, можда се не би дотакао друге жене. И да ово није нагађање, види се из следећег: Јер му је дао најстарију ћерку, која је била ружна, да спава са њим, уместо млађе која је имала задивљујућу лепоту. Тада се он разгневио, некако касно схвативши превару, али није истерао старију, сматрајући да је нечасно да је истера јер ју је у сваком случају оженио. А затим му је таст, кога је Јаков оптужио као преваранта, делујући својом иницијативом, дао и другу ћерку, нешто што је у сваком случају било сматрано као законито и дозвољено древним обичајем. Међутим, када је он прихватио млађу, старија, иако му није била привлачна је рађала, а млађа, иако га је поробила својом љубављу, није имала наду да ће да му роди. Зато је и савладана превеликом тугом претила да ће се убити ако не роди. Зато каже: „Дај ми деце или ћу умрети"[203], дакле, убићу се. И када је дошла до очајања, замолила га је да легне са њеном робињом, да би усвојила дете које би робиња родила, и да има какву-такву утеху у великој несрећи. Зато што се тада немогућност рађања деце сматрала веома великим злом. А он није био савладан страшћу јер није било могуће да остави жену која је имала неизрециву лепоту, да би се предао робињи, али желећи да је ослободи од туге, пристаде. Међутим, када је родила робиња, опет је позавидела старија, и поред тога што је већ имала много деце, натерала га је да спава и са њеном робињом. Он тада, желећи да удаљи од

202 Пост 25, 1.

203 Пост 30, 1.

свог дома сваки разлог за свађу и надметање међу сестрама, пристаде и на то. Низ свих ових ствари које су се догодиле настао је из његове љубави према Рахиљи. Јер да је Рахиљу узео од почетка, можда би се ограничио само на њу. Пошто је, међутим, био жртва преваре, а не из жеље за телесним страстима, већ због самих жена које су биле љубоморне једна на другу, час замољен, час принуђен, био је приморан да уђе у све ово. А Исак, као што сам већ рекао, није се нашао у таквој неприлици, живео је само са једном женом, и тиме да се задовољио њоме, оправдао се пред Богом и за Аврама и за Јакова. А Апостол Павле даје и алегоријско тумачење ових догађаја, узводећи Агару и Сару као симболе два завета.

Дакле, нико од оних који су робови неуздржљивости и похотљивости и који се, оставивши своје жене, ваљају по борделима и изазивају немире и уносе свађе и раздоре у своје домове, да не мисли да има оправдање за своје зло, у ономе што су учинили ови чувени људи украшени сваком врлином, показујући мане које су се десиле из нужде. Нити треба да покуша да упоређује оне који су живели пре Мојсијевог закона, са онима који живе у епохи после Мојсијевог закона и Христове благодати. Јер ако су пригрлили са задовољством врлину тада када још није била записана, да су је научили као записану, у сваком случају би још више засијали у њој. Јер ко би пристао да закоље свог јединородног и у старости добијеног сина, који се налазио у цвету младости, као Авраам? Ко би могао да учини једну такву победу против природе? Ко је тако гостољубив, да, иако је окружен толиким слугама, жели да заједно са женом чини оно што су чиниле слуге? Ко има толико вере, који је у Божијим обећањима добио целу Палестину, да купи гробницу, као он, а да се не разликује од

других гробница? Ко је толико изнад новца, да презре варварско благо и персијски ратни плен?

Међутим, не знам како сам дошао до тога да вређам Аврама, упоређујући га са осталим људима. Међутим, не желим да кажем ништа непријатно. Јер рећи ћу само ово, и ту ћу стати, да ако би људи имали и њихове врлине и мане, и ако би били оптужени за мане и њих узели као пример, не би на овај начин имали ваљано оправдање пред Богом. Зато што није исто да живимо пре и после Мојсијевог закона. У супротном би можда и постојала нека сенка оправдања. Међутим, ако немају њихове врлине, а савладани су њиховим грешкама, остављајући врлине оних, а показујући истоветне грешке, такви људи су достојни сваке осуде.

275. – Посланица најсјајнијем Јераку

О речи и животу.

Живот без речи користи, према својој природи, више него реч без живота. Зато што је узоран живот користан и када ћути, а реч без одговарајућег живота смета и кад гласно говори. Међутим, када се реч и живот подударају, чине украс целог врлинског живота.

276. – Посланица Епископу Ермогену

Да ниједан неправедник није избегао казну.

Да Мартинијан, Зосим и Марон, који су, као што кажеш, достојни Евсевијеви ученици, га оговарају пред свима и да све оговарају пред њим, то је очиглед-

но. Међутим, да Божија правда неће трпети ни њих ни њега, већ ће их осудити сразмерно са оним што су учинили и чине, и ово је јасно. Јер ниједан неправедник није избегао казну, него ће једни бити кажњени овде, а други у другом животу.

277. - Посланица истом

Да ће они који ремете вагу праведности праведно доживети казну.

Ако сиромаштво, када му се суди, не треба да помилујемо зато што није праведно да се обесправљује правда, они који неправедно деле свој глас богатству и примањем мита ремете вагу праведности, коју казну неће праведно да доживе? Јер ако сиромаштво много пута није било удостојено опроштаја када се из нужде много пута бавило пословима који му не припадају, јер је требало да замоли а не да осуђује, каквом опроштају да се нада онај који даје свој глас човеку који због великог благостања обешчашћује правду?

278. - Посланица Нилу

О неразумној жељи.

Није то исто, пријатељу мој, то да неко види нешто изненада и да буде рањен, и да то исто претрпи ловећи са истрајношћу лепоте туђих жена. Зато што онај који је изненада погледао и био рањен, може разумним расуђивањем и стрелу да извади, и рану да излечи. Наравно најбољи лек за ову страст је пост, и да не гледа поново ону жену која га је ранила, али ако је то неиз-

бежно, да постави оглав[204] на своје очи и да их усмери ка земљи, од које је произишао онај осећај, и који ће се после мало времена, пошто увене, у њу распршити. Међутим, онај који гледа непрестано са упорношћу, чак и ако не чини телесан грех, међутим, душом ће га учинити. Јер угађајући страсти гледањем, својим пристанком употпуњује прљавштину греха. Међутим, ако жеља није омекшала јачину његове душе, неће журити да види ону од које треба да бежи главом без обзира. Зато је и Божија реч прогласила прељубницима, не оне који су просто видели и били рањени, зато што се ово дешава много пута а да то и не желимо, него оне који гледају и настављају ка делу, говорећи: „Сваки који погледа на жену са жељом, већ је учинио прељубу са њом у срцу свом"[205].

279. – Посланица судији Серину

О будућем суду.

Суд Божији, праведни мој, који ће на оном свету да осуди све, много пута и на овом свету неприметно запоседа умове оних који настоје да га избегну, и оне који смишљају начине да га ометају делима која чине, и њих приморава да падну у његову мрежу, толико је Суд Божији мудар и силан и немогуће га је преварити. Зато, оно што је рекао Платон, заступајући Сократа: „Када будемо отишли тамо, спознаћемо истину", речено о суду, као да је сумњао у њега – далеко било – зато што је у њему било снажно укорењено ово учење, већ зато што је Сократ исправно филозофирао. Јер по-

[204] Наочњак за упрегнуте коње.

[205] Мт 5, 28.

менувши неке који су философирали одлично, да не испадне да је сведочанство о самом себи и да тако не постане досадан, рекао је: „Од којих ствари и ја, колико ми је било могуће, нисам занемарио ништа у мом животу, али на сваки начин сам био спреман да их учиним. Наиме, ако је постојала исправна моја спремност, и шта смо постигли, то ћемо сазнати када одемо тамо". Некако, личи на Павла, који каже: „Јер не знам ништа на себи; но зато нисам оправдан, али онај који Мене суди Господ је."[206].

280. - Посланица схоластику Теодосију

О искушењима.

Човек Побеђује искушења, не избегавајући их, него вежбајући самог себе да подноси оно што му се дешава. Јер искушења су непрекидна, као што кажеш, али се решавају стрпљивошћу и храброшћу оних који знају да подносе оно што им се дешава. Јер је најбоља терапија ствари које не зависе од нас подношљивост која постоји у нама, и решење нужних ствари, које као што кажеш су нерешиве, и у тешким ситуацијама да покажемо храброст, а у лаким умереност. Наравно, ако и Божија сила пружи руку помоћи, поднећемо лакше оно што нам се догађа. Познајући ово веома добро најбољи тумач заповести Христових је рекао: „Заједно са искушењем даће и излаз из њега, да можете поднети."[207].

[206] 1 Кор 4, 4.

[207] 1 Кор 10, 13.

281. – Посланица истом

О молитви „Оче Наш"[208].

Молитва, коју је Господ научио своје ученике, нема ништа земаљско, него је све у њој небеско и стреми користи душе. Јер нас учи да не тражимо нити власт, нити богатство, нити лепоту, нити снагу, нити било шта друго, од онога што лако вене. Јер ако имамо заповест да ове ствари избегавамо, и кад постоје, када нам недостају је сувишно да тражимо уживање у њима. И оно што изгледа како је мало и опипљиво, што је мудрацима изгледало да је речено о речи Божијој, која храни бестелесну душу, и меша се на неки начин са њеном суштином и господари над њом. Зато се и назива свакодневним хлебом, именом које по својој суштини које више одговара души, него телу. Али да је речено и за свакодневни хлеб, који је одговарајући за изградњу тела, и он овим начином постаје духован. Јер то да не тражимо ништа више од хлеба је производ духовног и светлог и философског ума. Дакле, да тражимо оно чему смо научени, а не оно што се брзо гаси. Зато што би било показатељ беде и велике глупости то да тражимо ове ствари, које и када их поседујемо, заповеђено нам је да их одбацимо.

282. – Посланица ђакону Евтонију

О нади.

Ако ми и чинимо све и чупамо из корена и искорењујемо сваки случај саблазни скандала, неки злобни нас осуђују, и поред тога што је жалосно, међу-

[208] Мт 6, 9.

тим, није достојно велике бриге. Јер када то потврђује наша савест, и судија то зна и добри људи то проповедају, постоји нада да ће бити угашена осуда злонамерника.

283. – Посланица (нема имена примаоца)

О суочавању са сплеткарошима.

Са опасним људима да не будеш на истом месту, него да се мало повучеш, када оно што се дешава не штети врлини, и убрзо ће се угасити њихово сплеткарење.

284. – Посланица Епископу Паладију

Да треба да избегавамо сусрете са женама.

Избегавај, пријатељу мој, колико је могуће, сусрете са женама. Јер свештеници треба да су светији и чистијег живота од пустињака који живе по планинама, зато што се први брину и о себи и о народу, док се други брину само о себи. Наравно, први стоје на врху ове почасти, и сви испитују и до детаља истражују њихов живот, а други седе у пећини, или лечећи своје ране, или зауздавајући своје мане. Такође, постоје они који сами себи плету венце. Међутим, ако си принуђен да сусрећеш жене, да имаш спуштене очи доле и да и њих подучаваш како треба да гледају зато што не треба само да учимо како да гледају, него и да гледамо како треба, и пошто кажеш мало ствари, које могу да им изазову стидљивост и да их просветле, брзо да

се удаљиш, можда предуг останак у њиховом друштву умањи твоју снагу и умртви те, и заробивши те као лава који изазива страх и пун је гордости, одсече ти гриву, која чини лава истинским лавом и чува његово краљевско достојанство, одстрани ти зубе и исече ти нокте, којима савлађује и јаче звери од њега, и после, пошто те учини пониженим и исмејаним, преда те бувама, да се подсмевају оном страшном и незаустављивом горостасу, од чијег се рикања планине тресу. Ако дакле желиш да будеш поштован од жена, ово је веома неприкладно духовном човеку.

Међутим, немој да показујеш никакво интересовање за жене, и тада ћеш да уживаш њихово поштовање. Зато што ће ово доћи и заиста ће доћи тек онда када их не будемо тражили. Зато што човек уобичава да презире оне који му служе, а оне који му не подилазе, да их изузетно поштује. И од ове страсти пати посебно женска природа. Јер постаје неподношљива када јој се подилази. Али зато веома поштује и диви се свима онима који се понашају према њима слободније и са ставом и веома заповедно. Међутим, ако кажеш, да их сусрећеш често и да ти не шкоде уопште, ја ћу се можда уверити, међутим, желим да се увере и сви они који кажу: „Воде чине камење глатким", и, „Капљица воде која непрекидно пада удубљује камен". Јер оно што чине и желе да кажу овим то је следеће: Шта је тврђе од камена, а шта је мекше од воде, и то још од капљице? Међутим, упорност побеђује и природу. Ако дакле тешко промењива природа ипак може да претрпи промену, и да претрпи оно од чега није требала да претрпи промену, мушка нестална природа која се лако креће за женама, којим чудом би било могуће а да не буде савладана навиком и да се не промени?

285. - Посланица презвитеру Теодоту

Зашто Христос, жене које су га оплакивале, када је ишао као победник ка крсту, не само да није прихватио њихово оплакивање, него их је и прекорео.

Ако ни храброг рвача, који је бачен у борбу и опрашњавио се и ударају га, не треба да оплакујемо зато што се његове муке завршавају победничким венцима, нити за најбољим борцем, који иде у рат и треба да поднесе ране и клање, не треба да наричемо зато што ће се вратити као победник, и добиће незаборавне споменике славе, него треба да оплакујемо оне који трче да почине разбојништва и убиства, и наравно када чине зло, али такође и кад буду кажњени, зашто си тражио да сазнаш разлог због чега, када су жене плакале, док је Христос корачао ка распећу као победник, не само да није прихватио њихово плакање, него их је и прекорео? Зато што је јасно, да оном који страда без своје воље, сажаљење доноси утеху, а оном који страда својом вољом, чини увреду. Јер је сажаљење увреда ономе који страда својом вољом. Дакле, пошто је и Христос корачао ка страдању својом вољом, и да укине смрт, и да ослаби ђавола, а оне су плакале за оним за којим је било праведно да се кличе и да се тапше, зато их је, као што мисле неки, прекорео, наиме, међутим, права истина је да их је упозорио на зло које треба да им се деси. Јер не треба да оплакујемо Оног који је потукао до ногу грех и жури да смрт усмрти и да веже ђавола, него оне који су заробљени од свих њих.

286. – Посланица магистру Филоксенију

Да ништа није више од врлине.

Нити бакарна икона која бљешти златом, нити икона која сија бојама, нити олимпијски венац, нити богатство, нити лепота, нити снага, нити власт, нити царство, нити било шта друго од онога што се сматра великим, је заиста велико и достојно да неко томе тежи, зато што са временом нестаје и суши се, и постаје предмет заборава. Само врлина има незаборавну и бесмртну славу, која ни са временом не нестаје, нити даје место забораву, нити познаје увенуће, већ је одржава достојном и младом и снажном и крепком, коју мудри треба свим силама да стекну.

287. – Посланица презвитеру Теодоту

О незаборавној смрти нашег Спаситеља.

Сматрај да је грех дрвена грађа, а смрт огањ. Тамо где је грех нашао своју храну прождерао ју је, у Христу, међутим, пошто није нашао храну, логично је да се угасио, или још боље да је умро.

288. – Посланица схоластику Теодосију

О закону и Јеванђељу, и да они који верују у Јеванђеље, усредсређују се на врлину не из страха из закона, него јер више воле оно што је боље.

Закон, мудри мој, сачињава најбољи подвиг исправног начина живота, који не исправља оне који ко-

рачају исправно, него зауставља лоше импулсе оних који су неуредни. Зато и Павле каже: „Праведнику закон није потребан"[209]. Јеванђеље је подстицај на мудрост, дајући крила жудњи оних који воле врлину, не толико због страха од казне, колико због обећања. Наиме, они који верују у ово се чврсто држе врлине, не из страха према закону, него што више воле оно што је боље.

289. - Посланица схоластику Исидору

Да се ствари суде по намери.

Ствари се, пријатељу мој, суде по намери. Зато, онај који је повредио неког својом вољом, али није убио, осуђује се више кривим од оног који је убио али није имао намеру да то учини. Тако онај који је повредио неког својом вољом, у сваком случају се кажњава, а онај који је убио а да то није желео, прашта му се. Јер као кад неко, узевши мач, врти се по путевима, желећи да убије неког, али не налазећи никог враћа се неучињеног дела, неће избећи казну за убицу због покушаја, а не због исхода се осуђује да је убица, тако и жена која се дотерује, и зато се врти по тргу, или се нагиње преко прозора да би привукла младе, још и ако не успе њен лов, осуђује се јер је намеравала да их заведе. Зато што је са њене стране учинила све, помешала је отров, раширила мреже, и поставила је замку са сваком прецизношћу. Такође, ако би се мушкарац улепшавао из исте намере са већом бестидношћу него што приличи мушкарцу, и он ће подлећи неопходној казни, чак иако се не нађе нека која би пила магично пиће. Ако опет жена иде путем скромна и целомудрена и пристојна, и гледајући

209 1 Тим 1, 9.

је неко буде рањен жудњом у срцу, не постоји никаква одговорност у њој коју гледају, него она припада ином који је рањен њеним изгледом. И такође, ако мушкарац хода скромно и како треба, и гледајући га нека бива погођена, никакву одговорност нема мушкарац, већ она припада оној жени коју је погодио његов изглед. Међутим, ако неко каже, да ово није тако, све ће испунити пометњом, и осудиће и Сару[210], и Јосифа[211] и Сузану[212], јер су други који су их видели били рањени њиховим изгледом. Зато што је у првом случају био рањен Фараон, у другом жена господара, а у трећем два похотна старца. Дакле, ако они са изузетком оних који су били рањени, не само да нису криви, него су и изнад сваке похвале, у оним случајевима у којима се ослобађају од одговорности, и њима, који су ранили друге али без своје воље, се брише свака оптужба.

290. – Посланица презвитеру Теодосију

Да треба свештеници да се украшавају а сваком врстом врлине, и да буду храбри у опасностима за веру.

Они који носе најскупоценији венац свештенства, више је исправно да се украшавају са врлинама него са новцем, и да сматрају целомудреност за уживање које им приличи, а да нису савладани ни стомаком, нити страстима које произилазе из задовољења стомака. Зато што не треба да сматрају власт коју имају за средство испуњења жеља, већ да сматрају влашћу

210 Пост 12, 11.

211 Пост 39, 7.

212 Дан (Сузана) 2.

постојаност у вери, и ако се деси да постоји опасност за врлину или веру, да не избегавају смрт. Јер ако буду савладани кукавичлуком изазваће подсмех, и ако не стигну радосно тамо, где кад буду стигли оствариће оно што су желели целог свог живота, а желели су да буду заједно са Богом.

291. - Посланица трибуну Серину

Да се истинска племенитост састоји из доброг понашања, а да поуздана титула произилази из врлине.

Истинска племенитост се по својој природи састоји из доброг понашања, и поуздано достојанство произилази из врлине. Дакле, ако неко није рођен од познатих родитеља, нити се украшава исправним понашањем, дешава се да купи титулу коју продају евнуси, и коју из својих руку не деле ни цареви ни племићи, и он нема право да се горди. Међутим, ако не само да се узвисује, већ и ниподаштава оне који имају блиставу титулу врлине, он не само да себе исмева, него и своје претке, који су били безначајни и имали су ниско место у друштву, чини да буду извргнути руглу. Наиме, да не би претрпео тако нешто, спознај самог себе.

292. - Посланица војнику Исаији

Да треба да зауздамо лудило уображености са уздама скромности.

Не кажем да требају они људи, као ти, који произилазе из ниског сталежа и од неугледних родитеља, али ни они који су се родили од значајних и угледних роди-

тежа, да достигну до таквог степена гордости, да превазиђу чак и границе природе. Да не паднеш у грехове који превазилазе границе природе, и будеш кажњен и већом мером казне, постарај се да зауздаш лудило уображености уздама скромности, и прилагоди самог себе милосрдним начинима понашања који одговарају мушкарцу, нити очима, нити обрвама, нити језиком, нити ходом да не покажаш траг болести ове врсте.

293. – Посланца презвитеру Теогносту

О стиху: „Учите се добро чинити"[213].

Пошто многи речима филозофирају, а делима својим бивају прекорени зато што круже около проповедајући Божије заповести, а тајно чине оно што се не дозвољава, зато је речено: „Учите се добро чинити". Јер то да говоримо добро, када недостаје исправно понашање, не само да изгледа као нешто бескорисно и празно, већ изазива и подсмех лењивцима, и потешкоћу веома озбиљнима.

294. – Посланица ђакону Евтонију

О промени и повратку здравом разуму Навуходоносора.

Ако је Вавилонцу, који је учинио толико неправди, и превазишао границе природе и неразумно умислио да је једнак Богу, крај велике несреће био свесно познање вишег бића, јер је после познања Божанске при-

[213] Ис 1, 17.

роде, и исповедања неупоредиве надмоћи Цара Небеског, поново повратио своју власт, како ти сматраш да нам се тек тако шаљу казне, а не ради неке користи?

295. – Посланица Мартинијану, Марону, Зосими и Евстатију

Охрабрујућа ка повратку од зла.

Наравно, моја писаљка оклева да пише, оно што нисам ни желео да сазнам, међутим, пошто треба да се опозову они који су достигли најгори облик зла, пишем вам, да престанете оно што ја не бих могао ни да изговорим, да не би опоганио свој језик, док ми није јасно како се ви усуђујете да чините такве ствари.

296. – Посланица презвитеру Евстатију

Да ништа тако не кажњава оне који вређају, колико трпељивост оних који су оптужени.

Иако је неочекивани успех учинио свештеника Зосиму, као што кажеш, човеком који вређа, иначе људи имају навику када их снађе неочекивано благостање, да постану они који вређају, али ти да покажеш стрпљивост. Јер ћеш тако моћи и њему да се супротставиш, пошто ништа тако не кажњава оне који вређају, колико трпељивост оних који су оптужени. Зато што ћеш тако и стећи најбоље мишљење код свих о себи, и показаћеш да су лажи све што се лоше говорило о теби. Јер то да се љутиш и негодујеш показује да су његове увреде истините, а то да им се смејеш представља најјаснији доказ да не осећаш никакво зло.

297. - Посланица истом

То да неко живи у изобиљу а да то не заслужује, постаје повод безумнима да мисле ружно.

Сазнао сам од људи, који су непријатељи лажи и истина се налази на њиховом језику, да када си вређан од стране Зосима, одмах се са стрпљивошћу супротстављаш његовим ружним речима, међутим, касније га оговараш, осуђујући га пред свима, да је рођен као роб и од родитеља робова, и како исмева оне којису украшени и побожношћу и племенитошћу. Такође, да се сећаш онога што је речено од старих за ово. Зато што ништак, када живи у обиљу, постаје неподношљив, а то да неко живи у изобиљу а да то није заслужио, постаје повод безумнима да размишљају ружно. И веома се чудим, како, када огањ гнева достигне врх, суздржаваш свој бес, а када изгледа као да је гнев престао, побеђен си од њега. Јер није неразумно разгневити се од самог почетка, ономе који се не труди да буде уздржан, међутим, то да упалиш у себи високу пећ после завршетка или гашења ватре гнева, је неразумно. Међутим, ако ти сећање на изречене увреде поново пали огањ гнева, нека те уздржање обрадује још више, и нека те држи смиреног. Јер ако желиш да будеш исправан треба да размишљаш, не шта њему треба да чује, него шта ти треба да кажеш. Дакле, немој свађајући се са њим, да вређаш самог себе, нити исмевајући његов живот да поганиш свој језик, него понашај се до краја са стрпљивошћу. Зато што ће ти ово донети вечну славу.

298. - Посланица презвитеру Зосими

О будућој наплати за грехове.

Веома ме боли душа, зато што гледаш са оштроумљем ка највећим греховима, док затвараш очи пред врлином, и да си љубитељ грехова који превазилазе границе природе, и још си постао си изумитељ иновативнијих злодела. Дакле, ако желиш и мене да ослободиш од туге, и себе Божијег суда, промени брзо начин живота, зато што добро знаш да онај који оде са овог света неупућен у тајну врлине и несавршен у њој, боравиће у огњу пакленом, док ће савршен и чист човек, стигавши тамо, бити придодат збору Божијих сила.

299. - Посланица схоластику Теодосију

Да је читање Светог Писма корисно и чврстима у вери и онима који су отпали, и уопштено говорећи свима је корисно, и свакоме даје савете.

Свето Писмо учи да вера у Бога не треба да је лукава и сумњичава, него да буде свим људима исправна и светла и стабилна и постојана и непромењива. Онима који су у опасности обећава добру наду, онима који су срећни даје храброст, онима који су несрећни даје утеху, и онима који греше прети страхом од Бога, и да се не ограничавају само на Његово име, одбацујући сваку корисну мисао, него да верују у Њега да је и Створитељ и господар и надзорник и управник и старатељ, који награђује добре, и ратује са злима зато што је ово најглавнија и најславинија реч о Богу, да би избегли зло и да би више волели врлину. Што се тиче истраживања Његове суштине, нити је неопходна,

нити је достижна људима. Зато што треба да знају и да верују да постоји Бог, и да се не баве са тиме шта је Он. Остављајући реч о суштини Божијој, јер је недоступна и потпуно несхватљива људима, и превазилази свако истраживање, да ми уредимо свој живот и своје понашање, јер ћемо у сваком случају да дамо одговор за њих.

300. – Посланица истом

Из Јованове посланице: о стиху: „Гледајте да не изгубите шта сте урадили"[214]

Свако дело зрачи када се чини са изучавањем јер оно што се не дешава са проучавањем брзо се гаси, и посебно врлина, којој треба да се служи сваког дана са подвигом. Јер ако се не обрађује, опада јој лишће и губи се плод. И ово је очигледно значење онога што си желео да сазнаш: „Гледајте да не изгубите шта сте урадили". Зато што ће лењост да сасуши плодове који су претходили, иако су били светли, а ревност ће уништити и немар који је претходио.

[214] 2 Јн 1, 8.

САДРЖАЈ

1. – Посланица презвитеру Теогносту 5
2. – Посланица презвитеру Евстатију 5
3. – Посланица чтецу Тимотеју 6
4. – Посланица истом 8
5. – Посланица истом 9
6. – Посланица презвитеру Евстатију 11
7. – Посланица Атанасију 11
8. – Посланица Јунију 12
9. – Посланица презвитеру Јосифу 12
10. – Посланица Херимону, Анатолију, Готију и Марону 12
11. – Посланица Стратигију који је недавно постао Епископ 13
12. – Посланица Гају 13
13. – Посланица ђакону Евтонију 13
14. – Посланица Јерију 14
15. – Посланица васпитачу Серапиону 14
16. – Посланица Марону 15
17. – Посланица ђакону Пампрепију 16
18. – Посланица презвитеру Исидору 16
19. – Посланица ђакону Евтокију 16
20. – Посланица Марону 17
21. – Посланица Епископу Ермогену 17

22. – Посланица Марону....................18
23. – Посланица ђакону Евтокију....................19
24. – Посланица ђакону Олимпију....................19
25. – Посланица васпитачу
Авсонију кориктору Лисонију....................19
26. – Посланица ђакону Ориону....................20
27. – Посланица ђакону Паладију....................20
28. – Посланица презвитеру Зосими,
и ђаконима Анатолију и Марону. 21
29. – Посланица истима....................22
30. – Посланица Атанасију....................23
31. – Посланица Епископу Аполонију....................23
32. – Посланица Епископу Ираклију....................23
33. – Посланица презвитеру Исхириону....................24
34. – Посланица Дионисију....................24
35. – Посланица Макарију....................24
36. – Посланица Петру....................25
37. – Посланица племићу Ермију....................25
38. – Посланица Зосими....................27
39. – Посланица Епископу Аравијану....................27
40. – Посланица Евдемону....................28
41. – Посланица Зосими....................28
42. – Посланица писару Офелију....................28
43. – Посланица презвитеру Евстатију....................29
44. – Посланица презвитеру Зосиму....................30
45. – Посланица Александру....................31
46. – Посланица презвитеру Атанасију....................31
47. – Посланица чтецу Тимотеју....................33

48. – Посланица истом 33
49. – Посланица истом 34
50. – Посланица ђакону Јовану 36
51. – Посланица Епископу Ермогену............................37
52. – Посланица Епископу Теодосију 37
53. – Посланица презвитеру Јераку 39
54. – Посланица Аполонију...40
55. – Посланица граматику Офелију 40
56. – Посланица ипођакону Алфеју 41
57. – Посланица Паладију 41
58. – Посланица Исхириону..42
59. – Посланица презвитеру Зосими 44
60. – Посланица Паладију и Марону 45
61. – Посланица монаху Афродисију............................45
62. – Посланица презвитеру Павлу...............................46
63. – Посланица чтецу Тимотеју 47
64. – Посланица Теофилу 48
65. – Посланица презвитеру Зосими 49
66. – Посланица ђакону Епифанију 49
67. – Посланица Теофилу 50
68. – Посланица чтецу Тимотеју 51
69. – Посланица Атанасију...52
70. – Посланица чтецу Епимаху....................................52
71. – Посланица Епископу Лампетију 53
72. – Посланица монаху Стратигију 54
73. – Посланица презвитеру Павлу...............................55
74. – Посланица Епископу Ираклиду............................55

75. – Посланица презвитеру Зосими 56
76. – Посланица ђакону Пампрепију 57
77. – Посланица чтецу Евлогију 58
78. – Посланица најсветлијем Хрисису 58
79. – Посланица Епископу Лампетију 58
80. – Посланица презвитеру Зосими 59
81. – Посланица презвитеру Атанасију 60
82. – Посланица схоластику Јовану 62
83. – Посланица ђаконима Емилијану и Пелагију 63
84. – Посланица Епископу Теону 64
85. – Посланица презвитеру Евлогију 64
86. – Посланица схоластику Евдемону 66
87. – Посланица ђакону Писту 67
88. – Посланица Епископу Асклипију 67
89. – Посланица песнику Александру 69
90. – Посланица Епископу Аполонију 70
91. – Посланица презвитеру Теодосију 71
92. – Посланица истом 71
93. – Посланица схоластику Теодосију 73
94. – Посланица презвитеру Исидору 73
95. – Посланица истом 74
96. – Посланица чтецу Тимотеју 74
97. – Посланица Алипију 76
98. – Посланица Епископу Леонтију 76
99. – Посланица свештенику Афродисију 76
100. – Посланица Павлу 78
101. – Посланица Епископу Ермогену 79

102. – Посланица Амонију 80
103. – Посланица схоластику Теодору 80
104. – Посланица Серину 81
105. – Посланица истом 81
106. – Посланица Павлу..82
107. – Посланица ђакону Евтонију...........................82
108. – Посланица презвитеру Зосими 83
109. – Посланица Марку 83
110. – Посланица ђакону Евстатију 84
111. – Посланица ђакону Зинону..............................85
112. – Посланица ђакону Евтонију...........................86
113. – Посланица презвитеру Зосими 87
114. – Посланица презвитеру Карпу.........................87
115. – Посланица Доротеју......................................88
116. – Посланица Павлу..89
117. – Посланица Теофилу 90
118. – Посланица Теофилу 91
119. – Посланица писару Офелију............................91
120. – Посланица Кориктору Авсонију.....................92
121. – Посланица Епископу Теону...........................92
122. – Посланица Епископу Лампетију....................93
123. – Посланица Марону..94
124. – Посланица Мартинијану, Зосими,
Марону и Евстатију 94
125. – Посланица презвитеру Теодосију...................95
126. – Посланица чтецу Тимотеју 95
127. – Посланица Епископу Кирилу 96

128. – Посланица презвитеру Атанасију......................102
129. – Посланица Павлу......................102
130. – Посланица ђакону Пампрептију......................103
131. – Посланица Антиоху......................103
132. – Посланица ђакону Евтонију......................103
133. – Посланица чтецу Тимотеју......................104
134. – Посланица истом......................105
135. – Посланица Немесију......................105
136. – Посланица најсветлијем Тимотеју......................107
137. – Посланица властелину Ермину......................107
138. – Посланица презвитеру Афродисију......................108
139. – Посланица Епископу Ермогену......................110
140. – Посланица свештенику Марону......................111
141. – Посланица свештенику Теодосију......................112
142. – Посланица Павлу......................112
143. – Посланица истом......................112
144. – Посланица ђакону Евтонију......................116
145. – Посланица ђакону Паладију......................116
146. – Посланица схоластику Касију......................117
147. – Посланица ђакону Евтонију......................125
148. – Посланица истом......................126
149. – Посланица схоластику Касију......................126
150. – Посланица Епимаху......................127
151. – Посланица чтецу Теофилу......................127
152. – Посланица Епископу Ермогену......................129
153. – Посланица Мартинијану, Зосими, Марону, и Евстатију......................129

154. – Посланица схоластику Офелију......................131
155. – Посланица презвитеру Теогносту 131
156. – Посланица најсветлијем Исихију.....................131
157. – Посланица Мартинијану, Зосими,
Марону и Евстатију...132
158. – Посланица истима..134
159. – Посланица монаху Ориону 135
160. – Посланица Нилу 136
161. – Посланица презвитеру Афрасију......................136
162. – Посланица презвитеру Атанасију.....................137
163. – Посланица схоластику Јовану 138
164. – Посланица презвитеру Ираклиду 138
165. – Посланица чтецу Евдемону...............................139
166. – Посланица схоластику Амонију........................140
167. – Посланица Теофилу 140
168. – Посланица лекару Јераку...................................141
169. – Посланица ђакону Исидору 141
170. – Посланица презвитеру Евстатију 142
171. – Посланица Мартинијану, Зосими,
Марону и Евстатију. 142
172. – Посланица истим особама 144
173. – Посланица презвитеру Теодосију.....................144
174. – Посланица истом 145
175. – Посланица презвитеру Мартинијану 146
176. – Посланица ђакону Исидору 148
177. – Посланица презвитеру Теодоту 148
178. – Посланица Епископу Ермогену........................149

179. – Посланица схоластику Стратигију 150
180. – Посланица Паладију 152
181. – Посланица презвитеру Дидиму 152
182. – Посланица истом 153
183. – Посланица презвитеру Атанасију 153
184. – Посланица Епископу Теону 154
185. – Посланица презвитеру Зосими 154
186. – Посланица ђакону Исидору 155
187. – Посланица ђакону Паладију 155
188. – Посланица ђакону Исидору 156
189. – Посланица Амонију 157
190. – Посланица војнику Исаији 158
191. – Посланица истом 159
192. – Посланица Епископу Лампетију 159
193. – Посланица Теодору 160
194. – Посланица Александру 160
195. – Посланица истом 160
196. – Посланица истом 161
197. – Посланица Исаији 161
198. – Посланица Епископу Аполонију 162
199. – Посланица Епископу Ермогену 162
200. – Посланица истом 163
201. – Посланица схоластику Офелију 164
202. – Посланица Евлогију 164
203. – Посланица војнику Исаији 165
204. – Посланица Дионисију 165
205. – Посланица презвитеру Зосими 166

206. – Посланица Епископу Лампетију 166
207. – Посланица Павлу 167
208. – Посланица Епископу Ермогену 167
209. – Посланица истом 168
210. – Посланица истом 169
211. – Посланица Епископу Лампетију 169
212. – Посланица презвитеру Теогносту 170
213. – Посланица Петру 172
214. – Посланица Аполонију 173
215. – Посланица Епископу Евоптију 173
216. – Посланица Дионисију 175
217. – Посланица Исаији 176
218. – Посланица Епископу Ермогену 176
219. – Посланица комити Ермину 177
220. – Посланица Епископу Ираклиду 177
221. – Посланица Епископу Лампетију 178
222. – Посланица истом 178
223. – Посланица Епископу Алипију 179
224. – Посланица Епископу Исидору 179
225. – Посланица истом 180
226. – Посланица истом 180
227. – Посланица истом 180
228. – Посланица схоластику Арпократу 181
229. – Посланица схоластику Теодосију 182
230. – Посланица Зосими и Марону 182
231. – Посланица Епископу Теодосију 183
232. – Посланица презвитеру Дионисију 183

233. – Посланица Мартинијану 183
234. – Посланица презвитеру Архивију..............................186
235. – Посланица комити Ермину.......................................187
236. – Посланица истом 188
237. – Посланица истом 190
238. – Посланица истом 190
239. – Посланица ђакону Исидору 191
240. – Посланица чтецу Урсенуфију 192
241. – Посланица Епископу Ираклиду..................................195
242. – Посланица истом..196
243. – Посланица ђакону Аполонију....................................196
244. – Посланица Амонију 197
245. – Посланица ђакону Евтонију.......................................197
246. – Посланица Епископу Теодосију 197
247. – Посланица истом..199
248. – Посланица политичарима 199
249. – Посланица Паладију 199
250. – Посланица презвитеру Зинону 200
251. – Посланица Петру..200
252. – Посланица Мартинијану, Зосими
Марону и Евстатију..201
253. – Посланица истима...202
254. – Посланица ђакону Исидору 202
255. – Посланица граматику Офелију 203
256. – Посланица Олимпиодору..203
257. – Посланица ђакону Евтонију......................................203
258. – Посланица истом 204

259. – Посланица презвитеру Теодосију 204
260. – Посланица Епископу Теони 205
261. – Посланица презвитеру Зосими 205
262. – Посланица Епископу Ермогену..............................206
263. – Посланица Епископу Исидору 206
264. – Посланица Епископу Лампетију 207
265. – Посланица Марону..208
266. – Посланица монаху Стратигију 209
267. – Посланица Антиоху 209
268. – Посланица монаху Ориону 209
269. – Посланица Епископу Аполонију 210
270. – Посланица истом 210
271. – Посланица Анисију 212
272. – Посланица ђакону Исидору 213
273. – Посланица граматику Офелију 214
274. – Посланица Готу 215
275. – Посланица најсјајнијем Јераку 218
276. – Посланица Епископу Ермогену..............................218
277. – Посланица истом 219
278. – Посланица Нилу 219
279. – Посланица судији Серину 220
280. – Посланица схоластику Теодосију 221
281. – Посланица истом 222
282. – Посланица ђакону Евтонију...................................222
283. – Посланица (нема имена примаоца)........................223
284. – Посланица Епископу Паладију 223
285. – Посланица презвитеру Теодоту 225

286. – Посланица магистру Филоксенију 226
287. – Посланица презвитеру Теодоту 226
288. – Посланица схоластику Теодосију 226
289. – Посланица схоластику Исидору 227
290. – Посланица презвитеру Теодосију 228
291. – Посланица трибуну Серину 229
292. – Посланица војнику Исаији...................................229
293. – Посланца презвитеру Теогносту........................230
294. – Посланица ђакону Евтонију 230
295. – Посланица Мартинијану, Марону,
Зосими и Евстатију...231
296. – Посланица презвитеру Евстатију 231
297. – Посланица истом 232
298. – Посланица презвитеру Зосими 233
299. – Посланица схоластику Теодосију 233
300. – Посланица истом 234

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

271.2-247.7-277

ПЕЛУСИОТ, Исидор, 370-449
Пет књига Посланица и тумачење Светог писма. књига друга : (PG.78, 456-728) / од Светог Исидора Пелусиота ; [превод са грчког језика Ђорђе Рафаиловић]. - 1. изд. - Бијељина : Издавачка кућа Епархије зворничко-тузланске Синај, 2023 (Бања Лука : Атлантик бб). - 246 стр. ; 21 cm. - (Едиција Свети Оци ; књ. 2)

Кор. ств. насл: Преподобни Исидор Пелусиот. - Превод дјела: Ισιδωρος Πηλουιωτης απαντα τα εργα. - Биљешка о аутору на превоју предњег кор. листа. - Тираж 500. - Напомене и библиографске референце уз текст.

ISBN 978-99976-178-6-6

COBISS.RS-ID 138878465

ISBN 978-99976-178-6-6
9 789997 617866